

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

**Kontrolní mechanismy vyplacených nepojistných
sociálních dávek**

Jakub Plaček

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jakub Plaček

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Kontrolní mechanismy vyplacených nepojistných sociálních dávek

Název anglicky

Control mechanisms of paid non-insurance social benefits

Cíle práce

Cílem práce je zjistit a posoudit jakým způsobem fungují kontrolní mechanismy již vyplacených nepojistných sociálních dávek z jednotlivých oddělení, které tyto dávky vyplácejí.

Metodika

K teoretické části budou analyzovány právní předpisy, jež upravují nepojistné sociální dávky a bude analyzována i odborná literatura, která se tímto tématem zabývá. Po získání poznatků bude zpracována teoretická část práce. Na základě poznatků z teoretické části bude zvolena vhodná statistická metoda ke sběru dat o vyplacených nepojistných sociálních dávkách, nutných pro vypracování praktické části práce. Vybranou vhodnou statistickou metodou bude porovnán obsah získaných dat a následně bude vyhodnoceno v jakém rozsahu jsou jednotlivé dávky vyplaceny. Z takto získaných výsledků a informací budou následně vytvořena opatření, která by posílila kontrolní mechanismy vedoucí ke zmírnění zneužívání vyplacených nepojistných sociálních dávek a následně i k eliminaci možného zneužívání těchto dávek.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Úřad práce, nepojistné sociální dávky, příspěvek na bydlení, hmotná nouze, dávka, vyplacenost, kontrolní mechanismus, státní sociální podpora, žadatel, nárok, kontrola.

Doporučené zdroje informací

- BECK, Petr. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením: k 1. 5. 2012 : komentář, právní předpisy. Olomouc: ANAG, 2012. Práce, mzdy, pojištění. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7
- ČESKO. *Sociální zabezpečení 2011 : státní sociální podpora, sociální péče, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum, působnost jednotlivých orgánů : podle stavu k 1.1.2011.* Ostrava: Sagit, 2011. ISBN 978-80-7208-830-0.
- Nebojujte se zákony: příručka pro rodiče. Praha: APERIO – společnost pro zdravé rodičovství, 2016, 136 s. ISBN 978-80-904301-7-4
- NOVOTNÝ, Petr. Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). 144 s. ISBN 978-80-247-5163-4
- Sociální zabezpečení 2016 : státní sociální podpora, dávky pro osoby se zdravotním postižením, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum. Ostrava: Sagit, 2016. ÚZ. 240 s. ISBN 978-80-7488-155-8

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Daniela Světlíková

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 7. 11. 2018

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 04. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Kontrolní mechanismy vyplacených nepojistných sociálních dávek" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 06. 04. 2020

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Daniele Světlíkové za vstřícný přístup, cenné rady a připomínky, poskytované konzultace a trpělivost. Poděkování patří zaměstnancům Úřadu práce za jejich odborné rady a konzultace.

Kontrolní mechanismy vyplacených nepojistných sociálních dávek

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na kontrolní mechanismy vyplacených nepojistných sociálních dávek. V teoretické části práce jsou kompletně zpracovány veškeré typy dávek ze všech oddělení na základě zjištěných poznatků z nastudovaných právních pramenů a odborné literatury. V praktické části práce jsou analyzovány veškeré vyplacené dávky a je zjišťováno, proč dochází k poklesu nebo nárůstu výplat na dávky, jež jsou zátěží státního rozpočtu. Dílčím cílem je určení zátěže po navýšení rodičovského příspěvku na státní rozpočet. Zaměstnanci Úřadu práce poskytli rozhovory ke zjištění kontrolních činností a mechanismů jednotlivých oddělení a dávek. Vlastní výzkum se zabývá anketou, která se týká možného zneužívání přiznaných dávek zjišťováním kontrolních mechanismů a kontrolních činností Úřadu práce. Ze získaných poznatků od pracovníků jsou navržena opatření kontrolních mechanismů, která by měla eliminovat zneužívání dávek, snížení pracovních úkonů zaměstnanců a snížení výdajů na nepojistné sociální dávky.

Klíčová slova: Úřad práce, nepojistné sociální dávky, státní sociální podpora, hmotná nouze, dávky péstounské péče, příspěvek na péči, dávky pro osoby se zdravotním postižením, vyplacené dávky, kontrolní mechanismy, nezaměstnanost

Control mechanisms of paid non-insurance social benefits

Abstract

This thesis is focused on control mechanisms of paid non-insurance social benefits. The theoretical part describes all kinds of benefits from all departments based on analysed legal sources and technical literature. The practical part analyses all paid benefits and determines why there is an increase or a decrease in payment of the social benefits, which are a burden of the state budget. One of the goals of the thesis is to determine the state budget burden increase, after an increase of parental allowance. Workers of the non-insurance social benefits department were interviewed to find the control mechanisms of individual departments and social benefits. The research deals with a survey related to a possible misuse of the social benefits by finding control mechanisms. Based on these findings, the thesis suggests measures for control mechanisms to prevent misuse of the benefits, lower workload of employees and decrease the costs of non-insurance social benefits.

Keywords: Employment Department, non-insurance social benefits, state social support, material distress, foster care benefits, care allowance, benefits for persons with disabilities, benefits paid, control mechanisms, unemployment

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Literární rešerše – analýza právních předpisů	15
3.1 Základní termíny a jejich definice.....	17
3.1.1 Okruh oprávněných osob, které mohou žádat o jednotlivé NSD	17
3.1.2 Posuzování příjmů	18
3.1.3 Výdělečná činnost.....	18
3.1.4 Určení rozhodné částky k nároku na dávku.....	19
3.1.5 Okruh společně posuzovaných osob.....	20
3.1.6 Nárok na dávku a její výplatu	21
3.1.7 Nezaopatřené dítě	21
3.1.8 Soustavná příprava dítěte na budoucí povolání	21
3.2 Státní sociální podpora.....	22
3.2.1 Přídavek na dítě	23
3.2.2 Příspěvek na bydlení	25
3.2.3 Rodičovský příspěvek.....	29
3.2.4 Porodné	31
3.2.5 Pohřebné	32
3.2.6 Kontrolní mechanismus SSP	32
3.3 Dávky pěstounské péče	34
3.3.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....	34
3.3.2 Příspěvek při ukončení pěstounské péče	35
3.3.3 Odměna pěstouna.....	35
3.3.4 Příspěvek při převzetí dítěte	37
3.3.5 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla.....	37
3.3.6 Kontrolní mechanismus PP.....	37
3.4 Příspěvek na péči.....	39
3.4.1 Podmínky nároku na příspěvek na péči	39
3.4.2 Charakterizování základních životních potřeb:	40
3.4.3 Výše příspěvku	41
3.4.4 Kontrolní mechanismus PNP	42

3.5	Dávky pro osoby se zdravotním postižením	45
3.5.1	Příspěvek na mobilitu	45
3.5.2	Příspěvek na zvláštní pomůcku.....	46
3.5.3	Stanovení výše příspěvku na zvláštní pomůcku	47
3.5.4	Průkaz pro osoby se zdravotním postižením	47
3.5.5	Kontrolní mechanismus pro OZP	48
3.6	System pomoci v hmotné nouzi	49
3.6.1	Příspěvek na živobytí.....	50
3.6.2	Doplatek na bydlení	52
3.6.3	Mimořádná okamžitá pomoc	53
3.6.4	Kontrolní mechanismus HN	54
4	Vlastní práce	57
4.1	Vliv výdajů NSD na státní rozpočet.....	57
4.1.1	Přehled vyplacených peněžních prostředků jednotlivých oddělení NSD.	59
4.1.2	Výdaje NSD na 1 obyvatele ČR za rok 2018	60
4.1.3	Čerpání SSP	60
4.1.4	Čerpání PP	62
4.1.5	Čerpání PNP	63
4.1.6	Čerpání OZP	64
4.1.7	Čerpání HN	66
4.1.8	Nezaměstnanost	67
4.2	Změny rodičovského příspěvku v roce 2020	68
4.2.1	Dopady zvýšení rodičovského příspěvku na státní rozpočet 2020	70
4.3	Kontrolní mechanismy NSD z pohledu zaměstnanců ÚP poskytnuté z rozhovorů 71	
4.3.1	Přehled pracovních činností zaměstnanců NSD	72
4.3.2	Rozhovor se specialistou dávek SSP a PP	73
4.3.3	Rozhovor se specialistou dávek PP: Kontrolní mechanismus PP.....	77
4.3.4	Rozhovor se sociálním pracovníkem PNP: Kontrolní mechanismus PNP	78
4.3.5	Rozhovor se sociálním pracovníkem dávek pro OZP: kontrolní mechanismus dávek pro OZP.....	80
4.3.6	Rozhovor se specialistou dávek HN: kontrolní mechanismus HN.....	81
4.4	Počty zaměstnanců na ÚP	84
4.4.1	Sloučení agend NSD.....	84
4.4.2	Podmínky ÚP pro nové zaměstnance NSD	87
4.5	Anketa	89

5	Výsledky a diskuse	90
5.1	Zjištěné poznatky ohledně vyplacených NSD	90
5.2	Nedostatečný počet zaměstnanců v odděleních NSD	91
5.3	Výsledky ankety	92
5.4	Navržená opatření na kontrolní mechanismy.....	101
5.4.1	Opatření na rodičovský příspěvek	101
5.4.2	Zlepšit stávající podmínky pro zaměstnance ÚP	101
5.4.3	Umožnit sociální šetření absolvováním kvalifikovaného kurzu.....	102
5.4.4	Sjednocení informačního systému pro NSD	102
5.4.5	Kontrolní orgán přiznaných NSD	102
5.4.6	Evidovat pracovní smlouvy	103
6	Závěr.....	104
7	Seznam použitých zdrojů	105
7.1	Odborná literatura	105
7.2	Právní prameny	106
7.3	Internetové zdroje.....	106
8	Přílohy	109

Seznam obrázků

Odkazovaný seznam obrázků

Obrázek 1 - Graf celkově vyplacených NSD.....	58
Obrázek 2 - Přehled vyplacených peněžních prostředků v mil Kč. na jednotlivých odděleních NSD	59
Obrázek 3 – Přehled vyplacené dávky příspěvku na péči	64
Obrázek 4 - Obecná míra nezaměstnanosti ČR a EU	68
Obrázek 5 - Vyplacený rodičovský příspěvek	69
Obrázek 6 - Ukazatel porodnosti a vyplaceného rodičovského příspěvku.....	70
Obrázek 7 – Výdaje státního rozpočtu na rodičovský příspěvek a porodnost ČR.....	71
Obrázek 8- Stav zaměstnanců na ÚP	86
Obrázek 9 - Platová tabulka číslo 1 pro zaměstnance ve služebním poměru	88
Obrázek 10 - Graf anketní otázky číslo 1	92
Obrázek 11 - Graf anketní otázky číslo 2	93
Obrázek 12 - Graf anketní otázky číslo 3	94
Obrázek 13 - Graf anketní otázky číslo 4	95
Obrázek 14 - Graf anketní otázky číslo 5	96
Obrázek 15 - Graf anketní otázky číslo 6	97
Obrázek 16 - Graf anketní otázky číslo 7	98
Obrázek 17 - Graf anketní otázky číslo 8	99
Obrázek 18 - Graf anketní otázky číslo 9	99

Obrázek 19 - Graf anketní otázky číslo 10	100
---	-----

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Částky životního a existenčního minima.....	20
Tabulka 2 - Výše přídavku na dítě.....	24
Tabulka 3 - Srovnatelné náklady u bytů vlastníků a družstevních bytů	26
Tabulka 4 - Náklady za pevná paliva.....	27
Tabulka 5 - Normativní náklady pro nájemní smlouvy	28
Tabulka 6 - Normativní náklady pro vlastníky bytů a družstevní byty	28
Tabulka 7 - Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte	35
Tabulka 8 - Výše odměny pěstouna.....	36
Tabulka 9 - Výše příspěvku při převzetí dítěte.....	37
Tabulka 10 - Posuzování stupně závislosti	40
Tabulka 11 - Výše příspěvku na péči podle stupně závislosti a věku.....	42
Tabulka 12 - Zvýšení částky živobytí z důvodu dietního stravování	52
Tabulka 13 - Výdaje NSD na každého občana ČR za rok 2018.....	60
Tabulka 14 - Přehled vyplacených dávek SSP	62
Tabulka 15 - Přehled vyplacených dávek pěstounské péče	63
Tabulka 16 - Přehled vyplacených dávek pro OZP	65
Tabulka 17 - Přehled vyplacených dávek HN	67

Seznam použitých zkratk

NSD – nepojistné sociální dávky
ÚP – Úřad práce
SSP – státní sociální podpora
PP – pěstounská péče
PNP – příspěvek na péči
OZP – osoby se zdravotním postižením
ČR – Česká republika
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSPOD – orgán sociálně – právní ochrany dětí
PPM – peněžitá pomoc v mateřství
Vícerčata - 2 a více narozených dětí

1 Úvod

Diplomová práce se zabývá kontrolními mechanismy nepojistných sociálních dávek, které jsou součástí sociálního zabezpečení České republiky. Všechny agendy těchto dávek jsou od roku 2012 pod správou krajských poboček Úřadu práce České republiky a Ministerstva práce a sociálních věcí.

Nepojistné sociální dávky jsou poskytovány osobám, které potřebují v nepříznivých situacích pomoc od státu a jsou hrazené ze státního rozpočtu. Přiznání nepojistných sociálních dávek není závislé na účasti v systému povinného pojištění. Smyslem přiznaných dávek je pomoc osobám, které se nacházejí v nouzových situacích a nejsou schopny samostatného překonání. Cílem přiznaných dávek není uhradit vzniklé škody, ale překonat tíživé situace. Výše přiznané dávky je závislá na momentální situaci, ve které se nachází žadatel nebo okruh společně posuzovaných osob. Situace je zkoumána zaměstnanci Úřadu práce. Některé z dávek jsou přiznané na základě zkoumání příjmu, u některých dochází k přiznání na základě zákonem stanovených podmínek.

Hlavním kontrolním mechanismem vyplacených dávek jsou zaměstnanci, kteří ověřují doložené písemnosti klientů a informační systém, do kterého jsou veškeré doložené dokumenty evidovány. Informační systém je propojen s dalšími státními organizacemi, které sdělují poskytnuté dávky nemocenského pojištění, důchodového zabezpečení nebo příjmů z finančního úřadu. Při klesající nezaměstnanosti v České republice a narůstajících mzdových podmínkách dochází ke konstantním výplatám v řádech desítek miliard Kč na všechny nepojistné sociální dávky.

Vzhledem k dlouhodobě nejvyšší nezaměstnanosti v rámci EU klesají výplaty dávek z oddělení hmotné nouze a dochází k částečnému poklesu výplat dávky příspěvku na bydlení a přídatků na děti, které jsou dávkami státní sociální podpory. Vzhledem k těmto faktům může stát navyšovat dávky příspěvku na péči nebo rodičovského příspěvku, který v roce 2020 zaznamenal 27 % navýšení celkového objemu poskytovaných finančních prostředků. Vlastní část práce by měla poskytnout informace o dopadech vyplacených dávek na státní rozpočet, zjistit možnosti kontrolních mechanismů a navrhnout opatření vedoucí ke snížení výdajů státního rozpočtu na poskytované dávky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je kompletní analýza jednotlivých typů nepojistných sociální dávek, které jsou vypláceny na pobočkách Úřadu práce. Na základě zkoumání vývoje je zjištěno, proč při klesající nezaměstnanosti a narůstajících mzdových podmínkách dochází ke konstantním výplatám, jež zatěžují státní rozpočet. Dílčím cílem je určení zátěže navýšeného objemu finančních prostředků rodičovského příspěvku z roku 2020. Výstupem práce je zjistit, jakým způsobem fungují kontrolní mechanismy nepojistných sociálních dávek. Výsledné poznatky slouží k návrhům na nová opatření kontrolních mechanismů, která by měla snížit výplaty na nepojistné sociální dávky a snížit výdaje státního rozpočtu.

2.2 Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část bude zpracována metodou literární rešerše ze studia odborné literatury a internetových zdrojů upravujících nepojistné sociální dávky. Veškeré zdroje využité k zpracování teoretické části budou ověřovány s právními prameny platné legislativy ČR. Obsahem teoretické části bude analýza všech druhů nepojistných sociálních dávek z jednotlivých oddělení Úřadu práce. Bude vysvětleno, jakými způsoby lze získat nárok na dávku, co je potřeba doložit k žádosti o dávku a jaké jsou podmínky jejímu přiznání.

Vlastní část práce se bude zabývat analyzováním vyplacených dávek z údajů Ministerstva práce a sociálních věcí. Deskripce bude posouzeno, proč mezi jednotlivými roky dochází ke snižování výdajů na jednotlivé dávky nebo jejich nárůstu vzhledem k faktickým změnám. K výpočtu dopadů navýšeného rodičovského příspěvku je využít aritmetický průměr k získání údaje porodnosti roku 2020 a dosazení zjištěných hodnot výplat pro následující měsíce téhož roku, aby byl vypočítán odhad zátěže státního rozpočtu co nejpřesnější.

Ke zjištění stávajících kontrolních mechanismů nepojistných sociálních dávek, budou požádáni zaměstnanci pracující na jednotlivých odděleních k poskytnutí rozhovorů při absolvování školní praxe. Během standardizovaných rozhovorů budou položeny otázky výzkumného charakteru. Otázky použité v rozhovoru budou otevřené a dotázaní zaměstnanci na tyto otázky budou odpovídat podle svých zažitých poznatků a znalostí z praxe. Zjištěné informace z rozhovorů budou sloužit k získání vědomostí ohledně problematiky mechanismů. V práci bude zpracován historický vývoj počtu obsazených pracovních míst od sloučení agend nepojistných sociálních dávek pod správu Úřadu práce se současným stavem zaměstnanců a mzdovými podmínkami pro stávající a nové uchazeče. Zaměstnanci Úřadu práce budou požádáni o spolupráci k vyplnění ankety. Anketní otázky budou směřovány na téma kontrolních mechanismů přiznaných a vyplacených dávek, případného zneužívání a navýšeného rodičovského příspěvku. Obsahem ankety bude celkem 10 otázek. Jednotlivé otázky budou doplněné o grafy související s problematikou, aby ulehčily výběr z poskytnutých odpovědí. Respondentům bude umožněna v nabídce možností otevřená odpověď, aby mohli vystihnout svůj názor na danou problematiku rozepsáním odpovědi, pokud nebudou chtít využít některou z předvyplněných možností. Účastníci budou vyplňovat výzkum v digitální podobě. Účast bude zcela dobrovolná a anonymní. Výsledná data budou zpracována a prezentována ve formě grafů, ke kterým se bude vázat textové shrnutí pro jednodušší interpretaci. Závěr práce bude obsahovat navržená opatření kontrolních mechanismů.

Diplomová práce vychází z právní úpravy účinné k 29.02.2020.

3 Literární rešerše – analýza právních předpisů

System sociálního zabezpečení v České republice (dále jen ČR) lze chápat jako podporu státu v podobě vyplacených dávek pro osoby, které se nacházejí v tíživých sociálních situacích. Občané ČR se mohou ocitnout v přirozených obtížných situacích. Tyto situace jsou například narození dítěte či úmrtí nějaké osoby. Existují také situace, které mohou vzniknout vnějšími objektivními přirozenými podmínkami. Do těchto situací můžeme zařadit přírodní a klimatické jevy na základě, kterých vzniknou požáry, povodně, ale i nešťastné příhody.

Sociální dávky se dělí na dávky pojistné a nepojistné. U pojistných dávek záleží, kolik občan odvedl peněz na sociálním pojištění ze svých mezd nebo platů či podnikatelské činnosti. Odvozují se tedy od pracovního příjmu, který slouží současně i pro vyměření základu pro placení pojistného. Dávka je následně modelována od tohoto pracovního příjmu a odvozena podle sociálně – pojistných zásad. Primárním zdrojem financí pro pojistné dávky jsou daňové příjmy státního rozpočtu. Mezi pojistné dávky můžeme zařadit, dávky nemocenského pojištění, prostředky na podporu v nezaměstnanosti, peněžitou pomoc v mateřství, otcovskou poporodní péči a důchody starobní, sirotčí, vdovecké, vdovské a invalidní. Největší výdaje pojistných dávek jsou vynaloženy na starobní důchody. Starobní důchod představuje nejvyšší a také velmi rychle rostoucí výdajovou položku státního rozpočtu.¹

U nepojistných sociálních dávek (dále jen NSD) na výše uvedeném nezáleží. Jsou to dávky, které jsou vypláceny bez ohledu na pracovní aktivitu žadatele a jeho úhrady na povinném pojištění. Nezáleží tedy na tom, zda občan pracoval či byl po celý svůj život nezaměstnaný. Tyto dávky jsou hrazeny státem a jsou vypláceny všem občanům ze státního rozpočtu. O výši vyplácené dávky rozhoduje charakter sociální situace, v které se žadatel ocitl. Hlavním zdrojem financí pro NSD jsou všeobecné daně placené do státního rozpočtu. Cílem těchto vyplacených dávek je pomoci lidem, kteří se nacházejí v tíživých

---

¹ ING. ŽUROVEC, Michal. *Ministerstvo financí: Výsledek hospodaření státního rozpočtu 2019* [online]. 3.1.2020 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/pokladni-plneni-sr-37026>

situacích a o dávky, si zažádají. Vyplacené dávky nemají za cíl nahrazovat vzniklé škody, ale tyto škody či situace překonat.

Některé z NSD jsou vypláceny na základě zkoumání příjmů. Po přezkoumání příjmů je rozhodnuto, jak vysoká dávka bude vyplacena žadateli. Zkoumáním příjmů je vyznačen sociální charakter dávek. Všechny dávky jsou vypláceny převodem na účet nebo poštovní poukázkou. Druh požadované dávky určí žadatel v žádosti. Dávky jsou vypláceny v české měně. Státní správu nepojistných sociálních dávek vykonávají krajské pobočky Úřadu práce (dále jen ÚP) a pobočka pro hlavní město Prahu spolu s Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen MPSV)

Oddělení NSD obsahují:

System státní sociální podpory (dále jen SSP) je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

1. Přídavek na dítě
2. Rodičovský příspěvek
3. Příspěvek na bydlení
4. Porodné
5. Pohřebné

System pomoci v hmotné nouzi (dále jen HN) je upraven zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

1. Příspěvek na živobytí
2. Doplatek na bydlení
3. Mimořádná okamžitá pomoc (u těchto dávek rozlišujeme 6 situací)
  - a) Hrozba vážné újmy na zdraví
  - b) Vážná mimořádná událost
  - c) Nezbytný jednorázový výdaj
  - d) Náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby

e) Náklady související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně právní ochranou dětí

f) Sociální vyloučení

Dávky pěstounské péče vycházejí ze zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

1. Odměna pěstouna
2. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
3. Příspěvek při ukončení pěstounské péče
4. Příspěvek při převzetí dítěte
5. Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Dávky pro osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby, jež vycházejí ze zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

1. Příspěvek na péči (dále jen PNP)

Dávky osobám se zdravotním postižením (dále jen OZP), jež vycházejí ze zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

1. Příspěvek na mobilitu
2. Příspěvek na zvláštní pomůcku
3. Průkaz osoby se zdravotním postižením a některé benefity, které z něj vyplývají

3.1 Základní termíny a jejich definice

3.1.1 Okruh oprávněných osob, které mohou žádat o jednotlivé NSD

Zažádat o NSD mohou fyzické osoby a s ní společně posuzované, jestliže splní dané podmínky, které jsou upraveny zákonem. Hlavní podmínkou pro žadatele je trvalé bydliště u občanů ČR mít trvalý pobyt na našem území. U cizinců žijících na území ČR je podmínkou mít hlášen trvalý pobyt a na našem území mít hlášené i trvalé bydliště.

Vyskytují se výjimky, u kterých není požadováno mít hlášený trvalý pobyt na území ČR. Tyto výjimky existují u cizinců, kteří žijí na území ČR podle zvláštního právního předpisu.²

3.1.2 Posuzování příjmů

Pro stanovení dávky je důležité posoudit rozhodný příjem. Rozhodný příjem se stanoví podle průměrných měsíčních příjmů žadatele a jeho společně posuzovaných osob na rozhodné období. Do těchto příjmů řadíme všechny příjmy, které jsou upraveny zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů.³

Výjimku mají nezaopatřené děti a jejich příjmy vydělané v červenci a srpnu, dále příjmy z výherních loterií a hazardních her, výhry z různých sportovních soutěží a reklamních soutěží a získané náhrady z pojistných plnění. Tyto výjimky jsou platné pro dávky SSP. U dávek HN a PNP jsou výhry z loterií a hazardních her posuzovány jako příjem. Do rozhodného příjmu jsou řazeny i některé příjmy osvobozené od daně z příjmů. Do této skupiny příjmů patří výživné, výsluhové příspěvky, odchodné, odbytné příslušníků bezpečnostních sborů a vojenské policie a mzdové náhrady v období od 4. do 14. dne dočasné pracovní neschopnosti, důchody starobní, invalidní, sirotčí, dávky nemocenského pojištění, podpory v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci, dávky rodičovského příspěvku pro nárok na dávku příspěvku na bydlení a přídatku na dítě, dávka přídatku na dítě pro určení nároku na dávku příspěvku na bydlení.⁴

3.1.3 Výdělečná činnost

V ČR se pod výdělečnou činností chápe činnost, která založí účast na hrazení nemocenského pojištění. U osob samostatně výdělečně činných se pro účely zákona č. 117/1995 Sb. zákon o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů považuje osoba, která se za takovou osobu považuje k účelům důchodového pojištění. Výdělečnou

---

² Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §3 In. Sbírka zákonů, rok 1995, částka 31

³ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §4 In. Sbírka zákonů, rok 1995, částka 31

⁴ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §5 In. Sbírka zákonů, rok 1995, částka 31

činnost může provádět i osoba v zahraničí. Pokud je činnost vykonávána v souladu s právními předpisy a na základě příslušného oprávnění.⁵

3.1.4 Určení rozhodné částky k nároku na dávku

Výše rozhodné částky je upravena zákonem o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Existenční minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů, která zajišťuje výživu a nákup základních osobních potřeb na úrovni základního přežití. Výše existenčního minima je 2200 Kč. Částku existenčního minima nelze použít u občanů, kteří požívají starobní důchod, u občanů ve třetím stupni invalidního důchodu, u osob starších 68 let a u nezaopatřených dětí.

Životní minimum je příjem, který lze chápat jako minimální možný příjem občana sloužící k zajištění všech nezbytných potřeb pro život. Do těchto potřeb patří zajištění základních potravin k obživě, ale také nezbytné potřeby pro život. Životní minimum je rozděleno do šesti různých tříd. Každá třída definuje, pro jakého občana či okruh osob je daná výše minima. Tato výše je závislá na věku, zdravotním stavu a počtu osob v domácnosti. Částka životního minima může být navýšena, pokud má osoba potvrzení o dietním stravování od odborného lékaře. U žadatelů žádajících o dávku, u které se posuzují příjmy a žádné příjmy tyto osoby nemají nebo nejsou schopni je doložit, popřípadě mají příjmy nižší, než je úroveň částky životního minima, se pro výpočet jednotlivých dávek využije výše životního minima.⁶ Od 1. dubna 2020 se částky životního a existenčního minima navyšují o 13,2 % z původních hodnot. K navýšení existenčního a životního minima došlo od roku 2012 poprvé. Valorizace částek vychází ze sledovaného nárůstu indexu spotřebitelských cen sledovaného Českým statistickým úřadem. Navýšení částek

---

⁵ JUDR. BURDOVÁ, Eva, Naděžda JUDR. BŘESKÁ a Lucie MGR. BURDOVÁ. *Státní sociální podpora*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Olomouc: ANAG, spol., 2000. ISBN 80-7263-028-8. s. 45-47

⁶ *Zákony pro lidi: Zákon č. 110/2006 Sb. Zákon o životním a existenčním minimu* [online]. [cit. 2020-2-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-110>

životního a existenčního minima přinese zvýšení nákladů v předpokládaném rozsahu 390 milionů Kč. Z toho na dávky HN přibližně 310 milionů a na dávky SSP 80 milionů Kč.⁷

Tabulka 1 - Částky životního a existenčního minima

Částky životního a existenčního minima společně posuzovaných osob v Kč. za měsíc	Částky od 1. 1. 2012	Částky od 1. 4. 2020	Rozdíl částek
životní minimum jednotlivce	3 410 Kč	3 860 Kč	450 Kč
první osoba v domácnosti	3 140 Kč	3 550 Kč	410 Kč
osoba, která je posuzována jako druhá či další v pořadí od 15 let věku a není nezaopatřeným dítětem	2 830 Kč	3 200 Kč	370 Kč
u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let	2 450 Kč	2 770 Kč	320 Kč
u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let	2 140 Kč	2 420 Kč	280 Kč
u nezaopatřeného dítěte do 6 let	1 740 Kč	1 970 Kč	230 Kč
existenční minimum	2 200 Kč	2 490 Kč	290 Kč

Zdroj: *Sociální politika EU: Životní minimum pro jednotlivce se od dubna zvýší* [online]. 2020 [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/2020/02/zivotni-minimum-pro-jednotlivce-se-od-dubna-zvysi-na-3-860-kc-existencni-minimum-na-2-490-kc/>

Zpracování: vlastní práce

3.1.5 Okruh společně posuzovaných osob

K výplatě dávky se posuzuje okruh společně posuzovaných osob. Do tohoto okruhu osob patří všechny osoby, které žijí v jedné domácnosti s žadatelem o dávku. Z pravidla se jedná o manžele, nesezdané partnery, rodiče a jejich nezaopatřené, nezletilé nebo zletilé děti. Do toho okruhu může být zařazen například i občan, který užívá byt společně s žadatelem.⁸

⁷ MPSV: *Vláda přijala návrh ministryně Jany Maláčové na zvýšení životního a existenčního minima* [online]. 17. 2. 2020 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/vlada-prijala-navrh-ministryne-jany-malacove-na-zvyseni-zivotniho-a-existencniho-minima>

⁸ JUDR. BURDOVÁ, Eva, Naděžda JUDR. BŘESKÁ a Lucie MGR. BURDOVÁ. *Státní sociální podpora*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Olomouc: ANAG, spol., 2000. ISBN 80-7263-028-8. s 10-15

3.1.6 Nárok na dávku a její výplatu

Pokud se splní veškeré podmínky, které jsou stanoveny zákonem, vzniká nárok na dávku. Žadatel je povinný ohlásit jakékoliv změny ovlivňující výši dávky do 8 dnů. Pokud nesplní tuto povinnost a změna ovlivní výši dávky, může být tato dávky vyplacena neoprávněným způsobem. Následně může vzniknout žadateli přeplatek, který musí vrátit příslušnému kontaktnímu pracovišti ÚP. Stejná podmínka platí pro celý okruh společně posuzovaných osob.⁹

3.1.7 Nezaopatřené dítě

Nezaopatřeným dítětem je dítě, které ještě neukončilo povinnou školní docházku. Po skončení povinné školní docházky se musí soustavně připravovat na své budoucí povolání nejdéle však do 26. roku věku. Nezaopatřené dítě je povinné se soustavně připravovat na budoucí povolání. Pokud dítě nesplní toto podmínku z důvodu nemoci či úrazu a nemůže ani vykonávat výdělečnou činnost může být považované za nezaopatřené dítě, ačkoliv nesplní podmínku soustavné přípravy na budoucí povolání. Pokud je překážkou dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav a dítě není schopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost, je považováno po posouzení jeho stavu za nezaopatřené.¹⁰

3.1.8 Soustavná příprava dítěte na budoucí povolání

U soustavné přípravy dítěte na budoucí povolání se považuje studium zpravidla na středních a vysokých školách v ČR. Nepočítá se do soustavné přípravy dítěte na budoucí povolání studium, při kterém je občan v aktivním služebním poměru u veškerých složek příslušníků bezpečnostních sborů a vojáku. Do této kategorie nespadá ani studium dálkové, večerní, distanční nebo kombinované na středních školách, pokud je dítě výdělečně činné nebo má nárok na podporu při své rekvalifikaci nebo podporu v nezaměstnanosti.¹¹

---

⁹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §49-51 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

¹⁰ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §11 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

¹¹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §12-16 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

3.2 Státní sociální podpora

System SSP je systémem, kde stát zajišťuje sociální zabezpečení na základě právního nároku při splnění zákonem daných podmínek. Dávky SSP slouží k překonání vzniklých nepříznivých sociálních událostí. System SSP je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. System SSP je tvořen státními dávkami určených primárně pro rodiny s nezaopatřenými dětmi. Stát na základě vyplacení dávky přebírá z části spoluzodpovědnosti za vzniklou nepříznivou sociální situaci. Dávky SSP jsou rozděleny na dávky, u kterých se zkoumá výše příjmu a na dávky bez zkoumání velikosti příjmů. K vyhodnocení nároku na dávky SSP se zkoumá pouze příjem okruhu společně posuzovaných osob a to pouze u některých dávek, nikoliv majetek celého okruhu společně posuzovaných osob. Příjem se zkoumá u dávek přídatku na dítě, příspěvku na bydlení a porodné. U dávek pohřebního a rodičovského příspěvku se příjem nezkoumá.¹²

Dávky SSP náleží fyzickým osobám a osobám společně posuzovaným, které mají trvalý pobyt na území ČR. Cizinci musí mít splněnou podmínku hlášeného trvalého pobytu v ČR a také mít na území ČR hlášené bydliště. Pokud cizinec nemá trvalý pobyt na území ČR, je oprávněn si požádat o dávky po uplynutí 365 dnů ode dne, kdy pobyt nahlásí na příslušný úřad. Do této doby se žadateli nezapočítává doba, kdy požádal o udělení azylu a setrval v pobytovém středisku Ministerstva vnitra. Dávky SSP náleží i dalším osobám, které nemají na území ČR hlášený trvalý pobyt, ale mají zde bydliště. Občané Evropské unie jsou oprávněnými osobami pro dávky SSP podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.¹³

Ke stanovení nároku a výši dávky SSP, nedochází k testování majetku, pouze se zkoumá u některých dávek příjem. K určení hranice příjmů se využívá částka životního

---

¹² JUDR. BURDOVÁ, Eva, Naděžda JUDR. BŘESKÁ a Lucie MGR. BURDOVÁ. *Státní sociální podpora*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Olomouc: ANAG, spol., 2000. ISBN 80-7263-028-8. s 5-9

¹³ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §3 In. Sbirka zákonů, rok 1995, částka 31

minima a zohledňuje se příjmová a sociální situace rodiny. Pokud se v rodině vyskytuje větší množství sociálně nepříznivých situací, tím více je rodině poskytováno na dávkách a tím větší počet dávek může rodina pobírat souběžně. Pokud se nárok na dávku SSP neuplatní do třech měsíců ode dne, kdy nárok vznikl, nárok na dávku zaniká. U jednorázových dávek SSP, kterými jsou porodné a pohřebné, nárok zaniká uplynutím jednoho roku od data vzniku nároku.¹⁴

3.2.1 Přídavek na dítě

Dlouhodobou základní dávkou SSP již od počátku SSP je přídavek na dítě. Tato dávka je poskytována rodinám s nezaopatřenými dětmi. Přídavek na dítě slouží k částečnému krytí nákladů, které jsou spojené s jejich výživou a výchovou.¹⁵

Dávka přídavku na dítě prošla v roce 2018 základní změnou, kdy rozhodné období pro přiznání dávky se změnilo z kalendářního roku na kalendářní čtvrtletí. Novela SSP kromě změny rozhodného období také upravila úroveň rozhodného příjmu. Nová úroveň rozhodného příjmu je vytvořena ve prospěch potenciálních nových žadatelů o tuto dávku, ale i stávajících klientů. Od 1. 1. 2018 se rozhodný příjem nově posuzuje do hranice 2,7 násobku životního minima okruhu společně posuzovaných osob. Došlo tedy k zvýšení hranice z 2,4 násobku životního minima na 2,7 násobek.

Nárok na tuto dávku má nezaopatřené dítě, pokud rozhodný příjem rodiny není vyšší, než součin částek životního minima rodiny a navýšeného koeficientu 2,7.¹⁶

Výše dávky přídavku na dítě je vyplacená podle věkových kategorií nezaopatřených dětí. Tyto věkové kategorie jsou odstupňovány do 6 let, kdy je dítěti vyplacena dávka o výši 500 Kč. Další kategorií je věková skupina od 6 let do 15 let věku. Této věkové kategorii náleží příspěvek ve výši 610 Kč. U nezaopatřených dětí od 15 let do 26 let je výše přídavku 700 Kč. Poslední kategorie nezaopatřených dětí musí prokázat svou

---

¹⁴ Státní sociální podpora: Obecné informace. *Úřad práce: Sociální tematika* [online]. [cit. 2020-2-18]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/obecne-informace-2>

¹⁵ KREBS, Vojtěch a Ladislav PRŮŠA. Státní sociální podpora. Praha: Grada, 2002. Právo pro každého (Grada). ISBN 80-247-0065-4. s 24

¹⁶ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §17 In. Sbírnka zákonů, rok 1995, částka 31

nezaopatřenost doložením potvrzení o studiu. Tyto měsíční přídavky jsou v základní výměře.¹⁷

Od 1. 1. 2018 existuje také zvýšená výměra přídavku na dítě. Na tuto zvýšenou výměru má nárok nezaopatřené dítě, pokud se splní podmínka o tom, že některá z osob v okruhu společně posuzovaných má příjem. Tento příjem musí být doložen a měl by být součástí každého kalendářního měsíce rozhodného období. Tento příjem by měl být doložen ze zaměstnání o výši alespoň životního minima jednotlivce v částce 3 410 Kč. Do příjmu se řadí, také příjem z podnikatelské aktivity, z dávky důchodového pojištění nebo nemocenského, z podpor ÚP při rekvalifikaci nebo nezaměstnanosti, z dávky příspěvku na péči o osobu mladší 18 let věku nebo rodičovského příspěvku. Rodičovský příspěvek je považovaný jako příjem pro dávku přídavku na dítě po skončení mateřské.

Z toho je patrné, že úprava v zákoně ohledně dávky přídavku na dítě má podpořit rodiny s dětmi, které se snaží pracovat nebo se v minulosti snažily finanční prostředky zajistit pro vlastní zabezpečení rodiny. Pokud se jedná o osoby, které se snažily zajistit příjem a nyní pobírají důchod, podporu v nezaměstnanosti nebo jinou z dávek nemocenského pojištění je jim zvýšený přídavek na dítě přiznán. Přiznán je i rodinám, kterým brání k hmotnému zabezpečení rodiny vlastní prací objektivní překážky. Tyto překážky jsou péče o nezaopatřené dítě během pobírání rodičovského příspěvku nebo pobírání příspěvku na péči pro osobu do 18 let věku.

Tabulka 2 - Výše přídavku na dítě

Výše přídavku na dítě v základní a zvýšené výměře na měsíc			
Věk nezaopatřeného dítěte	0-6 let	6-15 let	15-26 let
Základní výměra od 1. 1. 2018	500 Kč	610 Kč	700 Kč
Zvýšená výměra od 1. 1. 2018	800 Kč	910 Kč	1000 Kč

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociální věci: Přídavek na dítě* [online]. [cit. 2020-02-04].

Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/pridavek-na-dite>

Zpracování: vlastní práce

Výplata přídavku na dítě náleží osobě, která má nezletilé nezaopatřené dítě v přímém zaopatření. Nezaopatřené dítě, které zakládá nárok na dávku přídavku na dítě,

¹⁷ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §18-19 In. Sbírká zákonů, rok 1995, částka 31

může být od 15 let věku do 18 let věku v evidenci ÚP a může pobírat dávku, pokud splní podmínku příjmu. Pokud se nezletilé dítě stane zletilým, je mu odeslána výzva k dostavení, aby si požádal o dávku přídatku na dítě sám a podepsal papír ohledně zletilosti.¹⁸

3.2.2 Příspěvek na bydlení

Dávka příspěvku na bydlení slouží jednotlivcům nebo rodinám s nižšími příjmy k částečnému krytí nákladu na bydlení. Řada občanů vynaloží většinu svých peněžních prostředků právě na uhrazení nákladu spojených s bydlením. Jednat se může o bydlení v družstevních bytech či vlastních bytových jednotkách nebo nájemních bytech. Nárok na tuto dávku má vlastník nebo nájemce, pokud je v bytě trvale hlášen k pobytu.

Za vlastníka je považována osoba, která bytovou jednotku vlastní, využívá a má v ní hlášený trvalý pobyt. Pokud manželé vlastní bytovou jednotku považují se oba za vlastníky a využívají byt na základě vlastnického práva druhého manžela. Pokud tedy nepožádá o dávku příspěvku na bydlení vlastník, může požádat druhý manžel na základě práva na bydlení. Oba manželé se považují za nájemce bytu, pokud mají k bytu vyhrazené společné nájemní právo na základě nájemní smlouvy. Pokud splní podmínku příspěvku na bydlení více osob, příspěvek je vyplacen pouze jedné osobě, která je žadatelem o dávku nebo je určena podle dohody těchto osob. Pokud se osoby v okruhu společně posuzovaném nedomluví o vyplácení příspěvku, rozhodne krajská pobočka ÚP, komu příspěvek přizná. Občan může být v rozhodném měsíci posuzován pouze u jednoho bytu. Pokud občan, změní v průběhu měsíce své trvalé bydliště, přihlíží se k této nové skutečnosti, až od nového kalendářního měsíce.

Žadatel, který o tuto dávku požádá, musí splnit podmínku související s náklady na bydlení a rozhodným příjmem. Náklady nesmí přesáhnout součin rozhodného příjmu v okruhu společně posuzovaných osob a koeficientu 0,3 nebo navýšeného koeficientu na území Prahy na hodnotu 0,35 a součin rozhodného příjmu v rodině s koeficientem 0,3 a na území Prahy 0,35, nepřesahuje částku normativních nákladů na toto bydlení.¹⁹

---

¹⁸ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §17-19 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

¹⁹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §24 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

K získání příspěvku na bydlení je nutné doložit čtvrtletní příjmy předchozího kalendářního čtvrtletí rodiny nebo jednotlivce. Za příjem pro dávku příspěvku na bydlení se považuje i dávka přídatku na dítě nebo rodičovský příspěvek. Poskytování dávky podléhá testování příjmů. Uplatnit nárok na dávku lze tři měsíce zpětně. Pokud příjem rodiny není vyšší, než částky životního minima rodiny, započítá se do příjmu rodiny odpovídající částka životního minima. Náklady na bydlení pro nájemce jsou zapsány v nájemní smlouvě. U bytů družstevních a vlastních bytů jsou náklady srovnatelné.²⁰

Tabulka 3 - Srovnatelné náklady u bytů vlastníků a družstevních bytů

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Počet osob v rodině	Kč
	jedna	2 128 Kč
	dvě	2 912 Kč
	tři	3 808 Kč
	čtyři a více	4 592 Kč

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociální věci: Příspěvek na bydlení* [online]. 2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>
Zpracování: vlastní práce

U měsíčních nákladů za bydlení se započítávají také náklady na elektřinu, plyn, teplou vodu, topení, vodné a stočné, televizní a rozhlasové příjmy, odvoz komunálního odpadu a pevná paliva. Tyto náklady se dokládají za předcházející čtvrtletí. Pokud dojde k přestěhování na jinou adresu, lze uznat tyto náklady ve skutečné výši pouze při stejném okruhu společně posuzovaných osob. Pokud je okruh společně posuzovaných osob jiný, uznávají se příslušné normativní náklady ve výši 80 %.

²⁰ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §25 In. Sbírká zákonů, rok 1995, částka 31

Tabulka 4 - Náklady za pevná paliva

Uznatelné náklady za pevná paliva se započítávají částkami za kalendářní měsíc		
Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Počet osob v rodině	Maximální náklady
	jedna	2 128 Kč
	dvě	2 912 Kč
	tři	3 808 Kč
	čtyři a více	4 592 Kč

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociální věci: Příspěvek na bydlení* [online]. 2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>

Zpracování: vlastní práce

Do nákladů se zahrnují zaplacené zálohy na jednotlivé položky. Pokud je ze zaplacených záloh vyčíslen přeplatek, je zahrnut do nákladů a je v tomto kalendářním čtvrtletí o tuto částku příspěvek na bydlení ponížen. Pokud vznikne nedoplatek, částka příspěvku na bydlení, je navýšena podle přepočtu.²¹

Normativní náklady jsou předepsány jako celkové průměrné náklady podle počtu obyvatel obce. Zahrnují srovnatelné náklady nájemného, ceny služeb a energií domácností. Jsou vypočítány na průměrnou částku, kterou mohou občané v příslušných obcích uhradit za spotřebu energií a služeb k přiměřené velikosti bytových jednotek a osob v nich žijících.²²

---

²¹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §25 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

²² Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §26 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

Tabulka 5 - Normativní náklady pro nájemní smlouvy

Normativní náklady pro bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy						
Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce v Kč	Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Praha	více než 100 000	50 000 - 99999	10 000 - 49 999	do 9 999
	jedna	8 577	6 821	6 502	5 548	5 374
	dvě	11 929	9 525	9 089	7 783	7 545
	tři	15 953	12 810	12 239	10 531	10 220
	čtyři a více	19 617	15 827	15 138	13 079	12 703

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociální věci: Příspěvek na bydlení* [online]. 2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>

Zpracování: vlastní práce

Tabulka 6 - Normativní náklady pro vlastníky bytů a družstevní byty

Normativní náklady pro bydlení v družstevních bytech a bytech vlastníků						
Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce v Kč	Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Praha	více než 100 000	50 000 - 99999	10 000 - 49 999	do 9 999
	jedna	4 872	4 872	4 872	4 872	4 872
	dvě	6 953	6 953	6 953	6 953	6 953
	tři	9 461	9 461	9 461	9 461	9 461
	čtyři a více	11 769	11 769	11 769	11 769	11 769

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociální věci: Příspěvek na bydlení* [online]. 2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>

Zpracování: vlastní práce

Vláda ČR určí vždy k 1. lednu pro celý kalendářní rok výši srovnatelných nákladů s nájemným podle informací z Českého statistického úřadu o nájemném. Nadále jsou stanoveny částky za úhradu pevných paliv. Tyto informace jsou zjištěny ze spotřebitelských indexů za nákup pevných paliv. Částky normativních nákladů za bydlení jsou stanoveny podle zvýšení nájemného a srovnatelných nákladů za nájemné se změnami

indexů spotřebitelských cen. Počet žijících obyvatel v obci se stanoví k 1. lednu a je platný do 31.12 stejně jako normativní náklady a náklady za pevná paliva.²³

3.2.3 Rodičovský příspěvek

Smyslem rodičovského příspěvku je umožnit osobě pečovat o své dítě celodenně a řádně během celého kalendářního měsíce. Rodičovský příspěvek lze nejdéle čerpat do 4 let věku dítěte. Cílem rodičovského příspěvku je pomoci rodinám z finančního hlediska hradit potřebné náklady související s celodenní péčí o dítě jako je například jeho výživa, ošacení, úhrada každodenních potřeb. Nárok na dávku rodičovského příspěvku má oprávněná osoba a dítě základající nárok, pokud splní podmínku mít bydliště v ČR a nahlášený trvalý pobyt.

Výše rodičovského příspěvku při narození jednoho dítěte je 300 000 Kč. Pokud se narodí současně 2 a více dětí (dále jen vícerčata) vzniká nárok na 1,5 násobek základní částky pro rodičovský příspěvek. Jedná se tedy o částku 450 000 Kč, kterou vícerčata budou pobírat. Denní vyměřovací základ slouží ke stanovení výše peněžité pomoci v mateřství či stanovení nemocenské, pokud jsou komplikace s porodem.

Rodič může zvolit výši příspěvku. Příspěvek může být v částce nepřevyšující 10 000 Kč měsíčně, aby nemusel mít rodič žádný denní vyměřovací základ. Pokud výše příspěvku převyšuje 10 000 Kč měsíčně a musí se jednomu z rodičů stanovit k datu narození dítěte 70 % 30 násobku denního vyměřovacího základu v sumě převyšující 10 000 Kč a nesmí zvolená výše příspěvku přesáhnout 70 % 30 násobku tohoto denního vyměřovacího základu. Vychází se z denního vyměřovacího základu, který byl doložen k žádosti o rodičovský příspěvek. Pokud byly doloženy oba vyměřovací základy, vychází se z toho, který byl vyšší. Jedná-li se o vícerčata, dochází k 1,5 násobku výše uvedených částek u rodičovského příspěvku, nejvýše do 1,5 násobku 70 % 30 násobku. Pokud dojde ke změně rodičů, které stanovili výši rodičovského příspěvku, dojde ke změně i vyměřovacího základu. Výše příspěvku se následně upraví podle nově splněných podmínek a od následujícího měsíce bude vyplacena nová výše.²⁴

---

²³ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §27-28 In. Sbírká zákonů, rok 1995, částka 31

²⁴ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §30-31 In. Sbírká zákonů, rok 1995, částka 31

Volba výše příspěvku je povolena pouze rodiči, který uplatnil nárok k dávatce. Tuto volbu lze změnit, avšak nejdříve po 3 celých měsících po sobě jdoucích, během kterých byl příspěvek vyplácen. Změna lze provést po podání písemné žádosti žadatele na příslušné pobočce ÚP, která o příspěvku rozhoduje. Minimální výše rodičovského příspěvku v měsíčních výplatách je 50 Kč. Pokud rodič již čerpal podobnou dávku jako je rodičovský příspěvek v jiném státě, odečte se z celkové částky, která je přiznána, částka již vyplacená jiným státem na toto dítě.

V situaci, kdy rodina pobírá rodičovský příspěvek a již očekává narození nového dítěte, kterému vznikne nový nárok na tuto dávku, zaniká nárok tomu staršímu dítěti, přesto-že nedošlo k celkovému vyčerpání rodičovského příspěvku, ale již nesplňuje podmínku nejmladšího dítěte v rodině. Rodičovský příspěvek náleží pouze jednomu z rodičů a je vyplácen pouze jednou. V situaci, kdy se rodiče nedohodnou o tom, komu má být příspěvek zaslán, rozhodne o tom krajská pobočka ÚP. Pokud je dítě svěřeno na přechodnou dobu do pěstounské péče a rozhodl o tomto soud, nevzniká nárok na rodičovský příspěvek. V situaci, kdy rodič zanedbává péči, přestane se starat nebo nemůže celodenně a řádně pečovat o jedno či více narozených dětí, dochází k přehodnocení nároku na celkovou výši rodičovského příspěvku. Ke stanovení nového nároku se odečte již vyplacená částka z objemu peněžních prostředků. Ke změně může dojít i v obrácené situaci, kdy se rodič začne znovu starat o 2 nebo více svých dětí. V této situaci se odečte již vyplacený příspěvek na tyto děti a nový nárok je stanoven z této výsledné částky. Pokud při nově vzniklém posudku o nároku dojde ke zjištění, že při sloučení více narozených dětí se již přečerpala celková výše příspěvku, není tato situace hodnocena jako přeplatek na dávatce. Při úmrtí jednoho či více dětí z vícerčat v situaci, kdy rodič nadále pečuje o jedno z dětí, může dojít k odstranění tvrdosti zákona ministrem práce a sociálních věcí ve výjimečných situacích a při srovnání sociálních poměrů rodiny a délky péče o vícerčata a nemusí dojít k přehodnocení výše dávky rodičovského příspěvku.²⁵

Podmínka celodenní péče je splněna, pokud dítě nenavštěvuje jesle či mateřskou školu před dovršením 2 let nepřevyšující fond 92 hodin v měsíci. Pokud dítě se zdravotním

---

²⁵ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §30 – 30a In. Sbírká zákonů, rok 1995, částka 31

postižením zaměřeným na vadu zraku, řeči nebo sluchu či jiné mentální nebo tělesné postižení, pravidelně navštěvuje léčebné zařízení, ale rozsah nepřevyšuje 4 hodiny denně. Pokud dítě zdravotně postižené navštěvuje mateřskou školu nebo jesle maximálně 6 hodin denně. Pokud je rodič nebo jsou oba rodiče ve III. – IV. stupni tělesného postižení nesmí dítě strávit více než 4 hodiny v zařízeních pro děti předškolního věku. Pokud se jedná o žáka či studenta, který se soustavně připravuje na své budoucí povolání nebo je výtěžně činným, ale není v služebním poměru ozbrojených sil, může zajistit péči o své dítě jinou zletilou osobou. Docházka se nesleduje u starších dětí 2 let.²⁶

3.2.4 Porodné

Porodné slouží rodinám s nižšími příjmy jako jednorázový příspěvek na náklady související s narozením prvního nebo druhého dítěte. Nárok na dávku porodného má žena, pokud její rozhodný příjem nebo celkový rozhodný příjem rodiny nepřevyší součin částek životního minima a koeficientu 2,70. Nárok ženě vznikne v den porodu prvního nebo druhého živého dítěte. V situaci, kdy žena při porodu zemře, vzniká nárok na porodné otci dítěte při splnění podmínky s příjmem, ale nesmí tomuto otci vzniknout tento nárok již při porodu jiných dvou či více dětí nebo při osvojení dítěte do 1 roku věku.²⁷ V případech, kdy si osoba chce osvojit dítě do trvalé péče a dítě není starší 1 roku věku, vzniká nárok na porodné, pokud je toto převzaté dítě prvním nebo druhým dítětem, kterému mohl vzniknout nárok na dávku. Při vzniku nároku na porodné u manželů, vzniká nárok na výplatu dávky pouze jednomu z nich, jestliže se manželé nedokážou domluvit, určí orgán ÚP, kterému z manželů dávku přizná. Jednorázová dávka porodného je ve výši 13 000 Kč na prvního dítěte a u druhého dítěte je částka snižena na 10 000 Kč.²⁸

---

²⁶ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §30b-31 In. Sbírnka zákonů, rok 1995, částka 31

²⁷ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §44 In. Sbírnka zákonů, rok 1995, částka 31

²⁸ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §45-46 In. Sbírnka zákonů, rok 1995, částka 31

3.2.5 Pohřebné

Jednorázová dávka pohřebné, slouží k částečnému uhrazení nákladů souvisejících s vypravením pohřbu. Nárok má žadatel, který vypravil pohřeb svému dítěti, které v den smrti bylo nezaopatřeným dítětem. Nárok vzniká i nezaopatřenému dítěti, kterému zemřel rodič. Podmínka vyplaceného příspěvku je mít trvalý pobyt na území ČR usmrceného občana. Tato podmínka se nezjišťuje, pokud se jedná o mrtvě narozené dítě. Při splnění podmínek u více osob, náleží dávka pouze jedné osobě, která jako první uplatnila nárok na dávku. Výplata pohřebného je ve výši 5 000 Kč.²⁹

3.2.6 Kontrolní mechanismus SSP

O všech dávkách SSP rozhodují jednotlivé krajské pobočky ÚP, pod které žádost spadá. Řízení o poskytnutí dávky je zahájeno po vyplnění žádosti na předepsaném tiskopisu MPSV. Podání žádosti je možné nejdříve 60 dnů předem, ode dne, od kterého okruh oprávněných osob o dávku SSP žádá. Řízení o zastavení dávky, jejím odejmutí nebo o změnách výše se zahajuje z moci úřední pobočkou ÚP nebo na žádost žadatele o dávku.

Příjemce dávky je povinný a odpovědný sdělit veškeré změny týkající se dávek do 8 dnů od data změny. Pokud je příjemce vyzván, je povinen vyhovět orgánu SSP do 8 dnů od doručení, jinak může být dávka nepřiznána nebo odejmuta. Všechny osoby společně posuzované ohledně přiznání dávky mají stejné povinnosti osvědčit všechny skutečnosti a změny ohlásit písemně na ÚP, pokud jdou vyzváni.³⁰

Pokud okruh společně posuzovaných osob obdrží vyšší dávku, která byla vyplacena neprávem nebo v nesprávné výši, jsou osoby povinny tento přeplatek z dávky vrátit. Za vzniklý přeplatek odpovídá celý okruh společně posuzovaných osob, který se podle míry zavinění musí se vzniklým přeplatek vypořádat. Pokud se osoby společně nedomluví, kdo je za přeplatek odpovědný rozhodne o míře zavinění soud. Vrácení poskytnuté dávky zaniká po třech letech od data nesprávně vyplacené výše dávky. V době řízení o nápravě lhůta neuplyne. Dávka může být srážena na základě uznání dluhu postupně ve splátkách

---

²⁹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §47-48 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

³⁰ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §67 In. Sbíрка zákonů, rok 1995, částka 31

z poskytnutých dávek nebo ze srážek z příjmů. Přeplatky vybírá krajská pobočka ÚP, jež dávku vyplatila a rozhodla o vzniklém přeplatku. Přeplatky do 100 Kč se nepovažují za přeplatek.³¹ Nároky nejsou předmětem dědictví a nelze je dát do zástavy. Pokud zemře osoba, která splnila nárok na přiznání dávky a nebyla jí dávka vyplacena, obdrží přiznanou výši osoby s ní společně posuzované stejným dílem. Dávky jsou zaokrouhleny na celé koruny a nejsou odesílány do ciziny.³²

Státní orgány mají povinnost sdělit bezplatně údaje, které si vyžádá SSP. Tyto údaje musí být rozhodné pro přiznání nároku na dávku. Orgány spolupracující se SSP jsou organizace zabývající se sociálním zabezpečením, dále Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které poskytuje informace o stipendiích a případy sociálních situací. Ministerstvo vnitra a Policie ČR tyto orgány poskytují MPSV a SSP informace o cizincích a obyvatelích ČR z registrů obyvatel, jejich evidence, evidence cizinců.

MPSV spravuje informační systém SSP. Pro orgány SSP je dále zpřístupněn dálkový systém ke zjišťování informací ohledně Rejstříků trestů, nahlédnutí do katastrálního a zeměměřického orgánu.³³

Právníké i fyzické osoby nesou odpovědnosti, pokud nedoloží náležitosti, na které byly vyzvány. Pokud nedojde k objasnění informací, na které byl žadatel vyzván, společně ručí posuzované osoby za vrácení přeplatku nerozdílně. SSP má právo na přezkum úplnosti a správnosti doložených podkladů týkající se řízení k přiznání dávky. Přezkum se již nevztahuje na získané podklady od spolupracujících institucí

Příjemce dávky je povinen nahlásit do 8 dnů změny týkající se přiznání dávky, pokud tak neučiní, hrozí mu pokuta až do výše 250 000 Kč. Pokud se příjemce dávky nebo některá ze společně posuzovaných osob nepodrobí odbornému vyšetření u dávek, kde je vyšetření nutné k přiznání dávky, lze vymáhat pokutu, až do výše 10 000 Kč. Přestupky podnikající fyzické osoby nebo právnických osob se řeší uložením pokuty až do výše 250 000 Kč, jestli-že neposkytnou SSP vyžádané informace bezplatně, nesplní podmínky

---

³¹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §61-62 In. Sbírka zákonů, rok 1995, částka 31

³² Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §57-60 In. Sbírka zákonů, rok 1995, částka 31

³³ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §63 In. Sbírka zákonů, rok 1995, částka 31

ohlásit změny do 8 dnů a nevyhoví výzvě nebo do této lhůty nezodpoví a neposkytne vyžadované informace. Řízení o vzniklých přestupcích řeší orgán SSP, který uložené pokuty vybírá.³⁴

Za důkazní prostředky v jednotlivých řízeních, lze využít různé záznamy na nosičích dat technických, mikrografické záznamy nebo produkty různých optických archivačních systémů, další produkty výpočetní techniky, originální listiny, fotografické snímky. Všechny důkazní prostředky lze využít pouze na základě povahy, kde není nezbytné předložit ověřený opis nebo samostatný originál. Během řízení nevznikají žádné nároky na náhradu škod.³⁵

3.3 Dávky pěstounské péče

Pěstounskou péči upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí. Pěstounská péče je náhradní forma rodinné výchovy, kdy je nezaopatřené dítě svěřeno do péče náhradnímu rodiči neboli pěstounovi. Pečující osoba je osobou, která se plně věnuje péči o svěřené dítě. Náhradní forma výchovy vzniká například z důvodu, že se vlastní rodiče nedokázali o svého potomka postarat. Z takových důvodů by narození potomka mělo přijít na svět, plánovaným způsobem tak, aby se rodiče o dítě dokázali postarat. Do dávek pěstounské péče se řadí 5 dávek, jedná se o dávku příspěvku na úhradu potřeb dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při přivzetí dítěte, příspěvek při ukončení pěstounské péče a odměna pěstouna. Vyplacené dávky slouží na částečné uhrazení nákladů s převzetím dítěte a následné péče o něj. Osoby v evidenci pěstounů jsou profesionálními pěstouny a je jim vyplácena dávka „odměna pěstouna“.³⁶

3.3.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Na tuto dávku má nárok nezaopatřené dítě umístěné do náhradní rodinné výchovy k pěstounům. Příspěvek náleží osobě pečující o takové dítě. Nárok nezaniká ani po

---

³⁴ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §64-66 In. Sbírka zákonů, rok 1995, částka 31

³⁵ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, §68a + 72 In. Sbírka zákonů, rok 1995, částka 31

³⁶ JUDR. BURDOVÁ, Eva, Naděžda JUDR. BŘESKÁ a Lucie MGR. BURDOVÁ. *Státní sociální podpora*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Olomouc: ANAG, spol., 2000. ISBN 80-7263-028-8 s 121

dovršení zletilosti nezaopatřeného dítěte, pokud se dítě soustavně připravuje na své budoucí povolání na vysoké škole a trvale žije s pečující osobou, která se o něj starala v době jeho nezletilosti a společně hradí náklady na potřeby. Výše příspěvku je kategorizována podle věku dítěte a podle stupně závislosti na pomoci jiné fyzické osoby do 4 kategorií.

Tabulka 7 - Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	do 6 let	6 - 12 let	12 - 18 let	18 - 26 let
Dítě bez stupně závislosti v Kč.	4 950	6 105	6 985	7 260
Dítě v I. stupni závislosti v Kč.	5 115	6 215	7 095	7 425
Dítě ve II. stupni závislosti v Kč.	6 105	7 480	8 580	8 910
Dítě ve III. stupni závislosti v Kč.	6 490	7 975	9 130	9 570
Dítě ve IV. stupni závislosti v Kč.	7 425	8 910	9 460	9 900

Zdroj: Úřad práce: *Dávky pěstounské péče* [online]. 2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>

Zpracování: vlastní práce

Pokud nezaopatřené dítě pobírá důchod z důchodového pojištění, je příspěvek vyplacen dítěti pouze tehdy, pokud je vyšší v rozdílné částce mezi důchodem a příspěvkem.³⁷

3.3.2 Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Tento příspěvek náleží fyzické osobě, která byla umístěna do pěstounské péče a dovršila 18 let nebo došlo k zániku jeho nezaopatřenosti ukončením studia na vysoké škole, současně zaniká nárok na dávku příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Tento příspěvek je jednorázový o výši 25 000 Kč.³⁸

3.3.3 Odměna pěstouna

Odměna pěstouna náleží osobě pečující nebo osobám v evidenci, jestliže jim svěřené nezaopatřené dítě nemá po dosažení zletilosti nárok na příspěvek úhrad potřeb

³⁷ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §47f – 47g In. Sbíрка zákonů, rok 1999, částka 111

³⁸ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §47h In. Sbíрка zákonů, rok 1999, částka 111

dítěte, protože pobírá důchod, jehož výše je vyšší nebo stejná, než je výše příspěvku. V situaci, kdy jsou v evidenci poručníci nebo oba manželé, náleží nárok pouze jednomu z nich. V těchto situacích se hledí na takovou péči jako na společnou. V případě, kdy se nedohodnou, komu odměna náleží, určí krajská pobočka ÚP, komu dávku přizná.

Pěstoun je v zaměstnaneckém poměru ÚP. Může uplatňovat obdobně jako u jiného zaměstnavatele slevy na dani, poplatníka nebo využívat daňový bonus. Ročně mu je vystaven evidenční list důchodového pojištění a odpracovaná doba při pěstounské péči mu bude započítána do odpracovaných let k důchodovému věku.³⁹

Tabulka 8 - Výše odměny pěstouna

Výše odměny pěstouna za měsíc	
Pečováno o 1 dítě	12000 Kč.
Pečováno o 2 děti	18000 Kč.
Pečováno o 3 děti nebo o jedno dítě s II. - IV. stupněm závislosti.	30000 Kč.
Jedná se o osobu v evidenci, i v případě, že nepečuje o žádné dítě	20000 Kč.

Zdroj: Úřad práce: *Dávky pěstounské péče* [online]. 2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>

Zpracování: vlastní práce

Pokud se pěstounovi svěří do péče další dítě, odměna pěstouna se za každé takové dítě navýší o 6 000 Kč a připočítá k té nejvyšší odměně pěstouna. U profesionálních pěstounů, když dojde ke svěření dalšího dítěte do péče, se odměna zvyšuje o 6 000 Kč na částku 26 000 Kč. Pokud si osvojí nezaopatřené dítě jeho prarodiče, odměna pěstouna jim náleží pouze v případech zvláštního zřetele s ohledem na jejich sociální a majetkové poměry. Pro tyto rozhodnutí je pobočka ÚP povinna požádat o vyjádření příslušný obecní úřad s rozšířenou působností.⁴⁰

³⁹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §47i In. Sbirka zákonů, rok 1999, částka 111

⁴⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §47j-47k In. Sbirka zákonů, rok 1999, částka 111

3.3.4 Příspěvek při převzetí dítěte

Na tento příspěvek má nárok osoba pečující, která přebrala dítě do své pěstounské péče. Tato dávka je vyplacena jednorázově a nárok vzniká pouze jednou.⁴¹

Tabulka 9 - Výše příspěvku při převzetí dítěte

Výše příspěvku při převzetí dítěte	
do 6 let	8 000 Kč
od 6 let do 12 let	9 000 Kč
od 12 let do 18 let	10 000 Kč

Zdroj: Úřad práce: *Dávky pěstounské péče* [online]. 2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z:

<https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>

Zpracování: vlastní práce

3.3.5 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Pečující osoba má nárok na tento příspěvek, pokud má v péči minimálně 3 děti včetně zletilých nezaopatřených dětí a tyto děti zakládají nárok pečující osobě na odměnu pěstouna, pokud vyřídila opravu vozu, která byla nezbytná nebo zakoupila vozidlo a toto vozidlo nadále nevyužívá pro svou výdělečnou činnost. Příspěvek činí 70% pořizovací ceny vozidla nebo uhrazené opravy do maximální výše 100 000 Kč. Pro osobu pečující součet těchto příspěvků za posledních 10 let nesmí přesáhnout 200 000 Kč. Příspěvek může být vyplacen již před zakoupením vozidla, následně musí být do 6 měsíců předložena smlouva o nákupu, jinak musí být příspěvek vrácen. Pokud pečující osoba motorové vozidlo začne využívat pro výdělečnou činnost, přestane vykonávat pěstounskou péči nebo motorové vozidlo prodá či daruje a to do 5 let od poskytnutí příspěvku, musí v poměrné části vrátit příspěvek. Pokud by pečující osoba nemohla vykonávat svou činnost ze zdravotních důvodů, poměrnou část by vracet nemusela.⁴²

3.3.6 Kontrolní mechanismus PP

V řízení o přiznání dávky PP rozhoduje krajská pobočka ÚP. Řízení je zahájeno na základě platného podání žádosti na předepsaném tiskopise od MPSV. Z moci úřední nebo

⁴¹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §47l In. Sbirka zákonů, rok 1999, částka 111

⁴² Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §47m In. Sbirka zákonů, rok 1999, částka 111

na návrh oprávněné osoby se rozhoduje o změně výše u přiznané dávky PP, popřípadě o jejím odejmutí či zastavení výplaty. Žádost musí obsahovat náležitosti stanovené správním řádem. Podložit rozhodnutí o svěřeni nezaopatřeného dítěte do PP, popřípadě ustanovení o poručnictví. Veškeré změny u dávek PP je žadatel povinen ohlásit na ÚP do 8 dnů od data změny. Pokud je vyzván k doložení nebo vyjasnění některých skutečností je povinen vyhovět výzvě do 8 dnů od přebrání výzvy, pokud neobdrží delší lhůtu na vyjasnění od ÚP. Pokud tak neučiní může být dávka pozastavena, nepřiznána nebo odejmuta. Pokud dojde na odvolání žadatele proti vydanému rozhodnutí ÚP je toto odvolání poskytnuto ministerstvu. Po podaném odvolání nevzniká odkladný účinek. Pokud dojde k přeplatku na dávce je žadatel povinen vrátit tuto částku, jelikož byla vyplacena neprávem. Nárok ÚP na vrácení přeplatku zaniká do 3 let, od data vyplacení dávky. Lhůta po dobu řízení o nápravě neplyne. Vymožené peněžní prostředky jsou příjmem do státního rozpočtu. Dávky PP se nevyplácejí do ciziny a jsou vypláceny pouze v české měně na žádost žadatele. Jsou zasílané poštovní poukázkou nebo na účet žadatele podle jeho rozhodnutí zapsaného v poskytnutém tiskopise. Dávky PP nemohou být předmětem dědictví.⁴³

Inspekce o sociálně právní ochraně provádí pověřené osoby ÚP. Inspekci je zjišťována kvalita poskytování sociálně právní ochrany dětí určená na základě standardů kvality těchto služeb, jelikož instituce sociálně právní ochrany zprostředkovává PP a osvojení dětí.⁴⁴

Pokud se osoba dopustí přestupku, jelikož neplní povinnosti ohledně výchovy dětí nebo poruší práva dítěte, lze uložit pokutu až do výše 200 000 Kč., lze dokonce zakázat činnost. Pokud poskytuje péči a již nesplňuje podmínku bezúhonnosti, nebo je péče poskytována osobě, která tuto podmínku přestala také splňovat, poskytuje péči prostřednictvím osoby, jež nevlastní odbornou způsobilost a neposkytuje bezplatně ochranu. Za tyto přestupky lze uložit pokutu až do výše 50 000 Kč., nebo uložit zákaz na vykonávání činnosti.

---

⁴³ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §47p-47za In. Sbirka zákonů, rok 1999, částka 111

⁴⁴ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §50a za In. Sbirka zákonů, rok 1999, částka 111

Pokud u osoby dojde k porušení hygienických předpisů, vykonává péči bez sjednaného pojištění na odpovědnost za škodu, opakovaně neoznámí orgánu nové změny, v odpovídajícím rozsahu nevede záznamy o činnosti, nevypracuje nebo neodešle zápis o výroční zprávě o vykonávaných činnostech, nesplňuje standardy kvality, neposkytuje ochranu a pomoc dítěti, opakovaně se dopouští porušení povinností, ke kterým se zavázala nebo nezachová mlčenlivost. Takové případy řeší obecní úřad s rozšířenou působností, krajský úřad, který vydal pověření nebo úřad, kde má sídlo orgán sociálně právní ochrany, ke kterým mají být povinnosti plněny. Za tyto přestupky hrozí uložení pokuty až do výše 50 000 Kč. Pokuty z přestupků vybírá orgán, který tyto pokuty uložil.

Pokud využije poskytnutý státní příspěvek oprávněná osoba z výkonu PP na jiné účely, než na které byl příspěvek poskytnut, lze v takovém případě uložit pokutu až do výše 50 000 Kč.

Přestupky ohledně použitých státních příspěvků PP řeší krajská pobočka ÚP.⁴⁵

3.4 Příspěvek na péči

Dávka příspěvku na péči se poskytuje osobám, které jsou dlouhodobě závislé na pomoci poskytované jinou fyzickou osobou. Tento příspěvek je hrazený ze státního rozpočtu. Stát se podílí po poskytnutí příspěvku na částečném zajištění různých forem pomoci a sociálních služeb ke zvládnutí základních potřeb života. Žadatel o dávku je v takovém zdravotním stavu, že není soběstačným a není schopný se sám o sebe postarat. PNP je upraven zákonem č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 505/2006 Sb., která provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách.⁴⁶

3.4.1 Podmínky nároku na příspěvek na péči

PNP náleží osobám starším jednoho roku v nepříznivém zdravotním stavu závislým na pomoci poskytované jinou osobou. Žadatel o příspěvek musí splnit podmínku hlášeného

---

⁴⁵ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění, §59f + 59h za In. Sbírka zákonů, rok 1999, částka 111

⁴⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §7 In. Sbírka zákonů, rok 2006, částka 37

trvalého pobytu na území ČR. Dávka je poskytována podle stupně závislosti, který je zjišťován testováním zvládnutých schopností žadatele. Poskytnout pomoc může profesionál ze zařízení poskytující sociální služby, asistent vykonávající sociální péči nebo osoba blízká. V situaci, kdy žadatel musí být hospitalizován, je umístěn do způsobilého zdravotnického zařízení hospicového typu nebo na speciální lůžkové zařízení. U mladistvých může být žadatel umístěn do specializovaného dětského domova. Mladší osoby jednoho roku, nemají nárok na příspěvek na péči. Krajská pobočka ÚP rozhoduje o přiznání příspěvku.⁴⁷

Tabulka 10 - Posuzování stupně závislosti

Stupeň závislosti	I.	II.	III.	IV.
Označení závislosti	lehká	středně těžká	těžká	úplná
Počet nezvládnutých základních životních potřeb				
Do 18 let	3	4 - 5	6 - 7	8 - 9
Od 18 let	3 - 4	5 - 6	7 - 8	9 - 10

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociální věci: Příspěvek na péči* [online]. 2020 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-peci>

Zpracování: vlastní práce

3.4.2 Charakterizování základních životních potřeb:

- a) Mobilita – zvládat vstávání a usedání, postoj, chůzi i se zastávkami v dosahu 200 metrů, chůzi po schodech nahoru i dolů v rozsahu jednoho patra a umět využívat bezbariérové dopravní prostředky
- b) Orientace – dovednost rozeznávat a poznávat zrakem a sluchem, orientovat se místem, časem, osobou a znalém prostředí
- c) Komunikace – Rozumět, porozumět a dorozumět se srozumitelnou řečí nebo psanou zprávou, pochopit či poznat základní obrazové či zvukové signály, využití běžných komunikačních prostředků
- d) Stravování – umět si vybrat potraviny, nápoje, stravu si udělat, najíst se, napít se, dodržovat dietní režim

⁴⁷ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §7-8 In. Sbirka zákonů, rok 2006, částka 37

- e) Oblékání a obouvání – dokázat se obléct, about se, svléknout se, zout se, manipulovat a vybrat si správné oblečení vzhledem k okolnostem
- f) Tělesná hygiena – umět použít hygienické zařízení, umýt se, osušit se, učesat se, holit se, starat se o sebe, provádět hygienu ústní
- g) Výkon fyziologické potřeby – umět včas použít WC a využívat hygienické pomůcky
- h) Péče o zdraví – používat léky, poskytnuté pomůcky, dodržovat léčebný režim, provádět léčebná a ošetrovatelská opatření
- i) Osobní aktivity – dodržování stanoveného denního programu, vykovávání aktivity v průběhu dne k obvyklému věku
- j) Péče o domácnost – umět nakládat s peněžními prostředky, manipulace s předměty denní potřeby, ovládat domácí spotřebiče, vykonávat běžné domácí práce, udržovat pořádek, obsluhovat topení, obstarat si nákup.

Hodnocení základní životní potřeby péče o zdraví se hodnotí k danému typu zdravotního postižení a stanovenému režimu od ošetřujícího lékaře. Životní potřeba péče o domácnost se neposuzuje u osob mladších 18 let. Při hodnocení základních životních potřeb dochází k posuzování, zda nezvládnuté životní potřeby souvisejí se zdravotním stavem. K uznání závislosti musí existovat souvislost mezi nepříznivým zdravotním stavem a nezvládnutou životní potřebou.⁴⁸

3.4.3 Výše příspěvku

Výše příspěvku na péči je vyplacena podle stupně závislosti.

---

⁴⁸ *Příspěvek na péči: Kritéria příspěvku na péči* [online]. 2015 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <http://www.prispevek-na-peci.cz/kriteria-pro-priznani.html>

Tabulka 11 - Výše příspěvku na péči podle stupně závislosti a věku

stupeň závislosti	věková kategorie			
	do 18 let	nad 18 let	do 18 let *	nad 18 let *
stupeň I.	3 300 Kč	880 Kč	-	-
stupeň II.	6 600 Kč	4 400 Kč	-	-
stupeň III.	13 900 Kč	12 800 Kč	9 900 Kč	8 800 Kč
stupeň IV.	19 200 Kč	19 200 Kč	13 200 Kč	13 200 Kč

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociální věci: Příspěvek na péči* [online]. 2020 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-peci>

Zpracování: vlastní práce

U III: a IV: stupně závislosti je výše příspěvku rozdílná, pokud poskytuje pomoc specializované zdravotnické zařízení hospicového typu, dětský domov nebo poskytovatel pobytových sociálních služeb, nárok je v nižší, než je standardní výše. Jedná se o částku 9 900 Kč u 3 stupně do 18 let věku, nad 18 let je vyplacen příspěvek o výši 8 800 Kč., u IV. stupně závislosti je částka stejná pro obě věkové kategorie o výši 13 200 Kč.⁴⁹

PNP může být navýšen o částku 2 000 Kč za měsíc rodiči, který pobírá PNP a přitom pečuje o nezaopatřené dítě do 18 let věku. Pokud rozhodný příjem žadatele o dávku a okruhu společně posuzovaných osob je nižší než dvojnásobek částky životního minima. Navýšení příspěvku náleží nezaopatřenému dítěti do 18 let, které nepobírá dávku péčovské péče na úhradu potřeb dítěte a tento příspěvek nepobírá, protože by bylo poživitelem důchodu, popřípadě není dítě v plném zaopatření ústavu pro péči o děti nebo mládež.⁵⁰

3.4.4 Kontrolní mechanismus PNP

Splněním podmínek na přiznání dávky PNP se příjemce zavazuje k dodržování stanovených podmínek. Dávka může být vyplácena nejdříve od nového měsíce ve kterém bylo provedeno sociální šetření. Při těchto sociálních šetření zjišťuje sociální pracovník ÚP, jak je žadatel schopný samostatného života a všechny informace o stavu jsou

⁴⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §11 In. Sbírka zákonů, rok 2006, částka 37

⁵⁰ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §12 In. Sbírka zákonů, rok 2006, částka 37

zaznamenány v písemném záznamu, který je na požádání posuzované osobě předložen. Následně je záznam zaslán na pobočku okresní správy sociální zabezpečení (dále jen OSSZ) s kopií žádosti o příspěvek. OSSZ určí stupeň závislosti a zašle stejnopis pobočce ÚP o vydaném posudku. Posouzení obdrží žadatel včetně rozhodnutí o zamítnutí nebo přiznání příspěvku. OSSZ může požádat ÚP o provedení zpětné kontroly ohledně prvotního posouzení. Během posuzování stupně závislosti je přerušeno řízení. Poskytnutý příspěvek nemůže být dán do zástavy, nelze ho postoupit ani nesmí být srážen, příspěvek nepodléhá dědictví. Příspěvek je vyplácen poštovním poukazem nebo na určený platební účet příjemce. Pokud dojde k úmrtí a PNP byl přiznán před smrtí příjemce a na pomoci této osoby se podílelo více osob, náleží jim příspěvek rovným dílem, pokud nedoloží dohodu o rozdělení příspěvku. Pokud byla oprávněná osoba již hospitalizována po celý měsíc od prvního kalendářního dne, příspěvek v takovém případě nenáleží žádné právnické ani fyzické osobě, která byla vedena jako zprostředkovatel pomoci.⁵¹

Žadatel je povinný ohlásit pobočce ÚP jakékoliv rozhodné skutečnosti změn do 8 dnů. Pokud je žadatel hospitalizován více, než 60 dnů je povinen tuto skutečnost ohlásit a doložit potvrzení o těchto skutečnostech. Propuštění ze zdravotnických zařízení je povinen ohlásit do 5 dnů. Pokud příspěvek nepřijímá žadatel, kterému vznikl nárok na dávku a je odeslán příjemci je povinný stejně jako žadatel ohlásit změny do 8 dnů, stejná lhůta platí i pro sdělení informací v přijaté výzvě. Tento příspěvek musí příjemce využívat pouze k potřebám žadatele. Pokud nesplní příjemce tyto stanovené podmínky může být příspěvek odebrán.

Přeplatky na dávce řeší ÚP, který může rozhodnout o prominutí do 20 000 Kč nebo se souhlasem ministerstva, pokud je přeplatek vyšší než 20 000 Kč. Nárok na přeplatek zaniká 3 lety, od dne vyplacení neprávem přiznané dávky. Pokud příjemci byla vyplacena dávky v částce vyšší nebo neprávem je povinný přeplatek vrátit. Veškeré přeplatky jsou příjmem státního rozpočtu.⁵²

---

⁵¹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §13-17+25 In. Sbírka zákonů, rok 2006, částka 37

⁵² Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §21-22 In. Sbírka zákonů, rok 2006, částka 37

Při přerušení řízení během posuzování zdravotního stavu a určení stupně závislosti, v průběhu hospitalizace, nebo při zastavení řízení kvůli smrti žadatele se nelze na usnesení odvolat. Při změnách nároku vzhledem k zvýšení stupně závislosti nebo vyplácení nesprávné výši částky, změně bydliště, dosažení plnoletosti, nebo neoznámení změn ve stanovené lhůtě je ÚP zastaveno vyplácení PNP. Na tento postup lze do 15 dnů od pozastavení podat písemnou námitku. MPSV rozhoduje o předložených odvoláních proti rozhodnutím ÚP, také rozhoduje o odvoláních ohledně posouzení stupně závislosti. Odvolání je bez odkladného účinku.⁵³

Pobočka ÚP kontroluje využívání poskytnutého příspěvku, dochází ke kontrole osoby blízké či asistenta, nebo poskytovatelů sociálních služeb zapsaných v registrech. V případech osoby blízké či asistenta je nutné osobu zkontrolovat, zda je pro poskytování pomoci způsobilá a zda nevyužívá příspěvek pro své účely. O všech provedených kontrolách musí být sepsán záznam. Záznam musí být potvrzen podpisy a zaevidován do informačního systému a uložen do spisu. Pokud při kontrole zjistí sociální pracovník závažné nedostatky ohledně vykonávané péči, nebo je péče sociálních služeb vykonávána bez oprávnění musí kontaktovat příslušný krajský úřad. Na vyžádání je povinen příjemce příspěvku prokázat využití k jeho pomoci například doklady o placení fyzickým či právnickým osobám, jež mu poskytují pomoc, prokázání lze maximálně do 1 roku zpětně.⁵⁴

Informační systém PNP je propojen s Ministerstvem Vnitra a s orgány Policie ČR, které poskytují ÚP informace z registrů obyvatel, agendových systémů evidence cizinců a obyvatel.⁵⁵

ÚP nebo MPSV řeší přestupky, kterých se dopustí zaměstnanec pobočky nebo přizvaný odborník kvůli porušení mlčenlivosti. Za toto porušení může být uložena pokuta, až do výše 50 000 Kč. Pokud asistent nebo osoba blízká neohlásí úmrtí nebo neuzavřenou s osobou platnou smlouvu o poskytování pomoci může jim být uložena pokuta do výše 20 000 Kč. Pokud se dopustí přestupku zařízení sociálních služeb vystupující jako

---

⁵³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §28-29 In. Sbíрка zákonů, rok 2006, částka 37

⁵⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §29 In. Sbíрка zákonů, rok 2006, částka 37

⁵⁵ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §30 In. Sbíрка zákonů, rok 2006, částka 37

právnícká osoba nebo fyzická osoba poskytující služby, může MPSV uložit pokutu ve výši od 10 000 Kč až do 2 000 000 Kč. Do přestupků se řadí omezování na osobní svobodě, nevedení záznamů, nedodržení stanov, nevedení evidence, neodstranění nedostatků zjištěných inspekci.⁵⁶

3.5 Dávky pro osoby se zdravotním postižením

Dávky pro OZP vycházejí ze zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále vyhláškou č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů. V zákoně jsou vymezeny jednotlivé dávky pro osoby se zdravotním postižením, kterými jsou příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku a samostatný průkaz OZP. *Zákon upravuje poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálních začleňování a průkaz osoby se zdravotním postižením*⁵⁷

3.5.1 Příspěvek na mobilitu

Zažádat o tuto dávku může osoba starší 1 roku, u které vzniká nárok na průkaz označený symbolem ZTP/P nebo jen ZTP a opakovaně se dopravuje nebo je dopravována během měsíce. Žadatel o dávku nesmí být poskytována pobytová sociální služba v domově pro osoby s nepříznivým zdravotním stavem nebo například v domově pro seniory nebo jiném zdravotnickém zařízení. V případech hodného zvláštního zřetele, lze přiznat příspěvek na mobilitu i takové osobě, pokud se musí dopravit například na různé vyšetření. Splněná podmínka pravidelného dopravování je prokazována čestným prohlášením žadatele. Příspěvek je vyplácen zpětně, opakovaně, měsíčně a jeho výše činí

---

⁵⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, §106-108 In. Sbírka zákonů, rok 2006, částka 37

⁵⁷ § 1 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, In. Sbírka zákonů, rok 2011, částka 115

550 Kč. Pokud příjemce příspěvku požádá ÚP, lze mu odesílat příspěvek za 3 měsíce, při kterých vznikl nárok.⁵⁸

3.5.2 Příspěvek na zvláštní pomůcku

O dávku pro OZP příspěvku na zvláštní pomůcku může zažádat osoba s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí či osoba s těžkým sluchovým nebo zrakovým postižením. Tento zdravotní stav musí být dlouhodobého charakteru, který stanoví lékařský posudek a trvá déle než jeden rok. Příspěvek na pořízení speciálního zádržního systému nebo motorového vozidla má osoba s hlubokou nebo těžkou mentální retardací, nebo osoba s těžkou vadou nosného či pohybového ústrojí. Žadatel starší 3 let může zažádat o příspěvek, který je poskytován k úpravě bytu, na schodišťové sedačky, k šikmé zvedací plošině, svislé zdvihací plošině, stropního systému ke zvednutí, schodolezu nebo motorovému vozu. Příspěvek na plošiny se poskytuje pouze v případě, že nelze odstranit bariéru schodolezem. Žadatel starší 15 let, může požádat o příspěvek na pořízení vodícího psa. Pomůcka dopomůže osobě k sebeobsluze nebo k uplatnění v pracovním prostředí, anebo k soustavné přípravě na budoucí povolání, k zisku informací, vzdělávání nebo styku s okolím. Mladší žadatelé od 1 roku mohou požádat o příspěvek v ostatních případech. K přiznání příspěvku na motorové vozidlo se přihlíží na pravidelnou a opakovanou dopravu žadatele a jeho schopnost řídit motorové vozidlo nebo být tímto vozidlem převážen. Poskytnutí dalšího příspěvku na motorové vozidlo, lze nejdříve po 84 měsících od poskytnutí příspěvku. U zdvihacích a zvedacích plošin, u stropního zvedacího systému nebo schodišťové sedačky je podmínkou i souhlas vlastníka bytové jednotky. Souhlas o informovanosti ohledně instalace zařízení a jeho provozu. Pokud vlastník nesouhlasí s instalací, může být jeho souhlas nahrazen soudním rozhodnutím. Příspěvek nelze poskytnout na pomůcku, která není hrazená ze zdravotního pojištění v plné nebo částečné výši. Příspěvek musí splňovat nejmenší ekonomickou náročnost.⁵⁹

---

⁵⁸ Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §6-7 In. Sbíрка zákonů, rok 2011, částka 115

⁵⁹ Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §9 In. Sbíрка zákonů, rok 2011, částka 115

3.5.3 Stanovení výše příspěvku na zvláštní pomůcku

U pomůcky jejíž cena pořízení je nižší než 10 000 Kč se žadateli poskytnou dávka, jestliže příjem okruhu společně posuzovaných osob je nižší než osminásobek životního minima. Žadatel o zvláštní pomůcku se podílí na příspěvku 10% spoluúčastí, která je vypočtena ze zaplacené částky a musí být v minimální výši 1 000 Kč. Pokud je cena na zvláštní pomůcku vyšší než 10 000 Kč může být poskytnut příspěvek ve výši maximálně 350 000 Kč při 10% spoluúčasti žadatele nebo 400 000 Kč při pořízení šikmé zvedací plošiny nebo svislé zdvihací plošiny. Pokud žadatel nemá dostatečný objem finančních prostředků k úhradě spoluúčasti, může stanovit ÚP nižší spoluúčast při minimální výši 1 000 Kč. Celková suma vyplacených příspěvků nesmí během 5 let přesáhnout 800 000 Kč nebo 850 000 Kč u příspěvku poskytnutého na plošinu. Výše příspěvku na motorové vozidlo může být vyplacena od 200 000 Kč do 100 000 Kč. Výsledná výše příspěvku je poskytnuta na základě příjmu celého okruhu společně posuzovaných osob. Příspěvek je poskytován osobám s nižším příjmem, než je osminásobek životního minima nebo je motorové vozidlo pro nezletilou osobu pak je přiznán v nejvyšší výši. Následně jsou částky snižované o 20 000 Kč odstupňované podle násobku životního minima. Nejnižší příspěvek dostane žadatel, pokud jejich příjem je vyšší než dvanásobek životního minima.⁶⁰

3.5.4 Průkaz pro osoby se zdravotním postižením

Průkaz OZP je vydáván osobám se smyslovým, tělesným nebo duševním postižením nebo poruchou autistického spektra dlouhodobého charakteru ve věku od 1 roku. Vydaný průkaz může být označen třemi různými symboly, které značí, jak velké postižení má osoba.

Průkaz označený „TP“ je pro osoby se středně těžkým postižením, které v domácím prostředí jsou schopné samostatné pohyblivosti a v exteriéru je schopna pohybu se sníženým dosahem. Držitel toho průkazu může usedávat na vyhrazená místa v dopravních prostředcích a má přednost při osobním kontaktu, ve kterém projednává náležitosti a čekání ve frontě by mohlo zhoršit jeho zdravotní stav.

---

⁶⁰ § 10 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. In: Sbirka zákonů, rok 2011, částka 115

Průkaz označený „ZTP“ je určený osobám s těžkým postižením, které jsou schopné v domácím prostředí samostatné pohyblivosti a ve venkovním prostředí jsou schopné chůze na velmi omezenou krátkou vzdálenost se značnými obtížemi. Držiteli průkazu jsou umožněny výhody jako u průkazu TP a navíc má možnost se bezplatně dopravovat prostředky hromadné dopravy a využívat 75% slevu u jízdného ve druhé třídě vlakových spojů a vnitrostátních spojů autobusové dopravy.

Průkaz označený „ZTP/P“ vlastní osoby se zvláště těžkým funkčním postižením. Tyto osoby mají velmi omezenou pohyblivost nebo se orientují s průvodcem. V domácím prostředí se osoba pohybuje se značnými problémy nebo není schopna chůze. Ve venkovním prostředí se taková osoba pohybuje zpravidla jen s pomocí invalidního vozíku. Tento průkaz má stejné výhody jako průkaz ZTP a navíc je umožněna bezplatná doprava průvodce i vodícího psa hromadnými prostředky dopravy.⁶¹

3.5.5 Kontrolní mechanismus pro OZP

OZP je dávka přiznána po splnění daných podmínek. Pokud je dávka vyplácena v jiné výši, neprávem nebo po ukončení nároku může být vymáhána do 3 let od přiznání. Pokud před smrtí žadatele byla dávka přiznána, dojde k vyplacení splatné částky členům rodiny, které s osobou žili ve společné domácnosti. Neplatí u dětí, kterým po úmrtí osoby vznikne nárok k obdržení sirotčího důchodu. Dávky pro OZP nesmí být strhávány srážkami. Příjemce dávky může být oprávněná osoba nebo její zákonný zástupce. Pouze žadatel o dávku je účastníkem řízení. V řízení o odnětí nebo zastavení výplaty ohledně dávky příspěvku na mobilitu je zahájeno z moci úřední. ÚP může určit pro řízení opatrovníka. Odvolání na příspěvek na mobilitu nezakládá nárok na odkladný účinek. U příspěvku na zvláštní pomůcku OSSZ posoudí stav žadatele. Než je zdravotní stav posouzen komisím je řízení přerušeno. ÚP může stanovit 2 řešení k odstranění bariér.⁶²

Žadatel je povinen se podrobit zdravotnímu vyšetření. Prokázat skutečnosti určující nárok na dávku. ÚP musí nahlásit veškeré změny týkající se změn do 8 dnů, od data

---

⁶¹ Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §34-36 In. Sbírka zákonů, rok 2011, částka 115

⁶² Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §14-25 In. Sbírka zákonů, rok 2011, částka 115

změny. Pokud žadatel není příjemcem dávky a je vyplácena oprávněné osobě uvedené na žádosti, tato osoba má za povinnost hlásit skutečné změny příslušnému ÚP. Pokud výše uvedené podmínky nejsou splněny pobočka ÚP pozastaví výplatu dávky a její obnovení bude získáno, až po splnění těchto povinností. Pokud obdrží žadatel vyšší částku na výplatě dávky a tato částka byla vyplacena neprávem, je žadatel povinný přeplatek vrátit a to do 3 let od zaslání přeplatku. Po dobu řízení lhůta neplyne.⁶³

Pokud o dávky OZP žádá občan státu EU a tento občan je v ČR hlášen k přechodnému pobytu na delší dobu, než 3 měsíce je posuzován v souvislosti neodůvodnitelných zátěží systému, pouze v případě, kdy tato osoba není účastna pojištění, není výdělečně činná, nebo má nárok z předpisů Evropských společenství. Posuzování zátěže systému se týká délky pobytu a právního předpisu, doby zaměstnání na území ČR, délce účasti na pojištění, podle vzdělání. Do hodnocení se započítává i míra nezaměstnanosti podle kraje. Toto posouzení je bodové a podle celkové počtu bodů se stanoví zátěž systému. Pokud je posudek schválen a občan EU je neodůvodnitelnou zátěží státního systému, může Ministerstvo vnitra ukončit přechodný pobyt a příspěvek bude ukončen. Všechny potřebné informace jsou získávány z informačního systému ÚP o poskytnutí dávky. Ostatní nezbytné informace jsou zjišťovány na vyžádání u Policie ČR nebo Ministerstva vnitra.⁶⁴

Pokud občan zničí, zneužije, pozmění, poškodí průkaz OZP, lze mu uložit na základě tohoto přestupku pokutu do výše 20 000 Kč. Pokud držitel průkazu OZP neohlásí oznamovací povinnosti nebo neodevzdá tento průkaz, dopustí se přestupku a lze mu uložit pokutu ve výši 20 000 Kč.⁶⁵

3.6 Systém pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, upravuje poskytování pomoci osobám v hmotné nouzi k zajištění běžných životních

---

⁶³ Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §26-28 In. Sbírka zákonů, rok 2011, částka 115

⁶⁴ Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §29-30 In. Sbírka zákonů, rok 2011, částka 115

⁶⁵ Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §36a In. Sbírka zákonů, rok 2011, částka 115

podmínek všem fyzickým osobám. Každý občan má základní nárok na sociální poradenství ohledně hmotné nouze nebo nárok na konzultace, aby se neocítl osobou v HN. Dávky HN jsou opatřením ČR, aby občané nebyli sociálně vyloučeni ze společnosti. Přiznané dávky HN zajišťují žadatelům získání běžných lidských potřeb a každodenních prostředků k zajištění jejich obživy. Rodina nebo jedinec se nachází v hmotné nouzi, pokud jeho veškeré příjmy a celkové majetkové a sociální poměry neumožňují na přijatelné úrovni pro společnost uspokojit základní životní potřeby. Osoba v hmotné nouzi nemůže své příjmy z objektivních důvodů navýšit a vlastním přičiněním svou nepříznivou situaci zlepšit nebo zcela vyřešit. Do těchto důvodů můžeme zařadit věk žadatele, jeho zdravotní stav, potencionální újma na zdraví při snaze zlepšit svou situaci nebo neočekávaná živelná pohroma. Za osobu v HN je považován i občan, který je propuštěn z věznice, skončila mu léčba závislosti a došlo k jeho propuštění, je osobou bez přístřeší nebo jeho práva jsou ohrožena trestnou činností.

Osoba, která se nenachází v HN, neprojevuje snahu si příjem zvýšit, nenachází se v pracovním vztahu, nepodniká, není vedena v evidenci ÚP jako uchazeč o zaměstnání nebo osoba, která má pracovní vztah, ale nemá z někoho příjem. Osoba není v HN, pokud se nachází v evidenci ÚP jako uchazeč o zaměstnání a bez akceptovatelného důvodu odmítá zaměstnání nebo účast v programu ÚP nebo je osoba samostatně výdělečně činná a její příjem nedosahuje částky živobytí po uhrazení přiměřených nákladů na bydlení, z důvodu nepřihlášení k nemocenskému pojištění nebo pokud si osoba přivodila pracovní neschopnost úmyslně a nevznikl jí nárok na nemocenskou nebo jí náleží ve snížené výši nebo došlo k uložení sankce zákonnému zástupci, protože nezaopatřené dítě si řádně neplnilo školní docházku. V těchto případech není osoba považována za osobu HN.⁶⁶

3.6.1 Příspěvek na živobytí

Základní dávka HN je příspěvek na živobytí. Nárok vzniká, pokud příjem celkového okruhu společně posuzovaných osob nedosahuje částky živobytí po odečtení přiměřených nákladů na bydlení. Pro stanovení částky na živobytí se pro každou osobu

---

⁶⁶ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §1-4 In. Sbirka zákonů, rok 2006, částka 37

zvláště, individuálně posuzuje a hodnotí snaha ke zvýšení příjmu práci, uplatnění majtkových nároků nebo pohledávek, či prodej nebo jiné využití majetku. Částka živobytí vychází z částek životního a existenčního minima. Pokud žadatel o dávku dluží trojnásobek měsíční částky na výživném pro nezletilé dítě, stanoví se částka živobytí z existenčního minima a tato částka může být navýšena o příspěvek na dietní stravování. Částka existenčního minima je využita i v případě, že žadatel je v evidenci uchazečů po skončení pracovněprávního vztahu, ale tento vztah byl ukončen kvůli porušení jeho povinností, může dojít k navýšení minima kvůli dietnímu stravování. Osobám, kterým je poskytována zdravotní péče v zdravotnických zařízeních po dobu celého měsíce se částka živobytí vypočítává z existenčního minima navýšeného o možné dietní stravování.

Životní minimum je využito u starších občanů nad 68 let, u poživatelů důchodu, invalidů ve 2. a 3. stupni, u poživatelů příspěvku na péči ve 2. až 4. stupni nebo u osoby pečující o dítě do 10 let a přitom osoba pečující pobírá příspěvek na péči v 1. stupni, u osob výdělečně činných v rozsahu, alespoň 20 hodin měsíčně a z této činnosti má příjem, účastník organizovaných projektů ÚP, občané s nárokem na podporu při rekvalifikaci nebo nezaměstnanosti, rodič pobírající rodičovský příspěvek, osoba dočasně pracovně neschopná a nezaopatřené dítě.

Celková výše příspěvku na živobytí je vypočtena jako rozdíl mezi živobytím celého společně posuzovaného okruhu osob a příjmem těchto osob, od kterého jsou odečtené přiměřené náklady na bydlení. V HN se hodnotí snaha ke zvýšení příjmu vlastním pracím, pokud se žadatel nachází v evidenci ÚP a snaží se navýšit si příjem, může mu být částka živobytí navýšena o 40 % rozdílu mezi životním a existenčním minimem. Zvýšení částky živobytí o 30 % rozdílu může dojít z využití majetku žadatele, pokud nějaký vlastní. Pokud uplatňuje žadatel veškeré své pohledávky, nebo žádné nároky na pohledávky nemá, může dojít k navýšení o 30 % částky živobytí z rozdílu minim. Procentuální změny v navýšení částky živobytí se mohou sčítat. Pokud tedy u žadatele využíváme veškeré majetky a pohledávky, částka živobytí se v tom případě navýší o 60 % z rozdílu životního a existenčního minima.⁶⁷

---

⁶⁷ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §21-29 In. Sbirka zákonů, rok 2006, částka 37

Tabulka 12 - Zvýšení částky živobytí z důvodu dietního stravování

Zvýšení částky živobytí z důvodu dietního stravování		
Typ dietního stravování	Obor lékaře příslušného k potvrzení	Zvýšení částky v Kč
Při dialýze	Osoba je v dialyzačním programu	1 000
Nízkocholesterové	Endokrinologie	1 050
Při laktózové intoleranci	Gastroenterologie	1 070
Při osteoporóze	Endokrinologie, revmatologie, ortopedie, gynekologie, porodnictví	1 090
V těhotenství při kojení do 1 roku dítěte	Gynekologie, porodnictví, lékař pro děti a dorost	1 100
Diabetické	Diabetologie, praktický lékař, který má osobu v dispenzární péči	1 130
Nízkobílkovinné	Nefrologie	1 380
Při onemocnění fenylketonurií	gastroenterologie; u dětí a mládeže lékař poskytující osobě specializovanou ambulantní péči v oboru dětská gastroenterologie a hepatologie; registrující praktický lékař dětí a dorostu, který má osobu s ohledem na tuto diagnózu v dispenzární péči	2 220
Při onemocnění celiakií	tuto diagnózu v dispenzární péči	2 800

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociální věci: Pomoc v hmotné nouzi* [online]. 2020 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>
Zpracování: vlastní práce

3.6.2 Doplatek na bydlení

Občané, jejichž příjem je nedostatečný k úhradě nákladů spojených s bydlením včetně dávky SSP příspěvku na bydlení, musí požádat o doplatek na bydlení. Hlavní podmínka vzniku nároku na tuto dávku je přiznání dávky příspěvku na živobytí. Pokud nevznikne nárok na příspěvek na živobytí, zákon umožňuje přiznat doplatek na bydlení

žadatelé o dávku, pokud jeho příjem nepřesáhl 1,3 násobku částky na živobytí a to pouze v případech zvláštního zřetele s přihlédnutím na celkové majetkové a sociální poměry. Dávka je přiznána osobám, kteří vlastní byt nebo bytovou jednotku užívají na základě nájemní smlouvy. Příspěvek může být přiznán i na stavby rekreační, pokud splňují zákonem dané standardy stavebně technické kvality bydlení. V mimořádných situacích, lze příspěvek přiznat i na části bytu po splnění podmínek zejména těch hygienických a standardů kvality bydlení. Do takovýchto bydlení řadíme domov pro seniory, azylový dům nebo chráněné bydlení.⁶⁸

3.6.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Dávka mimořádné okamžité pomoci je poskytována pro efektivní vyřešení neodkladné situace i osobám, které se nenachází v HN. Zákon definuje šest situací, při kterých lze přiznat dávku.⁶⁹

1) Žadatel nesplňuje podmínky pro přiznání jiných dávek, ale pokud se mu žádná pomoc neposkytne, hrozí žadateli nebezpečí nebo újma na zdraví. Dávku lze přiznat v takové výši, která dorovná příjem osoby do výše částky existenčního minima. U nezaopatřeného dítěte dochází k přiznání do výše životního minima.

2) Žadatele o pomoc poskytl vážná mimořádná událost. Tato událost je živelná pohroma, přírodní katastrofa nebo jiná havárie či požár. Dávku přiznat do výše 15 násobku životního minima jednotlivce, čili do výše 51 150 Kč.

3) Žadatel nedisponuje takovým objemem finančních prostředků, aby dokázal uhradit jednorázový výdaj spojený se zaplacením osobních dokladů nebo při ztrátě peněžních prostředků. Dávku, lze přiznat ve výši částky na úhradu nákladu na jednorázový výdaj.

---

⁶⁸ *Pomoc v hmotné nouzi: Doplatek na bydlení* [online]. 2020 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi#ohn>

⁶⁹ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §36-37 In. Sbirka zákonů, rok 2006, částka 37

4) Žadatel nemá dostatek finančních prostředků na pořízení nebo opravu předmětu dlouhodobého užívání. Mimořádná pomoc může být poskytnuta až do maximální výše 34 100 Kč. Tato suma je 10 násobkem životního minima jednotlivce a je přiznána do vyčerpání maximální částky této pomoci.

5) Okruh společně posuzovaných osob nedisponuje finančními prostředky k úhradě nákladů souvisejících se vzděláním jejich nezaopatřených dětí nebo nemají dostatečné finance na jejich zájmové činnosti. Dávka může být přiznána do 10 násobku životního minima jednotlivce.

6) Žadatel o pomoc se nachází v možném sociálním vyloučení. Jedná se o osoby, které dosáhly zletilosti a byly umístěny v dětském domově nebo pěstounské péči, osoby propuštěné z vězení nebo osoby, kterým skončila léčba chorobné závislosti. Pomoc lze přiznat do výše 1 000 Kč a během roku, lze opakovaně požádat, ale celková výše nesmí přesáhnout částku 4 násobku životního minima, která činí 13 640 Kč.⁷⁰

3.6.4 Kontrolní mechanismus HN

Příjemce dávek HN je osoba, které byla dávka přiznána. V situaci, kdy příjemce dávky by nevyužil částku k účelům přiznání, může orgán HN určit zvláštního příjemce dávky. Náhradní příjemce je povinen využívat přiznanou dávku pouze ve prospěch osoby a na základě určených pokynů. Veškeré dávky HN mohou být poskytovány ve věcné formě nebo peněžní, pokud se orgán HN domnívá, že dávky může být využita k jiným účelům, může dojít bez souhlasu příjemce k přímé úhradě. Dávka příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení je vyplácena v měsíci, ve kterém vznikl nárok. Mimořádná okamžitá pomoc je vyplácena bezodkladně. Osobám, které pobírají dávku příspěvku na živobytí déle než 6 měsíců může být z 35 % do 65 % přiznané výše vyplácena v poukázkách, které lze využít na nákupy. Neprávem odepřené dávky, nepřiznané nebo přiznané od pozdějšího data mohou být vyplaceny zpětně do 3 let od vzniku nárok. Vyšší vyplácená dávka nebo

---

⁷⁰ *Pomoc v hmotné nouzi: Mimořádná okamžitá pomoc* [online]. 2020 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi#ohn>

neprávem přiznaná se sníží, zastaví nebo se odejme. V HN není posuzována jako přeplatek. Při úmrtí žadatele se vydá rozhodnutí o novém účastníku v řízení o dávku, který je stanoven na základě dohody společně posuzovaných osob nebo je stanovena nejstarší osoba z tohoto okruhu. Při opakovaném porušování podmínek ohledně neplnění závazků, nárok přechází na nejstarší společně posuzovanou osobu, pokud s tím osoba souhlasí. Dávky nelze zastavit, postoupit, nesmí být předmětem dohod o srážkách.⁷¹

Žadatel i okruh společně posuzovaných osob je povinný a odpovědný prokázat skutečnosti ohledně získání nároku na dávku. Osoby jsou povinné podrobit se lékařskému vyšetření, ohlašovat orgánu HN změny týkající se nároku na dávku do 8 dnů od data vzniku těchto nových skutečností. Při nesplnění některých z podmínek může být dávka odejmuta, zamítnuta nebo pozastavena. Orgán HN může při nesplnění podmínek uložit osobám pořádkovou pokutu ve výši do 10 000 Kč, která nesmí být uložena, pokud vznikl nárok na úhradu přeplatku. Státní orgány a další fyzické nebo právnické osoby, musí na vyžádání orgánu HN bezplatně a bezodkladně sdělit údaje rozhodné k přiznání dávky. U HN dochází i ke kontaktování bankovních institucí ohledně získání informace o bankovních účtech žadatelů. Pro získání dávky dochází ke kontrole výpisu bankovních účtu za 3 měsíce zpětně od data podání žádosti o dávku HN. Při neprávem přiznané a vyplacené dávce vzniká žadateli povinnost tuto částku vrátit, tato povinnost zaniká uplynutím 3 let od vzniku přeplatku. V době řízení lhůta neběží a žadateli úhrada přeplatku může být srážena z dávky nebo příjmu. Informační systém HN spravuje MPSV, obsahuje údaje potřebné pro rozhodování o přiznání dávek, jejich kontrolu a výplatu. Pobočky ÚP vybírají neprávem přiznané a vyplacené dávky. Do částky 10 000 Kč mohou o prominutí rozhodnout bez souhlasu MPSV, vyšší částky mohou pouze se souhlasem. Vrácené peněžní prostředky jsou příjmem státního rozpočtu. Neoprávněně vyplacené prostředky vymáhá celní úřad.

Zaměstnanci HN jsou povinni udržovat mlčenlivost, pokud zjistí kontrolní úřad, že zaměstnanec tuto povinnost porušil hrozí mu uložení pokuty až do výše 10 000 Kč. Pokud fyzická osoba žádající o dávky HN nesdělí rozhodné údaje pro nárok, může jí být uložena

---

⁷¹ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §38-48 In. Sbirka zákonů, rok 2006, částka 37

pokuta do výše 10 000 Kč. Pokud se přestupku dopustí právnická osoba, která nesdělí rozhodné informace ohledně přiznání dávky, může jí být uložena pokuta až do výše 20 000 Kč. Přestupky řeší orgány HN, které vydaly výzvu a nedošlo k objasnění skutečností, které měly být vysvětleny.⁷² Za důkazní prostředky, lze v řízení využít záznamy, fotografie zaznamenané na zařízení výpočetních technik nebo kopie písemností, u kterých není třeba vlastnit jejich originál nebo ověřený opis.⁷³

---

⁷² Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §49-59 In. Sbíрка zákonů, rok 2006, částka 37

⁷³ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, §73 In. Sbíрка zákonů, rok 2006, částka 37

4 Vlastní práce

V kapitole jsou zkoumána data vyplacených NSD, které jsou mandatorními výdaji státního rozpočtu. Jednotlivá oddělení NSD jsou podrobně analyzována z vyhledaných údajů zveřejněných na portálech ÚP, MPSV a Českého statistického úřadu. U dávek je zkoumáno, proč dochází mezi jednotlivými roky k nárůstu či poklesu výplat na dávky s ohledem na další ekonomické jevy jako je nezaměstnanost nebo rostoucí mzdy a platy. Bude spočítán dopad navýšeného objemu peněžních prostředků rodičovského příspěvku z roku 2020. Během absolvované praxe byly zajištěny rozhovory se zaměstnanci ÚP, s kterými byly projednány kontrolní mechanismy NSD, činnosti vedoucí k přiznání dávky a typy jednotlivých zneužívání zažitých během jejich praxe. Práce se zabývá historickým i aktuálním stavem zaměstnanců od sloučení agend NSD pod ÚP, jelikož prvotním kontrolním mechanismem jsou pracovníci ÚP. Vlastní výzkum se zabývá anketními otázkami ohledně zvýšeného rodičovského příspěvku, kontrolních mechanismů NSD, zneužíváním dávek a návrhem na nové kontrolní mechanismy, jež by eliminovaly zneužívání a snížily by výdaje státního rozpočtu na NSD.

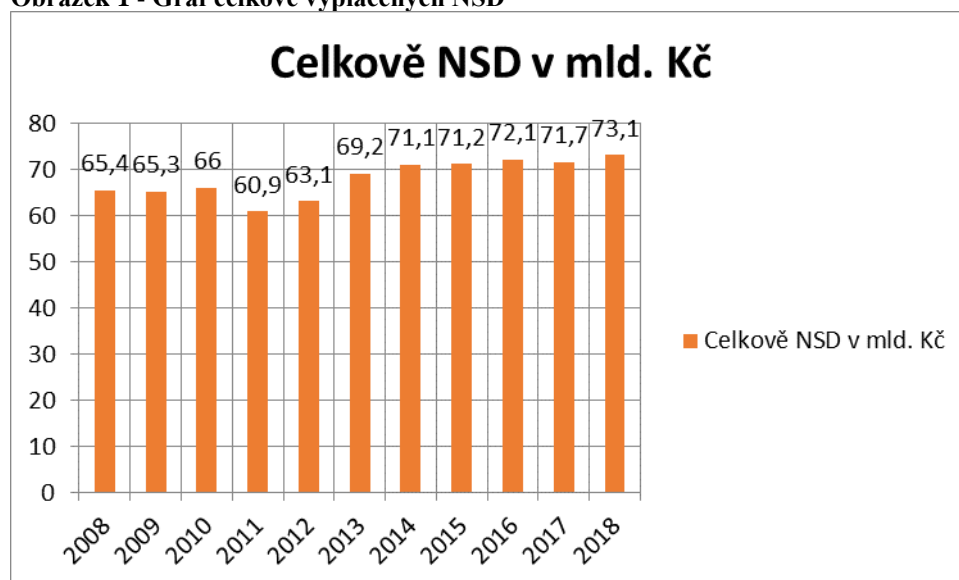
4.1 Vliv výdajů NSD na státní rozpočet

Státní rozpočet je zatěžován mnohými faktory, tím největším zatížením mandatorních výdajů jsou sociální dávky. Sociální dávky v roce 2019 činily téměř 40 % z celkových výdajů státního rozpočtu. Na sociální dávky vydal stát 602,1 miliard Kč z celkových 1551,7 miliard Kč v roce 2019. S ohledem na rok 2018 došlo k meziročnímu navýšení sociálních dávek o 45,5 miliard Kč. Navýšení vzniklo zejména zvýšením výměr důchodů, navýšením normativních nákladů na bydlení a změn výše přiznaných dávek. Sociální dávky dělíme na pojistné a nepojistné, z nichž větší podíl na mandatorních výdajích tvoří pojistné dávky. Do těchto pojistných dávek řadíme starobní důchody, které mají největší podíl na sociálních dávkách dále invalidní důchody, pozůstalostní důchody, nemocenské, peněžitou pomoc v mateřství, podpory v nezaměstnanosti a ošetřovné. ÚP za všechna oddělení NSD v roce 2018 vyplatil 73,1 miliard Kč.

Za posledních 10 let vynaložila ČR na NSD téměř 750 miliard Kč. Každoročně dochází ke změnám a novelizacím NSD, přesto se výdaje na NSD spíše zvyšují, ačkoliv

máme v posledních letech dlouhodobě velmi nízkou nezaměstnanost a stále rostoucí mzdy a platy. Z grafu je patrné, že v posledních 10 letech, vyjma let 2011 a 2017, dochází k nárůstu NSD v řádech desítek až stovek milionů Kč ročně.⁷⁴

Obrázek 1 - Graf celkově vyplacených NSD

MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z:

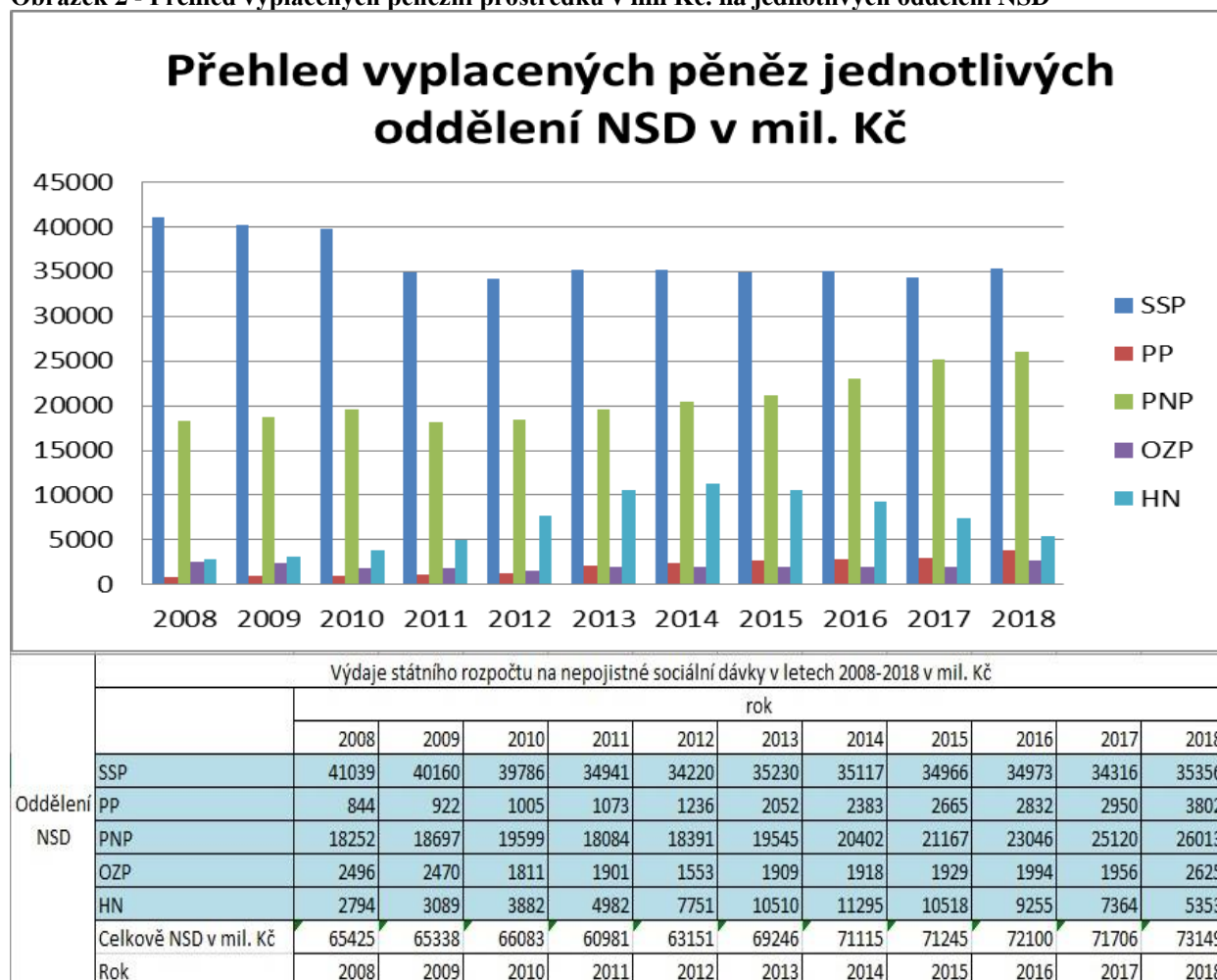
<https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Zpracování: vlastní práce

⁷⁴ ING. ŽUROVEC, Michal. *Ministerstvo financí: Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2019* [online]. 2019, 3.1.2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/pokladni-plneni-sr-37026>

4.1.1 Přehled vyplacených peněžních prostředků jednotlivých oddělení NSD

Obrázek 2 - Přehled vyplacených peněžních prostředků v mil. Kč. na jednotlivých oddělení NSD

Zdroj: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Zpracování: vlastní práce

Z grafu je patrné, že největší objem peněz vyplatí na dávkách SSP, která má z celkových výdajů na státní rozpočet největší vliv, který činí 3 %. Druhý největší podíl na výdajích NSD mají dávky PNP, u kterých dochází k postupnému navyšování. U oddělení HN můžeme sledovat konkávní tvar u všech pozorovaných let. Největší nárůst HN byl v dobách největší nezaměstnanosti ČR mezi rokem 2013 až 2015.

4.1.2 Výdaje NSD na 1 obyvatele ČR za rok 2018

Z celkových výdajů státního rozpočtu na NSD za rok 2018 by připadalo na každého občana ČR 572 Kč měsíčně. Ročně každý obyvateľ ČR zatíží státní rozpočet v přepočtu částkou 6 869 Kč.

Tabulka 13 - Výdaje NSD na každého občana ČR za rok 2018

Výdaje státního rozpočtu na NSD na každého občana ČR za rok 2018			
Celkový počet obyvatel v ČR k 1.1.2019 - 10649800			
Oddělení NSD	Celkové výdaje NSD v Kč v roce 2018	Výdaje NSD na 1 obyvatele ČR podle oddělení ročně	Výdaje NSD na 1 obyvatele ČR podle oddělení měsíčně
SSP	35 356 000 000 Kč	3 319,87 Kč	276,66 Kč
PP	3 802 000 000 Kč	357,00 Kč	29,75 Kč
PNP	26 013 000 000 Kč	2 442,58 Kč	203,55 Kč
OZP	2 625 000 000 Kč	246,48 Kč	20,54 Kč
HN	5 353 000 000 Kč	502,64 Kč	41,89 Kč
Celkem	73 149 000 000 Kč	6 868,58 Kč	572,38 Kč

Zdroj: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>, MGR. HAVEL, Radek. *Český statistický úřad: Počet obyvatel v obcích-k 1.1.2019* [online]. 30.4.2019 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-za0wri436p>

Zpracování: vlastní práce

4.1.3 Čerpání SSP

U SSP dochází ke kolísání dávek, značný pokles ve vyplacených dávkách vidíme mezi lety 2010 a 2011, v těchto letech došlo ke snížení nezaměstnanosti, ale také k 9 % poklesu porodnosti. Porodnost se snížila o téměř 8 500 dětí, což mělo za následek snížení rodičovského příspěvku o 2 miliardy Kč. Hlavním a největším rozdílem ve vyplacených dávkách SSP zaznamenal sociální příplatek, který se snížil z 3 miliard Kč na 786 milionů Kč. Z důvodu sociálního příplatku jsou roky 2008-2010 vyšší než rok 2011. K 1. lednu 2011 došlo k velké změně u sociálního příplatku, proto je snížení této dávky tak razantní, jelikož podmínka přiznání nároku se změnila a nárok vznikl pouze rodinám s nezaopatřenými dětmi s dlouhodobou nemocí či zdravotním postižením nebo v opačné variantě nárok vznikl rodiči s dlouhodobým nepříznivým zdravotním stavem. Toto úsporné

opatření snížilo zátěž SSP na státní rozpočet v řádech stovek milionů Kč. Na dávce sociálního příplatku bylo vyplaceno v roce 2008 3,1 miliardy Kč. Od 1. 1. 2012 byla dávka sociálního příplatku zákonem zrušena. Od této doby má SSP téměř identické roční výplaty.

Největší rozdíl na výplatách tvoří rodičovský příspěvek, který je vyplácen v roce 2012 a 2013 ve výši 24,9 miliard Kč a 24,3 miliard Kč. Od roku 2014 do roku 2017 dochází k poklesu výdajů na rodičovský příspěvek. Výplaty jsou téměř na stejné úrovni 22 miliard Kč, což přináší snížení výplat rodičovského příspěvku, nicméně snížení neznamená pokles celkových výdajů SSP, které se drží už od roku 2011 na téměř konstantní úrovni 35 miliard Kč. Během snížené porodnosti a poklesu výplat na rodičovský příspěvek vzrostla výplata příspěvku na bydlení.

Příspěvek na bydlení zaznamenal razantní změny výplat v pozorovaných letech. V roce 2008 se vyplatilo na příspěvku na bydlení 1,7 miliard Kč., o pět let později v roce 2012 tento příspěvek dosáhl hodnoty 5,7 miliard Kč. V roce 2016 zaznamenal příspěvek na bydlení rekordní hodnotu výplaty a pouze táto dávka zatížila státní rozpočet 9,3 miliardami Kč., v předchozím roce to bylo o pouhých 100 milionů Kč méně. Následující roky již nebyly tak vysoké a dávka začala pomalu klesat na výplatách. V roce 2017 bylo vyplaceno 8,6 miliard Kč a meziroční rozdíl následujícího roku snížil dávku o miliardu Kč. Hlavním důvodem snižování výplat je snížená míra nezaměstnanosti a úbytek žadatelů o dávku.

Tabulka 14 - Přehled vyplacených dávek SSP

rok	přehled vyplacených dávek SSP v mil. Kč							výdaje na SSP celkem
	sociální příplatek	přídavek na dítě	příspěvek na bydlení	rodičovský příspěvek	porodné	pohřebné	ostatní	
2008	3174	6323	1619	28294	1647	71	2	41039
2009	2962	4736	2280	28586	1579	17	-	40160
2010	3100	3862	3521	27722	1565	16	-	39786
2011	786	3498	4641	25709	292	15	-	34941
2012	48	3332	5732	24950	144	15	-	34220
2013	-2	3329	7404	24338	148	14	-	35230
2014	-1	3206	8843	22913	143	13	-	35117
2015	-1	3057	9161	22480	256	14	-	34966
2016	-	2817	9261	22625	256	13	-	34973
2017	-	2479	8622	22984	218	13	-	34316
2018	-	2520	7689	24959	175	13	-	35356

Zdroj: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-07]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Zpracování: vlastní práce

Vyplacené dávky v kategorii ostatní v roce 2008 jsou dávkami zahrnující příspěvky na školní pomůcky. Tato dávka byla vyplácena ze systému SSP od 1.6.2006 do 31.12.2007.⁷⁵

4.1.4 Čerpání PP

U dávek PP dochází k postupnému navyšování výdajů v každém roce pozorování. Růst vyplacených dávek způsobuje primárně zvýšený počet nových pěstounů. Více občanů ČR poskytuje péči dětem z ústavů. Největší objem peněz pramení na odměny pěstounů, kterým se v posledním roce zvýšila odměna o 9 % ve všech kategoriích. To zapříčinilo meziroční nárůst dávek mezi roky 2017 a 2018 o 712 milionů Kč. Z původní výplaty 1,8 miliard na 2,5 miliardy, což v procentuálním vyjádření značí nárůst na odměnách pro pěstouny o necelých 30 %. Odměny lákají nové občany k osvojení dětí z ústavů.

⁷⁵ MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-07]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Narůstá také příspěvek na úhradu potřeby dítěte, ale nárůst u této dávky je způsobem zvýšeným počtem pěstounů, kterých ovšem stále není dostatek na území ČR, primárně pro dlouhodobou pěstounskou péči.

Tabulka 15 - Přehled vyplacených dávek pěstounské péče

Rok	přehled vyplacených dávek pěstounské péče v mil. Kč					výdaje na dávky PP celkem
	příspěvek na úhradu potřeb dítěte	odměna pěstouna	příspěvek při převzetí dítěte	příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla	příspěvek při ukončení pěstounské péče	
2008	433	393	14	1	-	844
2009	472	433	15	3	-	922
2010	516	471	14	4	-	1005
2011	550	504	14	4	-	1073
2012	634	583	15	4	-	1236
2013	799	1191	20	29	13	2052
2014	909	1424	22	12	16	2383
2015	989	1625	20	12	19	2665
2016	1046	1734	19	12	21	2832
2017	1083	1813	19	13	23	2950
2018	1219	2525	17	18	22	3802

Zdroj: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Zpracování: vlastní práce

4.1.5 Čerpání PNP

U dávek PNP dochází k postupnému navyšování vyplacených příspěvků až na rok 2011 v každém z pozorovaných let. Toto zvýšení je způsobené postupným stárnutím občanů, kteří již nemají takovou soběstačnost a potřebují pomoc jiných lidí. Lidé se dožívají delšího věku, proto se navyšuje i počet žadatelů o PNP. Nárůst je způsobený také navyšováním poskytnuté dávky. U PNP dochází ke změnám v průběhu roku, takže výplata na dávkách není tak razantní, přesto je zřejmá na zobrazeném grafu. V srpnu 2016 došlo k zvýšení PNP o 10 %. Toto zvýšení se projevilo na nárůstu vyplacených dávek v dalších

letech. V dubnu 2019 došlo k navýšení PNP u IV. stupně závislosti a v srpnu téhož roku u III. stupně závislosti, lze tedy s určitostí předpovědět další zvyšování výplat na PNP.

Obrázek 3 – Přehled vyplacené dávky příspěvku na péči

Zdroj: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Zpracování: vlastní práce

Díky postupným změnám v průběhu roku, nedochází k takovému zatížení státního rozpočtu na dávky PNP, které by vedlo k větším meziročním nárůstům na výplaty dávek PNP, jako tomu bude u navýšení rodičovského příspěvku v roce 2020.

4.1.6 Čerpání OZP

Dávky pro OZP v roce 2018 zaznamenaly nárůst o téměř 450 milionů, tento nárůst byl způsoben zvýšením příspěvku na mobilitu o 27 %. Od roku 2018 došlo také ke změně právních pramenů k přiznání dávky příspěvku na zvláštní pomůcku. Tento příspěvek byl přiznáván na základě maximální uznatelné hranice příspěvku a posuzování příjmů s porovnáním 8 násobku životního minima do hodnoty 24 000 Kč a při zvýšení této částky se zkoumaly příjmy všech společně posuzovaných osob a jejich majetkové poměry. Nově je zkoumán podle příjmů všech společně posuzovaných a jejich majetkových poměrů do částky 10 000 Kč., od 10 000 Kč se přihlíží na sociální a majetkové poměry. Zákon tedy

zjednodušil příjem dávek pro OZP přihlazením na sociální a majetkové poměry. I nyní si musí poměrnou část uhradit sám žadatel ze svých příjmů a podílet se spoluúčastí ve výši 10 %. Vzhledem ke změně podmínek dochází k zvýšeným výplatám příspěvku na zvláštní pomůcku.

Tabulka 16 - Přehled vyplacených dávek pro OZP

Rok	Přehled vyplacených dávek pro OZP podle zákona č. 329/2011 Sb.		výdaje na dávky podle vyhlášky MPSV č. 182/1991 Sb.	výdaje na dávky OZP celkem
	příspěvek na mobilitu	příspěvek na zvláštní pomůcku		
2008	-	-	2496	2496
2009	-	-	2470	2470
2010	-	-	1811	1811
2011	-	-	1901	1901
2012	1008	376	169	1553
2013	1116	788	5	1909
2014	1111	805	1	1918
2015	1146	783	0	1929
2016	1167	827	-	1994
2017	1202	754	-	1956
2018	1648	977	-	2625

Zdroj: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Zpracování: vlastní práce

U dávek pro OZP došlo ke zrušení vyhlášky č. 182/1991 Sb. Vyhláška ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, kterou provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Tato vyhláška byla zrušena k 1.1.2012 a byla nahrazena zákone č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, který nabyl účinnosti od 1.1.2012.⁷⁶ Vzhledem k právním úpravám můžeme konstatovat,

⁷⁶Vyhláška č. 182/1991 Sb. vyhláška ministerstva práce a sociální věcí České republiky, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení In: Sbirka zákonů, rok 1991, částka 37

že dávky OZP byly vypláceny konstantně do roku 2017. Od roku 2018 došlo k navýšení příspěvku na mobilitu a změnám u poskytování příspěvku na zvláštní pomůcku.

4.1.7 Čerpání HN

HN přešla pod ÚP jako agenda NSD v roce 2012, kde došlo k ukončení dávky SSP sociálního příplatku. V roce 2012 došlo také k zvýšení existenčního a životního minima. Tato valorizace zvýšila celkovou výplatu všech dávek, které poskytuje oddělení HN. V dobách největších výdajů na dávky HN, docházelo k největšímu přívalu nových žadatelů o dávky HN. Mnoho osob se ocitlo bez zaměstnání a v situacích, kdy potřebovalo přiznání dávek HN. ČR v letech 2010 a 2013 zasáhly povodně. Tyto nepříznivé klimatické situace mohou vést například ke ztrátě obydlí a při takto vzniklých situacích mohou být lidem bez přístřeší poskytnuty dávky HN a to primárně dávka mimořádné okamžité pomoci, u které došlo k 28 % navýšení a to právě mezi lety 2012 a 2013 způsobené povodněmi. Největší objem peněz z dávek HN vyplácí státní rozpočet na příspěvek na živobytí. Od roku 2018 je tento příspěvek rozdělen na procentuální kategorie, kdy každá osoba HN si může svým vlastním přičiněním zvýšit částku existenčního minima na životní minimum. Oddělení HN nejvíce souvisí s nezaměstnaností, vzhledem k poskytování dávek osobám bez přístřeší, bez příjmů i lidem s nižšími příjmy. Při největších procentuálních vyjádření obecné míry nezaměstnanosti dochází k největším výplatám u dávek HN hlavně na dávce příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení. U příspěvku na živobytí od roku 2011 dochází k velkému navýšování vyplacené dávky. Během roku 2011 se na dávce příspěvku na živobytí vyplatilo 3,8 miliard, a tento příspěvek během roku 2012 došel na hodnotu 5,9 miliard v roce 2012 při přechodu agend HN na ÚP. Během následujícího roku došlo k vyplacení 7,5 miliard a v roce 2014 vyplatil ÚP dokonce 7,9 miliard, tato suma je největší v historii příspěvku na živobytí. Od roku 2015 začíná pomalu klesat nezaměstnanost, tím je způsobený částečný odliv osob z HN. Dochází k postupnému snižování jak příspěvku na živobytí na sumu 7,2 miliard, tak celkových dávek HN. Klesající nezaměstnanost umožňuje osobám HN nalézt zaměstnání. Většina osob nacházející se v HN má menší

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, In. Sbíрка zákonů, rok 2011, částka 115

šanci najít si pracovní poměr vzhledem k malé praxi, problémům se zákony nebo nemají dostatečné vzdělání nebo kvalifikaci k úspěšnému nalezení pracovního poměru. Postupně se nezaměstnanost snižuje a z ČR se stává země s nejnižší nezaměstnaností v EU. Proto od roku 2015 se dávky HN snižují. V roce 2016 došlo k vynaložení 6,2 miliard na dávce příspěvku na živobytí, to je o celou miliardu Kč méně než v předchozím roce. Snížení zapříčinila nižší nezaměstnanost, která klesla pod 5 %. O rok později v roce 2017 se již vyplatilo pouze 4,8 miliard, což značí snížení dávky o 23 %. V roce 2018 vstupuje do dávek HN pravidlo snahy, zvýšit si vlastním přičiněním dávku příspěvku na živobytí. Dochází ke snížení nezaměstnanosti a dalšímu 30 % poklesu příspěvku na živobytí v roce 2018.

Tabulka 17 - Přehled vyplacených dávek HN

Rok	přehled vyplacených dávek HN v mil. Kč			výdaje na dávky HN celkem
	příspěvek na živobytí	doplatek na bydlení	mimořádná okamžitá pomoc	
2008	2176	473	146	2794
2009	2328	512	249	3089
2010	2863	686	334	3882
2011	3820	850	312	4982
2012	5910	1673	168	7751
2013	7464	2814	232	10510
2014	7900	3249	146	11295
2015	7240	3136	142	10518
2016	6221	2917	117	9255
2017	4850	2423	91	7364
2018	3395	1894	64	5353

Zdroj: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení* [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

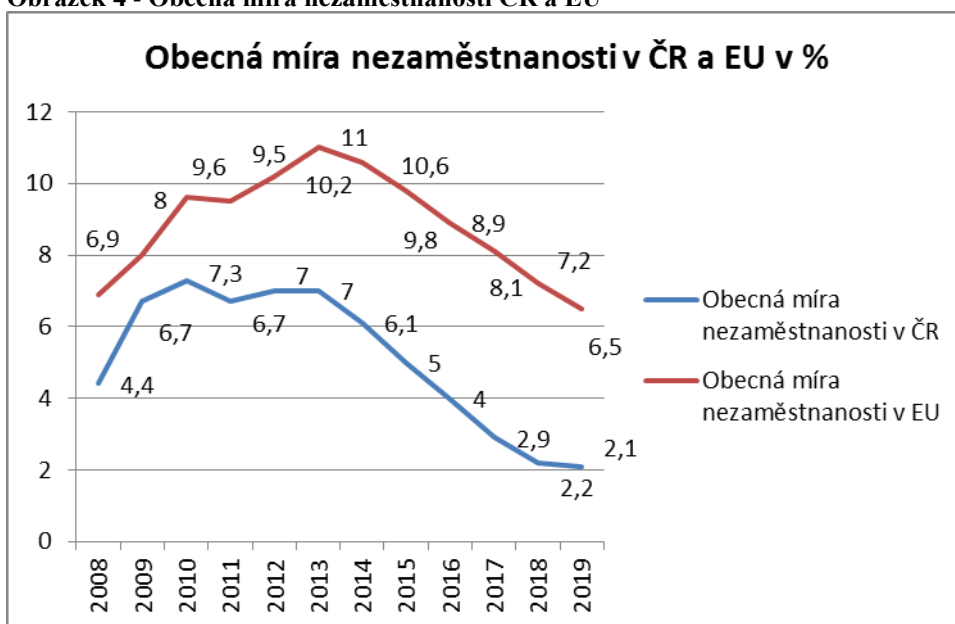
Zpracování: vlastní práce

4.1.8 Nezaměstnanost

S nezaměstnaností souvisí téměř všechny NSD. V ČR je dlouhodobě nejnižší nezaměstnanost ze států EU. Míra obecné nezaměstnanosti na území ČR je kolem 2 %. Přestože je obecná míra nezaměstnanosti nízká, dochází k mírným nárůstům celkově

vyplacených NSD již od roku 2011. Nezaměstnanost se přesto nejvíce týká oddělení HN a jejich dávek, kdy v posledních letech ve vztahu s nízkou nezaměstnaností, klesají vyplacené dávky HN a také některých z dávek SSP.

Obrázek 4 - Obecná míra nezaměstnanosti ČR a EU

Zdroj: Eurostat: *Unemployment by sex and age* [online]. 19-03-2020 [cit. 2020-03-11].

Dostupné z: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en

Zpracování: vlastní práce

4.2 Změny rodičovského příspěvku v roce 2020

Dávka rodičovského příspěvku je vyplácena do 4 let věku nezaopatřeného dítěte. Celkový objem peněz u rodičovského příspěvku byl 220 000 Kč do 31. 12. 2019 u narození jednoho dítěte. U narození vícero dětí, došlo ke změně již v roce 2018, kdy dávka rodičovského příspěvku zaznamenala zvýšení z částky 220 000 na částku 330 000.

Obrázek 5 - Vyplacený rodičovský příspěvek

Zdroj: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociální zabezpečení* [online]. 2019, 19-03-2020 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

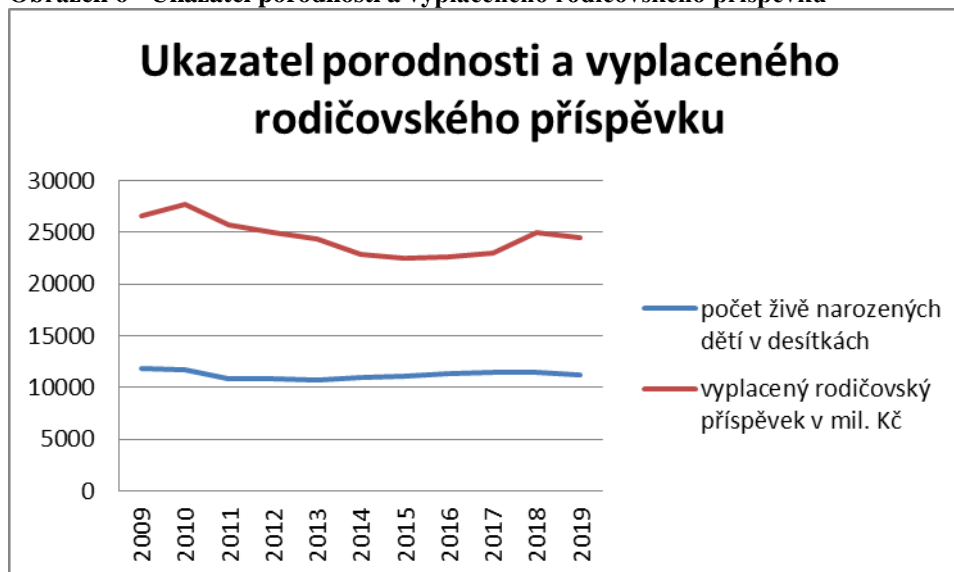
Zpracování: vlastní práce

Od roku 2020 je výše rodičovského příspěvku navýšena na 300 000 Kč a u narození vícerčat došlo k opětovnému navýšení příspěvku na 450 000 Kč. Rodičovský příspěvek se navýší celkově o 27 % při narození jakéhokoliv počtu dětí.

V roce 2019 se snížila porodnost a celkově vyplacený rodičovský příspěvek poklesl na hodnotu 24,5 miliard. Ve vyplacených dávkách rodičovského příspěvku se na základě úbytku porodnosti a také úbytku narozených více dětí současně navýšení rodičovského příspěvku z roku 2018 neprojevovalo i vzhledem k tomu, že v ČR se rodí přibližně 1500 vícerčat. Na základě nižší porodnosti se vyplatilo na dávce o necelou půl miliardu Kč méně.⁷⁷

⁷⁷ BUREŠ, Michal. *FINANCE.cz: 8 čísel o zvýšeném rodičovském příspěvku. FINANCE.cz: 8 čísel o zvýšeném rodičovském příspěvku* [online]. 12.11.2019 [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/529553-zvyseni-rodicovske-2020-v-cislech/>

Obrázek 6 - Ukazatel porodnosti a vyplaceného rodičovského příspěvku

Zdroj: MGR. KŘEŠŤANOVÁ, Jana. *České statistický úřad: Publikace o obyvatelstvu - stav a pohyb obyvatelstva v ČR* [online]. 20.3.2020 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/publikace-o-obyvatelstvu>

Zpracování: vlastní práce

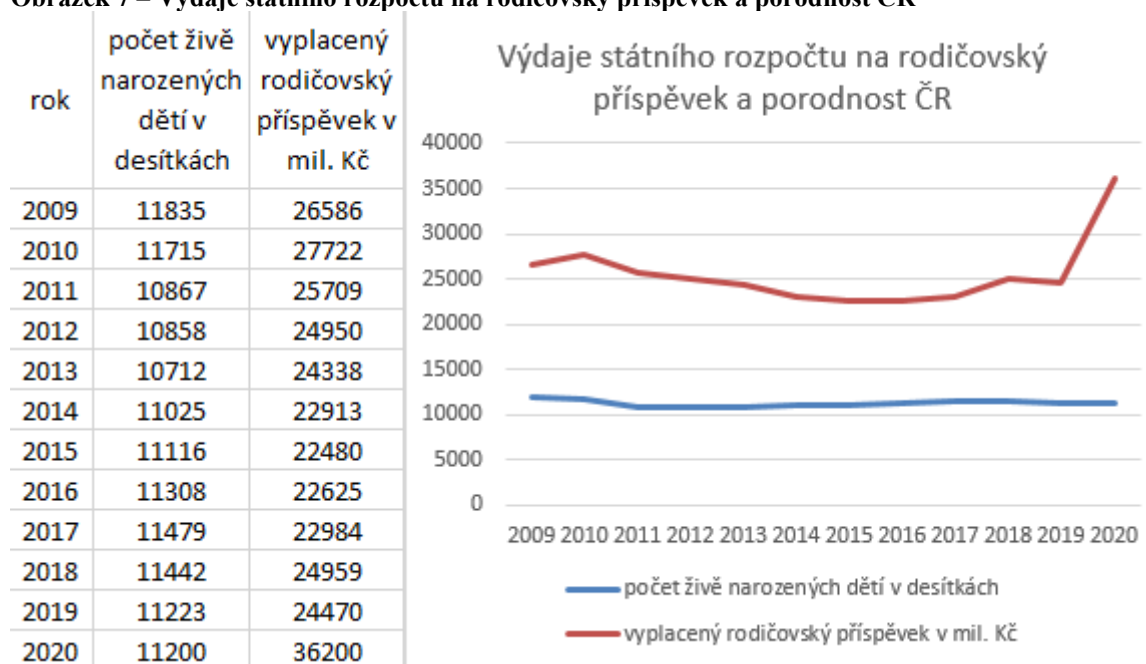
4.2.1 Dopady zvýšení rodičovského příspěvku na státní rozpočet 2020

Pokud budeme předpokládat, že porodnost bude obdobná jako v předchozích 10 letech, zjistíme průměrnou hodnotu porodnosti, která činí přibližně 112 tisíc dětí narozených během roku 2020. Všem nově narozeným dětem vznikne nárok na nový objem peněz rodičovského příspěvku. Vzhledem k navýšení rozdílu o 80 000 Kč u všech běžících dávek do 4 let věku, bude vliv rodičovského příspěvku na celkových výdajích SSP a na státní rozpočet velmi nákladný.

Podle poskytnutých údajů od tiskové mluvčí MPSV je přibližně 290 000 běžících žádostí, u kterých bude rodičovský příspěvek navýšen. Vzhledem k snižování volby výše měsíční dávky v roce 2019, aby co nejvíce běžících dávek dosáhlo na toto navýšení se na dávkce rodičovského příspěvku v lednu 2020 vyplatilo pouze 2,1 miliard Kč. Během lednového měsíce zaznamenal Úřad práce celkem 146 tisíc žádostí o změnu výše rodičovského příspěvku, což zapříčinilo navýšení výplat v únoru na částku 3,1 miliard Kč. Výše uvedené hodnoty jsou oficiálními údaji, které byly poskytnuté od tiskové mluvčí MPSV. Pokud se již nebude zvyšovat měsíční výše výplat a zůstane konstantní na úrovni 3,1 miliard. Dojde během roku 2020 k celkovému vyplacení přibližně 36,2 miliard. Což

činí meziroční nárůst o 11,7 miliard Kč.⁷⁸ Navýšení rodičovské příspěvku bude ve srovnání s rokem 2019 vyšší o 32 % a vyplatí se jen na dávce rodičovského příspěvku více, než se v roce 2019 vyplatilo na celkové výdaje SSP.

Obrázek 7 – Výdaje státního rozpočtu na rodičovský příspěvek a porodnost ČR

Zdroje: MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. *Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociální zabezpečení* [online]. 2019, 19-03-2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Zpracování: vlastní práce + vlastní výzkum

4.3 Kontrolní mechanismy NSD z pohledu zaměstnanců ÚP poskytnuté z rozhovorů

V této kapitole budou rozebrány kontrolní mechanismy zaměstnanců ÚP, kteří pracují na jednotlivých odděleních NSD. Informace z této kapitoly byly poskytnuty z vedených rozhovorů během přímého kontaktu s pracovníky v době vykonané praxe. Otázky standardizovaného rozhovoru byly výzkumného charakteru ohledně problematiky

⁷⁸ BUREŠ, Michal. *FINANCE.cz: 8 čísel o zvýšeném rodičovském příspěvku. FINANCE.cz: 8 čísel o zvýšeném rodičovském příspěvku* [online]. 12.11.2019 [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/529553-zvyseni-rodicovske-2020-v-cislech/>

kontrolních mechanismů. ⁷⁹Pracovníci NSD odpovídali na dvě přímé otevřené otázky, které byly zprostředkovány ke zjištění poznatků ze získané praxe.

První otázka: Jaké jsou kontrolní mechanismy při nabírání žádosti vedoucí k přiznání požadované dávky.

Druhá otázka: Jakého zneužívání se žadatelé dopouští?

4.3.1 Přehled pracovních činností zaměstnanců NSD

V této kapitole jsou uvedeny souhrnné informace ohledně pracovních činností zaměstnanců NSD, ze získaných rozhovorů.

Prvním kontrolním mechanismem pro výplatu NSD je oprávněná úřední osoba z daného oddělení, která nabírá tiskopisy společně s dalšími potřebnými písemnostmi k platnému podání žádosti o některou z NSD. Při nabírání žádosti o dávku oprávněná osoba ověří totožnost žadatele a dotáže se ho na nezbytné informace, popřípadě na informace chybějící v tiskopisech.

U cizinců se jako průkaz totožnosti dokládá jejich pasový průkaz, ve kterém je uveden druh pobytu a na jakou délku je pobyt udělen. Pobytové informace cizinců o typu uděleného pobytu a délce jsou zaevidovány do programu dávek do kategorie ostatních písemností a je zaznamenána délka pobytu, která musí být kontrolována při každém prodlužování NSD. Pokud je vše v tiskopisech vyplněné správným způsobem, může dojít k uzavření osobního kontaktu žadatele a oprávněné úřední osoby a k založení spisu. Následně pokračuje úřední osoba v nabírání dalších žádostí od klientů v úřední době na ÚP. V neúředních hodinách dochází k zaevidování žádosti, doložených příjmů a ostatních nabraných písemnostech založených ve spisech do programů ÚP.

Oddělení SSP a OZP zadávají spisy do programu OK Centrum. Dávky HN a PNP jsou zadávány do programu OK Nouze. Informační systém NSD rozezná na základě zadaného rodného čísla, zda žadatel nebo člen posuzovaného okruhu již nefiguruje v běžících dávkách. Při prodlužování zejména dávek SSP ulehčí úředním osobám práci,

---

⁷⁹ *Referaty.sk: Techniky sociologického výskumu* [online]. 2007 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://referaty.centrum.sk/vseobecne-humanitne/nauka-o-spolocnosti/40767/?page=1>

jelikož nemusí individuálně evidovat každou osobu. Evidence nových osob do informačních systému je v nejčastějším případě u nově narozených dětí, které zakládají nárok k přiznání rodičovského příspěvku. Pokud figuruje fyzická osoba u více poskytnutých dávek, vyhodnotí se žádost jako duplikátní a musí se individuálně posoudit její duplicita.

Informační systém pro vyplacení dávek je napojen na další státní informační systémy a organizace. Z toho propojení získá oprávněná úřední osoba NSD informace ohledně nemocenského pojištění, důchodového zabezpečení, podpory v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci od ÚP, informace o odchodných, odbytných a výsluhových příspěvcích, náhrad za ztrátu služebního poměru a informace od finančního úřadu ohledně příjmů ze závislé činnosti, popřípadě příjmy ze samostatné činnosti v zahraničí. Tyto příjmy se zjišťují v programu OK Centrum, který je informačním systémem SSP a dávek pro OZP, jelikož pro dávky HN se vychází z již přiznaných dávek SSP, PNP a dávek OZP.

4.3.2 Rozhovor se specialistou dávek SSP a PP

První otázka: Jaké jsou kontrolní mechanismy při nabírání žádosti vedoucí k přiznání požadované dávky.

U dávky přídatku na dítě je nutné doložit k žádosti a čtvrtletním příjmům hlavně potvrzení o studiu u osob starších 15 let, u mladších osob se studium nedokládá, počítá se s povinnou školní docházkou. Dávka se u mladších dětí přiznává pouze v závislosti na splnění podmínky mít nižší příjmy a splnit nárok. Nezaopatřené dítě se musí soustavně připravovat na své budoucí povolání na střední nebo vysoké škole. To si může specialista dávek ověřit dotazem u příslušného školního zařízení. Pokud se při osobním kontaktu specialistovi dávek SSP nezdá stav dítěte, může poslat orgánu sociálně – právní ochraně dětí (dále jen OSPOD) dotaz k ověření, zda není péče zanedbaná a zda dochází k naplnění povinné školní docházky nebo docházky u přípravy na své budoucí povolání, jelikož by mělo být provedeno sociální šetření.

Pokud nalezne specialista dávek SSP v žádosti nějaký nedoplněný údaj, musí napsat klientovi výzvu, aby se dostavil a údaje doplnil. Tato situace se často nestává, specialista dávek SSP po příchodu klienta by měl zkontrolovat společně s ním všechny

vyplněné tiskopisy, aby nedocházelo k opětovnému příchodu klienta. Pokud ovšem klient doloží tiskopisy na podatelnu, nedojde k jejich ověření a může nastat, že mu bude zaslána výzva ohledně doplnění údajů. Tyto nedoplněné údaje se mohou vyskytovat v žádosti o dávku nebo také v příložených tiskopisech s doloženými čtvrtletními příjmy k přiznání přídatků. Po zaevidování nových skutečností z tiskopisů se odevzdané materiály odevzdají ověřovatelům dávek SSP a PP.

U příspěvku na bydlení dochází ke kontrole, zda tiskopisy obsahují všechny důležité informace včetně potvrzených uhrazených nákladů na bydlení a potvrzených čtvrtletních příjmů. Následně v systému OK centrum, s kterým specialisté dávek SSP pracují, zjistí, zda klient nemá doložit například nájemní smlouvu, evidenční list nebo rozpis záloh na placení nákladů. U nájemní smlouvy se ověřuje její platnost, zda nájemce je skutečným vlastníkem z výpisu z katastru nemovitostí, zda smlouva obsahuje všechny důležité údaje o nájemcích a rozpisu nájemného. Specialista dávek SSP může zkontrolovat i evidenční list, který by měl k žádosti doložen. Evidenční list obsahuje náležitosti o nájemci, počtu osob užívající bytovou jednotku o velikosti bytové jednotky včetně seznamu obytné plochy a rozpisu záloh. Doložen musí být rozpis placených záloh na energie, doklady o zaplacených zálohách nebo jejich potvrzení. Povinnost je také doložit roční výpis za vyúčtování služeb. Pokud nedojde k doložení výpisu z katastru nemovitostí lze ověřit u ověřovatelů SSP, kdo je vlastníkem bytové jednotky.

Ohledně vydávání rozhodnutí se postupuje u dávek přídatku na dítě a příspěvku na bydlení na odděleních metodiky tímto způsobem.

U dávek příspěvku na bydlení a přídatku na dítě se rozlišuje, zda je dávka prodloužena ve čtvrtletí nebo dochází k nabrání nové žádosti.

U nové žádosti dochází k zahájení řízení o nároku na dávku. Pokud nárok vznikne vydá se oznámení o přiznání dávky. Pokud nárok nevznikne vydá se vyrozumění o nevzniklém nároku o dávku, na které má účastník právo na vyjádření do 8 dnů od data převzetí. Pokud se vyjádří a vznikne nárok je vydáno rozhodnutí o poskytnutí dávky,

v opačném případě se vydá rozhodnutí o zamítnutí o nepřiznání dávky. Pokud nedojde k vyjádření dochází k vydání rozhodnutí o zamítnutí dávky.

U prodlužování běžících dávek se řízení nevede. Pokud je dávka přiznána ve stejné výši, nedochází k odeslání žádného rozhodnutí. Pokud se mění výše dávky je vydáno oznámení o změně výše dávky. V situacích, kdy během čtvrtletí dojde ke změnám vedoucím ke ztrátě nároku, dochází k odeslání oznámení o zániku nároku na dávku.

Klient může podat odvolání na vydané rozhodnutí do 15 dnů, po skončení této lhůty dojde k nabytí právní moci rozhodnutí.

V situacích, kdy dojde k odvolání se celý spis postoupí k odboru odvolání a správních činností NSD a lékařské posudkové služby, který na základě provedené kontroly vydá rozhodnutí.

U rodičovského příspěvku dochází ke kontrole při podání žádosti, zda žádost obsahuje všechny důležité informace a obsahuje zvolenou výši příspěvku. Do systému OK Centrum se sehrávají PPM pouze v případech, pokud žadatel měl pouze jedno zaměstnání nebo není členem ozbrojených složek, které vyplácejí samostatně. Cizinci dokládají PPM v každém případě. Pokud nedojde k sehrání PPM, musí být napsána specialistou dávek SSP výzva o dodání této písemnosti, popřípadě pokud je písemnost přiložená k žádosti musí být do programu OK Centrum zaevidována. K žádosti je nutné se dostavit s rodným listem dítěte, u kterého dochází k ověření, zda otec a matka jsou uvedeny v rodném listě. Pokud specialista dávek SSP zadá veškeré informace obsažené v tiskopisech do systému OK centrum, může spis postoupit k ověřovatelům. Ověřovatelé odešlou oznámení o přiznání dávky. Pokud žadatel mění výši dávky je odesláno oznámení o změně. Při ukončení dávky se odesílá oznámení o zániku dávky. Pokud dojde ke změně osoby čerpání, kdy druhý z rodičů půjde na rodičovskou dovolenou. Vydává se rozhodnutí o odejmutí dávky prvnímu rodiči a druhému rodiči se odešle oznámení o přiznání. Pokud je dítě z rodiny odebráno ústavem, například pro zanedbání péče je zahájeno řízení o odejmutí. Kontrolním mechanismem mohou být také zprávy z ústavů, mateřských škol, jeslí, ohledně doby, kterou děti stráví v takovýchto zařízeních. Pokud není porušena

podmínka, že tyto děti mohou tyto zařízení navštěvovat v kalendářním měsíci pouze 96 hodin.

U porodného se dokládá žádost o dávku, čtvrtletní příjmy okruhu společně posuzovaných osob a rodný list, kterým si specialista dávek SSP ověří, zda otec a matka zapsané v rodném listu jsou žadatelé o dávku jako u rodičovského příspěvku. Porodné je jednorázová dávka SSP, pokud nevznikne nárok na dávku, oddělení ověřovatelů odešlou vyrozumění o nepřiznání dávky. V tomto vyrozumění je důvod, proč nevznikl nárok. U většiny případů je dávka nepřiznána z důvodu vyšších příjmů. Pokud nedojde k námitce na vyrozumění do 8 dnů, ověřovatelé odesílají rozhodnutí. Při vzniku nárok na porodné ověřovatelé odesílají oznámení o přiznání dávky.

U pohřebného je dokládána žádost. listina s výpravou pohřbu nebo doklad o uložení či zpopelnění a úmrtní list. Při vzniku nárok na pohřebné je odesláno žadateli oznámení o přiznání dávky. Pokud ovšem nebyla splněná některá z podmínek, je žadatel vyrozuměn o nepřiznání dávky. Na toto vyrozumění má 8 denní lhůtu na podání vyjádření. Pokud se vyjádří a vznikne nárok na pohřebné, vydá se, rozhodnutí o přiznání dávky v opačném případě je vydáno rozhodnutí o nepřiznání dávky.

Poskytnuté odpovědi na druhou otázku.

Otázka: Jakého zneužívání se žadatelé dopouští?

U přídatku na dítě se nejčastěji stává, že žadatelé nedoloží skutečné příjmy. V některých případech nedochází k naplnění povinné školní docházky. Častěji dochází k zneužívání této dávky u osob starších 15 let, které by se k přiznání nároku na dávku měli soustavně připravovat během studia na své budoucí povolání. V těchto případech nedochází k nahlášení ukončeného studia na střední nebo vysoké škole, jelikož potvrzení o studiu je běžně potvrzeno k začátku školního roku na celý kalendářní rok. V některých případech dojde k doložení padělaného potvrzení o studiu, které je základem k přiznání přídatků.

U příspěvku na bydlení dochází k nepřiznání veškerých příjmů žadatele nebo jiné osoby z okruhu společně posuzovaných osob. V dnešní době se již dopouští těchto chybných potvrzení i zaměstnavatelé, pro vedení podvodu je nutné prokázat účelovost. U většiny případů se vyčíslí přeplatek a řízení není vedené jako podvod či přešůpek, přitom je to typické zneužití přiznané dávky a dávka je vyplacena neprávem. Opomíjí se osoby s vyššími příjmy, které v místě nemají trvalé bydliště, aby vznikl nárok na příspěvek ve vyšší částce, než by tomu bylo s přiznáním této osoby. Dochází k padělání potvrzených úhrad, kde žadatelé o dávku si sami potvrzují uhrazené náklady, které dokládají v tiskopisech, než skutečně uhradili, pro vznik vyššího nároku u dávky.

U rodičovského příspěvku nejčastěji dochází k překročení povolené doby, na které může být dítě umístěné v jeslích, mateřských školách nebo obdobným typům zařízení. V některých případech se stává, že se rodiny přestanou starat o své dítě a svěří péči rodičům, aniž by informovali ÚP o této změně.

U porodného může dojít k nepřiznání skutečných příjmů, který by na základě přiznání nestanovili nárok na dávku, přesto porodné není dávkou, která by byla zneužívána.

Dávka pohřebného není zneužívána. Podmínky přiznání jsou stanovené doložením úmrtního listu a výpravou pohřbu.

4.3.3 Rozhovor se specialistou dávek PP: Kontrolní mechanismus PP

První otázka: U pěstounské péče dochází u prvotního styku se specialistou dávek PP ke kontrole informací v příložených tiskopisech a všech nezbytných dokumentů k platnému podání žádosti o některou z dávek. Těmito dokumenty jsou rozsudky, soudní rozhodnutí a další dokumenty prokazující svěření dítěte do pěstounské nebo přechodné péče. Specialista dávek PP může dojít zkontrolovat pěstouna, jestli užívá prostředek na potřebu dítěte. Pokud se mu nezdá využití, může kontaktovat OSPOD, aby zkontroloval, zda pěstounská péče probíhá v souladu se zákonem. Specialista dávek PP poskytne spis

ověřovatelům ke zjištění nároku na dávku. U dávek PP dochází k vydání rozhodnutí při přiznání i nepřiznání dávky.

Nezletilé dítě je zastoupeno v řízení o dávku příspěvku na úhradu potřeb dítěti osobou v evidenci nebo osobou pečující. U přiznané odměny pěstouna provádí odvody a srážky pobočka ÚP, kde tato odměna plní daňové povinnosti.

Druhá otázka: Dávky pěstounské péče jsou kontrolovány organizací OSPOD. Může docházet k zanedbání péče, kterou tato organizace kontroluje na základě provedeného náhodné šetření nebo udání, že dochází k zanedbání. Specialista dávek PP může dojít zkontrolovat, jestliže se užívá prostředek, který měl být uhrazen z poskytnuté dávky.

V některých případech dochází k zneužívání vyplacených dávek pro vlastní účely pěstounů, tento problém je těžce prokazatelný. V podobných situacích musí nezaopatřené dítě s tímto problémem seznámit osobu blízkou, která situaci řeší kontaktováním odborů k nápravě nezákonného jednání. Zneužívání se může týkat i využívání motorového vozidla pro vlastní účely pěstounů.

Existují případy, kdy jsou děti svěřeny do péče rodičům nebo prarodičům, aby získali dávky PP, přitom se rodiče svěřeného dítěte déle stýkají se svými dětmi i se o ně starají. Tato příčina je nejspíše největším zneužíváním dávek PP, ač jsou posuzovány majetkové a sociální poměry rodiny.

4.3.4 Rozhovor se sociálním pracovníkem PNP: Kontrolní mechanismus PNP

První otázka: K žádosti o příspěvek na péči, jejíž podání musí být učiněno na předepsaném tiskopisu, musí žadatel oznámit, kdo mu poskytuje nebo bude poskytovat pomoc. Poskytovatelem pomoci může být jak fyzická osoba, tak právnická osoba, přičemž za fyzickou osobu se považuje osoba blízká nebo asistent sociální péče. Právnickou osobou jsou poskytovatelé sociálních služeb, které jsou zapsány v registru poskytovatelů sociálních služeb, rovněž dětský domov nebo zdravotnické zařízení se speciálními lůžky hospicového typu. Mezi žadatelem o dávku a poskytovatelem pomoci musí být uzavřena písemná smlouva. Po uplatnění žádosti, která obsahuje všechny předepsané náležitosti, provede sociální pracovník sociální šetření v přirozeném sociálním prostředí. Toto šetření zjistí, nakolik je žadatel soběstačný. Ve výjimečných situacích může dojít k sociálnímu

šetření i v průběhu hospitalizace. Po absolvovaném sociálním šetření příslušná krajská pobočka ÚP požádá příslušnou OSSZ o posouzení stupně závislosti žadatele, kdy ke své žádosti připojí záznam sociálního šetření a kopii žádosti žadatele o příspěvek. V Praze se žádá o posudek Pražská správa sociálního zabezpečení (dále jen PSSZ), současně se po odeslání dokumentů řízení přerušuje. Ve vypracovaném posudku jsou uvedeny základní životní potřeby, které žadatel z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nezvládá. Posudek obsahuje údaj o stanoveném stupni závislosti v návaznosti na zjištěný počet nezvládnutelných základních životních potřeb. Krajská pobočka ÚP po obdržení posudku žadatele vyrozumí o tom, že řízení pokračuje. Pokud není žadateli vyhověno v plném rozsahu, je žadatel informován o možnosti seznámit se s podklady rozhodnutí. K tomuto rozhodnutí je stanovena 8 denní lhůta, ode dne oznámení s vyrozuměním. Této možnosti může žadatel využít, v případě nesouhlasu s posudkem, může žadatel proti posudku vznést námitku. Následně bude řízení ukončeno vydáním rozhodnutí, kdy příspěvek bude přiznán a žádosti je vyhověno nebo je nepřiznán a žádost o příspěvek je zamítnuta. Žadatel má právo proti rozhodnutí podat ve lhůtě do 15 dnů, ode dne oznámení rozhodnutí odvolání. V případě odvolání, kdy krajská pobočka ÚP nemůže v rámci opravného řízení odvolání žadatele v plném rozsahu vyhovět, postoupí odvolání včetně celé spisové dokumentace odvolacímu orgánu, kterým je MPSV. Stejnopis svého rozhodnutí zašle ministerstvo jednak žadateli a také krajské pobočce ÚP. Pokud žadatel ani s tímto rozhodnutím není spokojen, nabízí se mu celou situaci řešit například přezkumného řízení nebo soudní cestou.

Druhá otázka: Ke zneužívání dávek PNP dochází spíše kvůli nenahlášení změn, které nastali. V nejčastějších případech kvůli delší hospitalizaci osob a nenahlášení změny o pobytu ve zdravotnickém zařízení. Při zjištění těchto nesrovnalostí jsou vyčísleny přeplatky, které jsou ve většině případů uhrazeny bez výmluv. V některých případech nedojde k nahlášení úmrtí poskytovatelem pomoci. Vzniklé přeplatky jsou opět hrazeny, jelikož osoby pobírající příspěvky nahlásí jako poskytovatele pomoci osoby blízké, kterým tuto informaci v častých případech nesdělí, aby nemuseli své nejbližší obtěžovat.

V minimálních případech dochází ke zneužití poskytnutého příspěvku po úmrtí žadatele, kdy osoba pečující nenahlásí úmrtí, aby mohla dále pobírat tuto dávku. Při těchto zjištěných případech dochází k také vyčíslení přeplatků, jelikož jsou přeplatky ohodnoceny jako neoprávněné výplaty.

4.3.5 Rozhovor se sociálním pracovníkem dávek pro OZP: kontrolní mechanismus dávek pro OZP

První otázka: U dávek pro OZP, tedy u příspěvku na zvláštní pomůcku a příspěvku na mobilitu, dochází k zahájení řízení o přiznání dávky na základě vyplněné písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. Oprávněná úřední osoba zkontroluje úplnost a správnost žádosti, tak aby obsahovala veškeré podmíněné informace. Neobsahuje-li žádost předepsané náležitosti nebo má jiné vady, pomůže úředník žadateli odstranit tyto vady na místě při osobním kontaktu, nebo jej vyzve k jejich odstranění. Pokud je žadatel vyzván je mu poskytnuta přiměřená lhůta a současně je žadatel úředníkem poučen o možných následcích při neodstranění těchto nedostatků. V případě žádosti o zvláštní pomůcku, se úředník jménem krajské pobočky ÚP obrátí na příslušnou OSSZ nebo PSSZ se žádostí o posouzení zdravotního stavu žadatele a současně dané řízení přeruší. Po obdržení posudku je žadatel vyrozuměn o tom, že krajská pobočka ÚP pokračuje v daném řízení. Úředník zkoumá, zda jsou splněny všechny podmínky nároku na dávku za účelem stanovení její výše. Úředník může za účelem ověřování skutečností rozhodných pro nárok na dávku vstupovat do obydlí žadatele, tímto činem úředník provede místní šetření. Před vydáním rozhodnutí vyrozumí úředník žadatele o možnost vyjádřit se k podkladům. Následně je řízení ukončeno vydáním rozhodnutí.

U příspěvku na mobilitu vyhodnocuje úředník, zda žadatel má nárok na průkaz OZP označený symbolem „ZTP“ nebo „ZTP/P“ a zda se žadatel opakovaně během kalendářního měsíce za úhradu dopravuje a žádné zdravotnické zařízení mu neposkytuje pobytové sociální služby podle zákona o těchto sociálních službách. Probíhá-li v době podání žádosti o dávku řízení ve věci průkazu OZP, je řízení ve věci dávky přerušeno. Z řízení ve věci průkazu OZP je pak zřejmé, zda žadatel první podmínku nároku na dávku splňuje či nikoliv. Podmínku opakovaného dopravování za úhradu, která na rozdíl od první a třetí podmínky nároku na dávku nemusí být splněna po celý kalendářní

měsíc, prokazuje žadatel čestným prohlášením. Jsou-li žadateli poskytovány pobytové sociální služby v domově pro OZP, v domově se zvláštním režimem, v domově pro seniory či ve zdravotnickém zařízení ústavní péče, může být dávka z důvodu hodných zvláštního zřetele přiznána. Podmínka opakovaného dopravování za úhradu však, musí být prokázána jiným způsobem, jelikož čestné prohlášení v tomto případě je nedostačující. V případě žádosti o přiznání průkazu OZP nebo žádosti o změnu nároku na průkaz OZP je řízení přerušeno, neboť krajská pobočka ÚP požádá OSSZ / PSSZ o posouzení schopnosti pohyblivosti a orientace žadatele. OSSZ vyhodnocuje, zda jde u žadatele o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, tedy takový nepříznivý zdravotní stav, který podle znalostí a poznatků lékařské vědy trvá nebo by měl trvat déle než rok. OSSZ také porovnává funkční schopnosti žadatele se schopnostmi stejně staré osoby bez znevýhodnění a jakéhokoliv handicapu a hodnotí je s využitím běžně dostupných kompenzačních pomůcek. Krajská pobočka ÚP po obdržení posudku žadateli oznámí, že se pokračuje v daném řízení a současně dá žadateli možnost se k podkladům rozhodnutí vyjádřit. Žadatel má právo vyjádřit svůj nesouhlas s posudkem a podat námitku. OSSZ následně vyhodnotí oprávněnost námítky, není vyloučeno, že posouzení zdravotního stavu OSSZ změní. V momentě, kdy proti posudku není vyjádřena námitka, řízení o přiznání končí vydáním rozhodnutí.

Druhá otázka: U dávek pro OZP dochází k zneužívání přiznané dávky na základě nenahlášených změn, které mají osoby za povinnost sdělit oddělení OZP.

Ve výjimečných situacích dochází k pokusům o zneužití přiznané dávky na zvláštní pomůcku, kdy osoby nevyužijí poskytnutý příspěvek v plné výši a snaží se padělanými dokumenty prokázat úhradu v plné výši.

4.3.6 Rozhovor se specialistou dávek HN: kontrolní mechanismus HN

Při prvotním kontaktu klienta s oprávněnou úřední osobou HN dochází ke kontrole, zda jsou vyplněné veškeré tiskopisy správným způsobem. U žádosti o příspěvek na živobytí a doplatku na bydlení se dokládá stav hmotné nouze. Klient musí prokázat, že splňuje podmínky k přiznání dávek, být v evidenci ÚP, doložit svou pracovní neschopnost nebo uznaný invalidní důchod pro invaliditu III. stupně. Osoba pečující o nezaopatřené dítě

v I. stupni nebo osoba pečující ve II. – IV. stupni. Pokud některá ze společně posuzovaných osob je v zaměstnaneckém poměru, musí doložit tuto smlouvu, popřípadě dohodu a odpracované hodiny a příjmy za 3 kalendářní měsíce předcházející měsíci podání žádosti. Oprávněná osoba veškeré informace obsažené v tiskopisech zaeviduje do programu OK Nouze, kde se sehrávají vyplacené dávky SSP, z ČSSZ obdrží sehrání důchodů, z PSSZ se do programu sehrávají peněžité pomoci v mateřství a z ÚP oboru zaměstnanosti se sehrávají podpory v nezaměstnanosti nebo podpory při rekvalifikaci. Ostatní příjmy jako jsou mzdy nebo platy ze zaměstnání, výživné, důchody vyplácené mimo ČR se do systému zadávají individuálně. Úřední osoba ověřuje informace o užívaném bytu. Dochází ke kontrole nájemní smlouvy, podnájemní nebo smlouvě o ubytování, také ke kontrole evidenčního listu a rozpisu služeb, záloh na elektřinu a plyn, pokud je využíván. U podnájemní smlouvy je důležité doložit i souhlas vlastníka nemovitosti, že souhlasí podnájemem bytu nebo prostoru. Pokud žadatel o dávku uvede ve formuláři o celkových sociálních a majetkových poměrech, že vlastní majetek musí doložit u movitého majetku jako je například osobní automobil vystavený malý a velký technický průkaz. U nemovitého majetku se zjišťuje z katastru nemovitostí, o jaký majetek se jedná. Pokud se jedná o bytovou jednotku a žadatel o dávku v této bytové jednotce nebydlí, obdrží lhůtu na uplatnění nároku a pohledávky, což znamená, že dojde k pronájmu bytové jednotky nebo prodeji. Tento pronájem nebo samostatný prodej zvýší standart žadatele a celého okruhu společně posuzovaných osob, pokud ovšem nedojde k využití a uplatnění nároků je mu dávku odejmuta. U rozvedených žadatelů se dokládá úřední osobě i rozsudek o rozvodu. V situacích, kdy manželský pár spolu nežije a stará se o nezaopatřené dítě jedna z osob, musí být doložen rozsudek o svěření dítěte do péče a určení výživného. Pokud žadatel o dávku má vyživovací povinnosti, musí do formuláře uvést, jak vysoká výše výživného mu byla určena a doložit rozsudek o výši výživného nebo dohodu rodičů. U dávek HN se nahlíží do výpisu z bankovního účtu, pokud žadatel nějaký má. Tento výpis z bankovního účtu dokládá celý okruh společně posuzovaných osob. Výpis z bankovního účtu se poskytuje k náhledu oprávněné úřední osobě za 3 měsíce zpětně od měsíce, ve kterém došlo k podání platné žádosti o dávku HN, z důvodu zkoumání příjmů. Po uzavření osobní kontaktu s klientem dochází oprávněnou úřední osobou k zaevidování písemností

do programu OK Nouze. V případě, že klient nedodá potřebné podklady k přiznání dávky je mu odeslána výzva k dodání těchto opomenutých dokumentů. Před přiznáním dávky je nutné provést šetření v místě nebo sociální šetření. Šetření se provádí u klientů, kteří bydlí v bytových jednotkách a neprovádí se u pobytových a sociálních služeb. Oprávněná osoba bez odborného vzdělání, může provádět pouze sociální šetření v místě a je specialistou dávek. Zatímco sociální pracovník by měl ohlásit svůj příchod, protože při šetření řeší sociální poměry rodiny a může nahlédnout do skříní, specialista dávek nesmí nahlížet do skříní klientů a nemusí ohlásit svůj příchod. V konečné fázi ověřovatel dávek vydá rozhodnutí o přiznání či nepřiznání dávky. U dávky příspěvku na živobytí u přiznání nároku vydá ověřovatel dávek HN oznámení o přiznání dávky. V opačném případě při nepřiznání příspěvku na živobytí je vydáno rozhodnutí o nepřiznání. U dávky doplatku na bydlení v případě přiznání nebo nepřiznání dávky, vydává ověřovatel rozhodnutí. U dávek mimořádné okamžité pomoci při přiznání v plné výši je odesláno klientovi oznámení o přiznání dávky, v případech částečného přiznání nebo nepřiznání je vydáno rozhodnutí. Klient se může odvolat na každé vydané rozhodnutí. Po odvolání je spis postoupen odvolacímu orgánu MPSV, kde dojde k jeho přezkoumání a vydání nového rozhodnutí. Pokud klient nesouhlasí s vydaným rozhodnutím MPSV, může se odvolat legislativnímu odboru MPSV na oddělení rozkladové komise.

Druhá otázka: U dávek HN dochází nejčastěji k nenahlášení skutečných příjmů osoby nebo okruhu společně posuzovaných osob, jelikož dávky HN jsou přiznávány podle doložených příjmů. Osoby v HN jsou často lidé z nejnižší vrstvy státu. Jedná se o občany, kteří žijí na ulici, nemají žádné příjmy a ty jediné mají na základě přiznaných dávek.

Osoby HN, které nahlásí příjmy například za sběr papíru nebo kovového materiálu dostanou přiznanou dávku sníženou o tyto nahlášené příjmy a v dalších měsících, již tyto přivydělané peníze nenahlašují.

Nejčastější příčinou zneužívání dávek HN je nenahlášení příjmů. U dávek HN dochází ke kontrole výpisů z bankovních účtů. V některých případech může dojít ke kontaktování bankovních institucí, zda nemají osoby HN více bankovních účtů. Při zjišťování majetkových poměrů, může dojít ke podání dotazu ohledně majetků například

motorových vozidel. Při zjištění nepřiznaných majetků například u motorových vozidel, kterých je v okruhu vlastněno více, je pro poskytnutí dávek vyžadováno prodat tento hmotný majetek nebo jej využít k činnostem vedoucím k zvýšení příjmů.

V některých situacích nedochází k nahlášení skutečných osob, které žijí v místě, které stanoví nárok na dávku doplatku na bydlení, s tímto problémem se potýká i dávka SSP příspěvku na bydlení. Ve většině případů se neuvede osoby s příjmem, aby vznikl nárok na částku v co nejvyšší výši.

4.4 Počty zaměstnanců na ÚP

SSP byla vždy vyplácena krajskými pobočkami ÚP, ale ostatní oddělení dávek OZP, HN, PNP vypláceli městské části obcí. Sociální reforma roku 2012 zavedla jednotné výplatní místo sociálních dávek na pobočkách ÚP. Základní filosofií této sociální reformy byla restrikce počtu zaměstnanců na městských částích a pobočkách ÚP a jejich sloučení pod krajské pobočky ÚP. Sloučení zaměstnanců a dávkových agend mělo vést ke zvýšení klientského komfortu z územní dostupnosti vzhledem k vysokému počtu kontaktních pracovišť ÚP. Významným hlediskem této reformy bylo zvýšit snahu nezaměstnaných občanů k získání zaměstnání a eliminovat práci na černo.⁸⁰

4.4.1 Sloučení agend NSD

Před sociální reformou bylo zaměstnáno na odděleních ÚP celkem 8 136 zaměstnanců, kdy každý z těchto zaměstnanců měl své systematizované místo. Během roku 2011 došlo ke třem vlnám propouštění. V srpnu 2011 došlo k propuštění 1 000 zaměstnanců, kterých se týkala první vlna propouštění. Říjnová druhá vlna propustila 185 zaměstnanců a poslední prosincová propustila dalších 714 zaměstnanců. Z původního stavu 8 136 zaměstnanců ÚP po propouštěcích vlnách zbylo na kontaktních pracovištích ÚP k poslednímu prosinci pouhých 6 237 zaměstnanců. Vlna propouštění snížila stav zaměstnanců na pracovištích ÚP o 23 %.

---

⁸⁰ SIX. ČT 24: *Sociální reforma - jaké změny přinese leden 2012* [online]. 9. 9. 2011 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1243691-socialni-reforma-jake-zmeny-prinese-leden-2012>

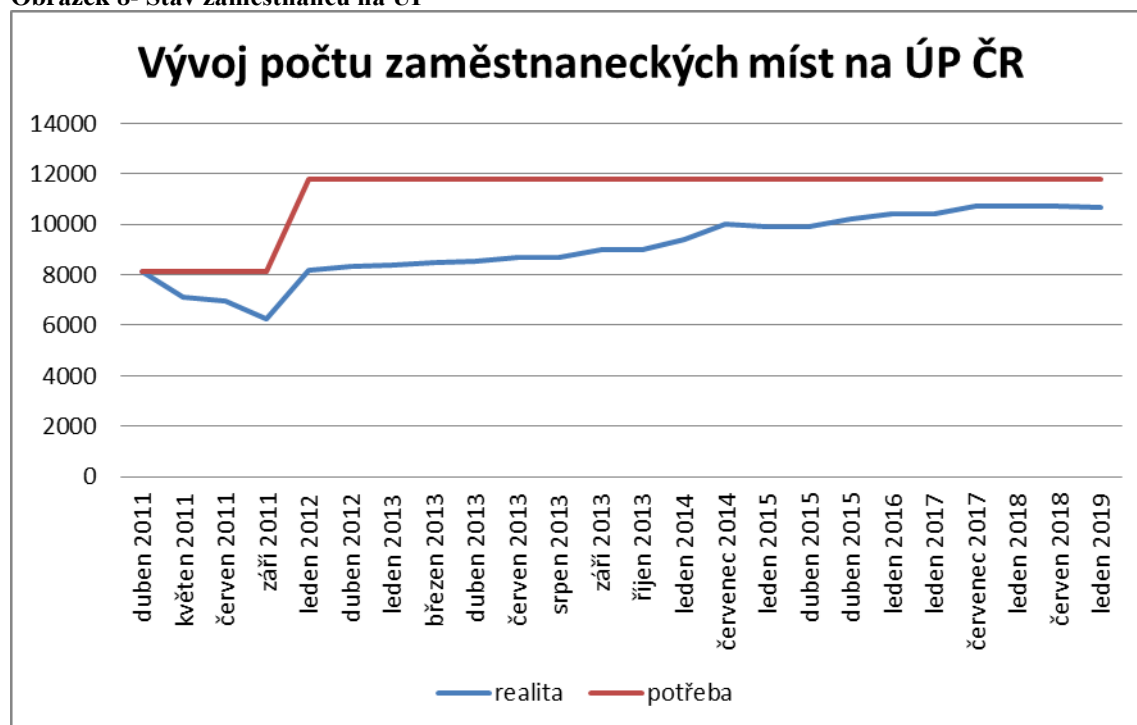
Tento stav stálých zaměstnanců ÚP byl navýšen v lednu 2012 o zaměstnance městských částí a obcí. Nikoliv však všemi pracovníky agend HN a dalších oddělení, ale stavem již zredukovaným. Redukce se dotkla téměř poloviny z celkového počtu zaměstnanců, kterých bylo 3 642. Snížený stav zaměstnanců nastoupil v lednu 2020 pod krajské pobočky ÚP. Z celkových 3 642 zaměstnanců pracujících pod městskými částmi nebo obcemi nastoupilo pod ÚP pouze 1 953 lidí. Tento pokles zaměstnanců představoval redukci v 46 %. Stav zaměstnanců v lednu 2020 byl na pobočkách ÚP 8 190. Tento stav značí navýšení o 54 zaměstnanců oproti měsíci, který předcházel třem vlnám propouštění. Nicméně je to ukazatel toho, že ač se zvýšil počet pracovních míst na ÚP, tak vzhledem k množství agend a pracovních povinností jednotlivých oddělení bylo zřejmé, že zaměstnance ÚP čeká více pracovních úkolů. Pokud sečteme oba počáteční stavy zaměstnanců, získáme celkový počet 11 778 zaměstnanců a naší horní hranici stavu zaměstnanců, ke které se ÚP od roku 2012 snaží dostat v počtu obsazených systematizovaných míst. Už v dubnu 2012 došlo k prvnímu navýšení o 199 inspektorů kvality na celkový stav 8 329.

Během roku 2013 došlo postupně v měsících lednu, březnu, dubnu, červnu, srpnu, září a říjnu k navýšení pracovních míst a posílení stávajících zaměstnanců. Během celého roku 2013 přivedli pobočky ÚP 1025 nových zaměstnanců, což značí 12% nárůst obsazených pracovních pozic. Hned v lednu 2014 došlo k další vlně nabraných pracovníků a během července došlo k dalšímu většímu nárůstu zaměstnanců. První vlna přivedla 387 zaměstnanců a červencová dokonce 600. Po červencové vlně narostl počet zaměstnanců ÚP přes hranici 10 tisíc pracovníků, jenže hned v lednu 2015 došlo ke snížení stavu pracovníků ÚP o 70 pracovních míst z důvodu převodu pracovních pozic pod MPSV: V dubnu 2015 došlo nejdříve k převodu metodiky z NSD na MPSV a úbytku 10 pracovních míst, nicméně ve stejném měsíci došlo současně k posílení oddělení NSD a k navýšení 300 systematických míst a opět se dostal ÚP přes hranici 10 tisíc zaměstnanců. Přesněji ke konci roku 2015 bylo na ÚP 10408 zaměstnaných občanů.

Rok 2017 přinesl červencové navýšení o 300 systematických míst pro NSD. V roce 2018 již nedocházelo ke značným přívalům zaměstnanců. Přesto, že počet zaměstnanců na

ÚP k lednu 2019 byl 10 672 stále není tento stav ideální a ÚP nabízí spoustu volných míst.⁸¹

Obrázek 8- Stav zaměstnanců na ÚP

Zdroj: Úřad práce: Zpráva o činnosti Úřadu práce České republiky - 2018 [online]. 2019 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/zprava-o-cinnosti>
Zpracování: vlastní práce

Z údajů ve zprávě o činnosti ÚP z roku 2018 plyne, že v lednu 2019 chybělo na ÚP necelých 10% zaměstnanců.

Podle počtu zaměstnanců uvedených v jednotlivých seznamech uvedených na stránkách ÚP se podílí na správě NSD zhruba 60% z celkové počtu zaměstnanců ÚP. V oddělení zprostředkování a evidence je podle zjištěných počtů zaměstnáno přibližně 30% zaměstnanců a 10% zaměstnanců je na odděleních krajských poboček a generálních ředitelství, kde pracují v odděleních personálních, mzdových, účetních, ekonomických, odděleních správy majetku a investice, informatiky, trhu práce, exekucí, insolvenčí a právního oddělení. Z těchto zjištěných kvantitativních počtů, lze odhadnout a usuzovat, že na odděleních NSD je zaměstnáno zhruba 6 500 lidí na území ČR, dalších 3 500

⁸¹ Úřad práce: Zpráva o činnosti Úřadu práce České republiky - 2018 [online]. 2019 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/zprava-o-cinnosti>

zaměstnanců vykonává svou činnost na odděleních zprostředkování a evidence při ztrátě pracovního poměru nebo ukončení živnosti a přibližně 1 000 zaměstnanců je na odděleních souvisejících s provozem ÚP.⁸²

4.4.2 Podmínky ÚP pro nové zaměstnance NSD

Nový uchazeči o zaměstnání na jednotlivá oddělení NSD jsou hodnoceni na základě platových tabulek. Podmínka vzdělání na oddělení SSP a PP je maturitní vysvědčení a zaměstnanci jsou hodnoceni na základě 9 platové třídy.

Oddělení HN mají dvě pozice, základní pozice je odborný vrchní referent – ověřovatel dávek HN, kterému není umožněno docházet na sociální šetření. Na jeho pozici je dostačující maturitní vzdělání a je hodnocen na základě 9. platové třídy. Vrchní referent HN je již sociálním pracovníkem, jelikož má vystudované vyšší odborné vzdělání nebo bakalářský studijní program podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci. Vysokoškolské vzdělání musí být akreditováno podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k takovému vzdělání je mu umožněno docházet na sociální šetření a je odměňován podle 10. platové třídy. Vzdělání musí být sociálního charakteru.

Dávky OZP a PNP zpracovávají sociální pracovníci. Tyto zaměstnanci ÚP musí také doložit k získání pracovního místa své vyšší odborní vzdělání nebo vystudovaný bakalářský studijní program podle stejných podmínek jako sociální pracovníci HN. Sociální pracovníci oddělení OZP a PNP jsou hodnoceni podle 10. platové třídy.⁸³

Zaměstnanci jsou hodnoceni na základě platových tabulek a jsou jim započítané odpracované roky na obdobných pozicích z administrativních zaměstnání.

---

⁸² Úřad práce: *kontakt na zaměstnance* [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-na-zamestnance>

⁸³ Úřad práce: *Kariéra na ÚP ČR* [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/kariera-na-up-cr>

Obrázek 9 - Platová tabulka číslo 1 pro zaměstnance ve služebním poměru

Platová tabulka číslo 2 (od 1.1.2020)		
Praxe	9. platová třída	10. platová třída
do 1 roku	19 730 Kč	21 260 Kč
do 2 let	20 400 Kč	22 010 Kč
do 4 let	21 230 Kč	22 800 Kč
do 6 let	21 870 Kč	23 610 Kč
do 9 let	22 640 Kč	24 440 Kč
do 12 let	23 430 Kč	25 290 Kč
do 15 let	24 290 Kč	26 200 Kč

Zdroj: *Pracomat: Platy státních zaměstnanců* [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.pracomat.cz/poradna/pro-pracujici/228-platy-statnich-zamestnancu.html>
Zpracování: vlastní práce

Vzhledem k podmínkám udělovaným na ÚP a primárně výši hrubé mzdy není práce na ÚP lákavá, proto dochází k neobsazení vypsanych výběrových míst a nedostatečnému počtu zaměstnanců na odděleních NSD. Průměrná hrubá mzda v roce 2019 během prvních třech čtvrtletí dosahovala 33 697 Kč v Praze ve stejném období dosahovala 41 720 Kč. V roce 2020 došlo k navýšení minimální mzdy na území ČR na částku 14 600 Kč.⁸⁴ Tento faktor je velmi zásadní pro kontrolní mechanismy NSD, jelikož nedostatečný počet zaměstnanců na služebních místech vede k přetížení stávajících zaměstnanců, kteří nestíhají a nezvládají svou práci a vzhledem k nedostatečnému počtu zaměstnanců mají navíc přidělenou práci i za chybějící zaměstnance.

Jejich platové ohodnocení je navýšeno o osobní ohodnocení a o částku za osobní kontakt s klienty, která činí 600 Kč. měsíčně. Navýšení za osobní kontakt je přiznáváno pouze úředním osobám nabírajícím žádosti. Navýšení za osobní kontakt není přiděleno zaměstnancům v oddělení metodiky nebo vedoucím pracovníkům.

---

⁸⁴ ČT 24: Průměrná mzda stoupla na 33 697 korun. Dvě třetiny zaměstnanců na ni ale nedosáhnou [online]. Český statistický úřad, 2019 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2995103-prumerna-mzda-v-cesku-ve-tretim-ctvrtleti-mezirocne-stoupla-o-69-procenta>

4.5 Anketa

Zaměstnanci ÚP na odděleních NSD byli požádáni o spolupráci k zajištění informací ohledně problematiky kontrolních mechanismů, zneužívání dávek, názoru na zvýšení objemu finančních prostředků u rodičovského příspěvku a návrhem na opatření vedoucích k eliminaci zneužívání a snížení výdajů na NSD. Výzkum měl za cíl zjistit názory a pohledy zaměstnanců z jejich praxe. Účast na výzkumu byla zcela dobrovolná a zprostředkovaná online, aby byla zachována anonymita respondentů. Anketa obsahovala celkem 10 otázek, na které respondenti odpovídali na základě určených odpovědí. U některých anketních otázek byla možnost odpovědět rozepsáním jejich názoru na problematiku ohledně dané otázky. Anketa z celkových 10 otázek obsahovala 3 otázky na změnu rodičovského příspěvku. Ostatní otázky se týkaly kontrolních mechanismů NSD, vymáháním a zneužíváním pohledávek.

Otázky na rodičovský příspěvek budou vycházet ze zjištěných informací ohledně přeplněných školek. Aktuálně je ve školkách více než 45 tisíc dvouletých dětí, což jsou dvě pětiny všech. Vzhledem k přeplněným státním školám vzniká mnoho soukromých zařízení.⁸⁵

---

⁸⁵ *Novinky.cz: Do školek už chodí více dvouletých dětí než dříve do jeslí* [online]. 30. 7. 2019 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/veda-skoly/clanek/do-skolek-uz-chodi-vice-dvouletych-deti-nez-drive-do-jesli-40291525>

5 Výsledky a diskuse

5.1 Zjištěné poznatky ohledně vyplacených NSD

Vyplacené NSD se od sloučení agend v roce 2012 navyšují v každém roce vyjma roku 2017, ve kterém došlo ke snížení výplat na dávkách HN a dávky SSP příspěvku na bydlení. Celkově vyplacené výdaje NSD meziročně poklesly pouze o necelé 2 %. V roce 2018 celkové mandatorní výdaje NSD činily zátěž na výdaje státního rozpočtu 5,2 %.

SSP od roku 2012 vyplácí přibližně 35 miliard Kč., což činí zhruba 3 % celkových výdajů státního rozpočtu. Tato částka se udržuje v konstantní úrovni, ačkoliv dochází k poklesu dávek zejména u příspěvku na bydlení a kolísání dávky rodičovského příspěvku, který se vyplácí na základě porodnosti. Dávka příspěvku na bydlení zaznamenala v roce 2012 výdaje ve výši 5,7 miliard Kč. při 7 % míře nezaměstnanosti v ČR. V roce 2016 bylo vyplaceno na příspěvku na bydlení rekordních 9,2 miliard Kč., což značí nárůst o téměř 39 % během 4 let, přitom mezi těmito lety došlo ke snížení nezaměstnanosti o 3 % a ke zvýšení mezd a platů. Od roku 2017 dochází k postupnému snižování výplat na příspěvek na bydlení, nedochází již k razantním poklesům u dávky jako byl jejich růst, ačkoliv se míra nezaměstnanosti v ČR stále snižuje a mzdy a platy se každoročně navyšují. Dávka přídatku na dítě zůstává v poslední letech na konstantní úrovni. Vzhledem ke snížení podmínek vedoucích k přiznání dávky u navýšení rozhodného koeficientu porovnávaného s příjmem, můžeme očekávat v dalších letech nárůst této dávky. V roce 2020 došlo k navýšení rodičovského příspěvku o 27 %. Toto navýšení způsobí navýšení rodičovského příspěvku přibližně o 11,7 miliard Kč, budeme-li předpokládat, že porodnost v roce 2020 bude průměrná jako za posledních 10 let a bude dosahovat zhruba 112 tisíc nově narozených dětí.

Dávky PP jsou rostoucími výdaji státního rozpočtu. Růstová tendence je způsobena zvýšením částek u poskytovaných dávek a zvýšeným počtem dětí svěřených do PP. Nejvíce se vyplatí na odměnách pro pěstouny, které se začátkem roku 2018 zvýšily o 33 %, což mělo za následek meziroční navýšení státního rozpočtu o více než 700 milionů Kč.

U dávek PNP dochází k postupnému navyšování od roku 2011. Růstová tendence je způsobená primárně zvyšováním poskytovaného příspěvku. Ke změnám navýšení dochází

v průběhu roku, proto navýšení nezpůsobuje velkou zátěž na státní rozpočet. Navýšení probíhá postupně u jednotlivých stupňů závislosti na pomoci jiných osob.

Od účinnosti zákona pro dávky OZP z 1.1.2012 se držela úroveň vyplacených dávek pro OZP na konstantní úrovni u hranice necelých 2 miliard Kč. V roce 2018 došlo k zvýšení příspěvku na mobilitu o 27 %, což navýšilo meziročně výdaje státního rozpočtu o necelých 450 milionů Kč.

Oddělení HN během let 2013-2015 vyplatilo na dávkách více než 10 miliard Kč. Od poloviny roku 2017 vstoupila v platnost novela ohledně vlastního přičinění pro získání rozdílu mezi životním a existenčním minimem. Na základě těchto nových podmínek pro získání dávky klesají výdaje HN. V roce 2018 poklesla výplata dávek HN na 5,3 miliard Kč. Vzhledem k dlouhodobě nízké nezaměstnanosti v ČR ubývá počet žadatelů o dávky HN. Žadatelé o dávky HN se dle dostupných informací sociálních pracovníků snaží a vykonávají veřejné služby pro získání co nejvyšší částky. Zpřísnění podmínek k přiznání dávek HN snížilo dávku příspěvku na živobytí téměř o 50 % a doplatku na bydlení téměř o 40 %. Toto porovnání je mezi jednotlivými roky 2014 a 2018.

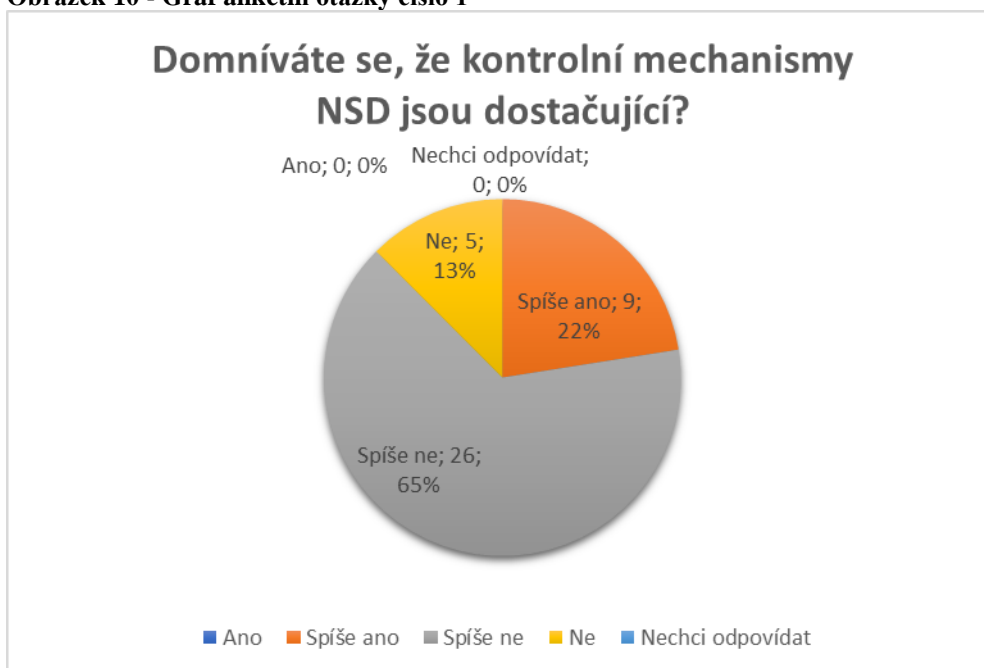
5.2 Nedostatečný počet zaměstnanců v odděleních NSD

Stav zaměstnanců na ÚP od sloučení agend NSD v roce 2012 po celou dobu do počátku roku 2019 v neoptimálním stavu. K lednu 2019 chybělo na systematizovaných místech necelých 10 % zaměstnanců z necelých 12 000 potřebných, z nichž minimálně 60 % zaměstnanců pracuje na odděleních NSD. Zaměstnanci jsou přetížení a nestíhají zpracovávat nové a běžící žádosti na oddělení SSP a PP, kde navíc došlo ke změně u dávky přídatku na dítě z ročního na čtvrtletní prodlužování, což má za následek častější osobní kontakt s klienty, více práce při ověřování písemností a jejich zadávání do systému i přetížení metodického oddělení. Vzhledem k nedostatečnému počtu pracovníků nedochází k naplnění umožněných kontrolních mechanismů. Převážně na odděleních, kde lze provádět sociální šetření. K povinným sociálním šetřením k přiznání nároku na dávku dochází se zpožděním, jelikož sociální šetření je umožněno pouze kvalifikovaným sociálním pracovníkům, kteří musí splnit podmínku minimálně vyššího odborného vzdělání sociálního charakteru.

5.3 Výsledky ankety

Z 96 zaměstnanců oddělení NSD, kteří byli o vyplnění ankety požádáni poskytlo odpovědi na anketní otázky celkem 40 pracovníků. Zjištěné poznatky z vyplněné ankety budou základem pro návrhy na opatření vedoucí ke zlepšení kontrolních mechanismů a snížení výdajů státního rozpočtu na NSD.

Obrázek 10 - Graf anketní otázky číslo 1

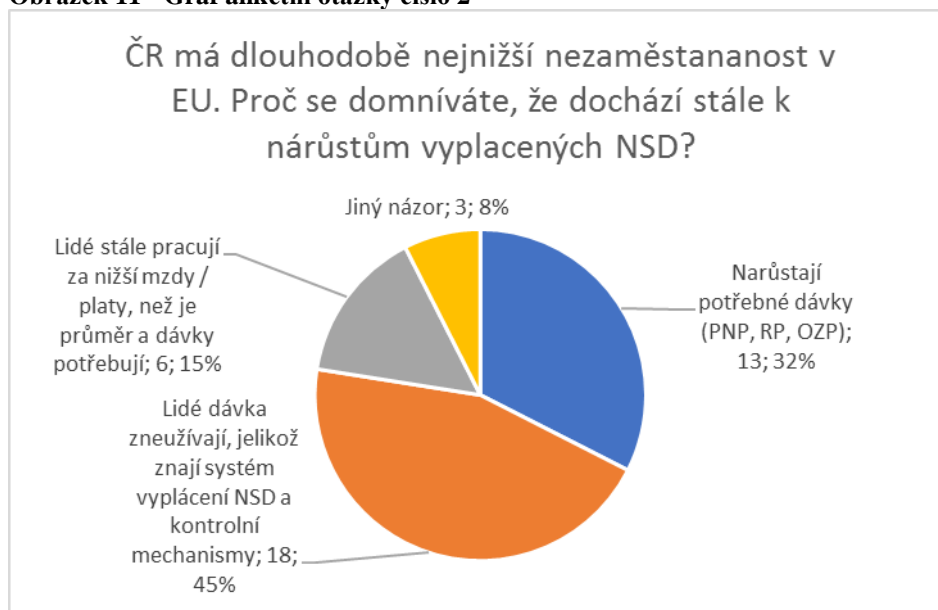

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

Z první anketní otázky je patrné, že žádný z tázaných zaměstnanců ÚP se nedomnívá, že kontrolní mechanismy vyplacených NSD by byly dostačující nebo by odmítl odpovědět na tuto otázku.

Při součtu negativních odpovědí na kontrolní mechanismy je patrné, že téměř 80 % zaměstnanců je přesvědčených o nedostacích při kontrole priznaných NSD.

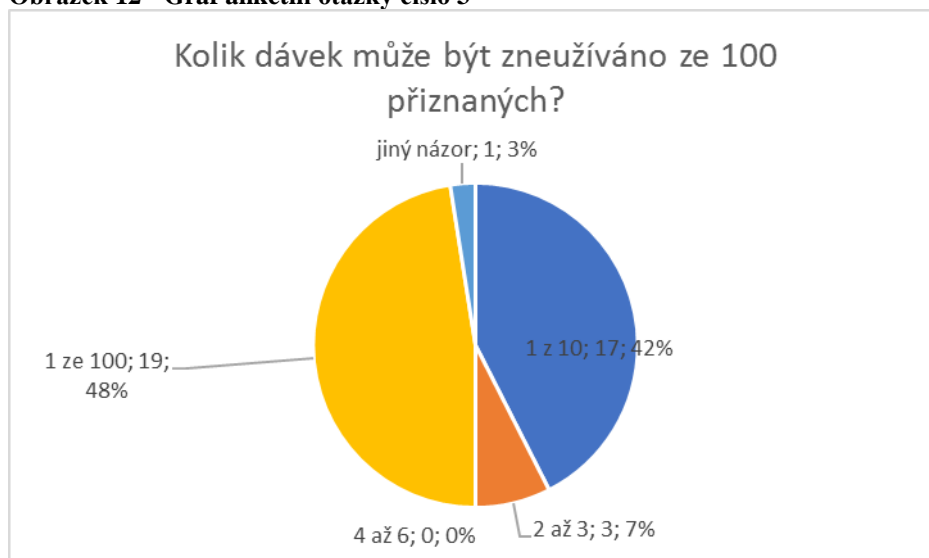
Obrázek 11 - Graf anketní otázky číslo 2

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

Ve druhé anketní otázce byl zjišťován názor na nárůst vyplacených NSD při dlouhodobě nízké nezaměstnanosti v ČR. Zaměstnanci odhlasovali ve 45 %, že dávky narůstají kvůli zneužívání, jelikož klienti pobírající NSD již znají systém přiznávání a kontrolních mechanismů a s největší pravděpodobností nedokládají skutečné příjmy. Další volbou s 13 hlasy zaměstnanců (32 %) byla možnost nárůstu potřebných dávek jako je PNP, dávky OZP nebo například rodičovský příspěvek. Vzhledem k nižším mzdám a platům, někteří obyvatelé ČR potřebují přiznat některé z dávek, nejčastěji se jedná o příspěvek na bydlení, kvůli vysokým úhradám nájemného. Tuto možnost označilo 6 zaměstnanců. Celkově 3 zaměstnanci byli jiného názoru, ale žádný z nich neodpověděl umožněným rozepsáním na poskytnutou otevřenou otázku.

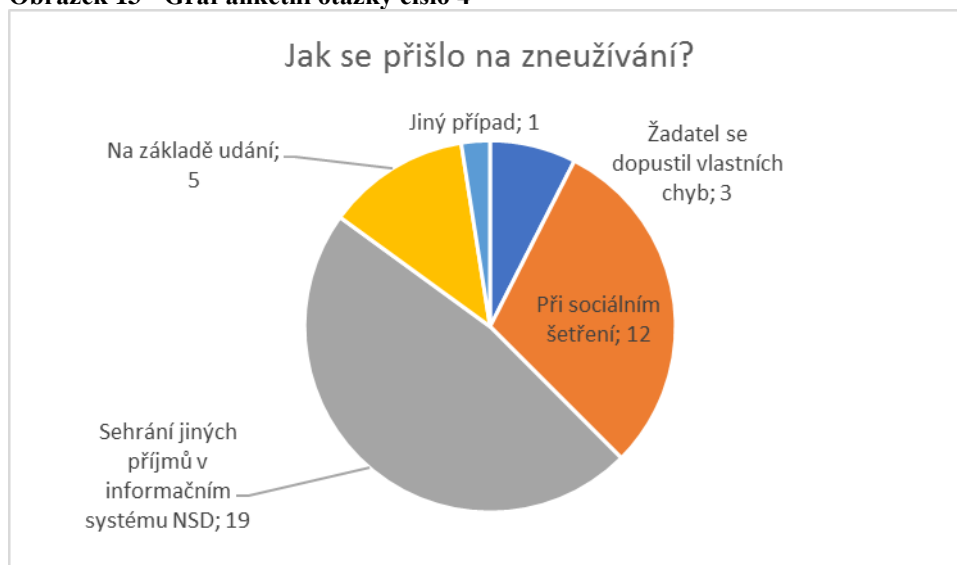
Obrázek 12 - Graf anketní otázky číslo 3

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

Zaměstnanci NSD se ve 48 % domnívají, že nejčastěji dochází k zneužívání 1 ze 100 přiznaných dávek. Varianta 1 z 10 byla označena celkem 17 hlasy a obdržela 42 %. Mezi těmito možnostmi byl rozdíl ve výsledném počtu hlasů pouze 6 %. (2 hlasy). Rozdíl může způsobit oddělení, na kterém zaměstnanci pracují. Oddělení HN a SSP bude častěji řešit přestupky osob, kterým je vyplacena dávka neoprávněně. Varianta častějšího zneužívání 2 až 3 zneužitých dávek z 10 obdržela 2 hlasy. Pouze 1 hlas byl u možnosti jiného názoru. V tomto případě budeme hodnotit tuto odpověď jako větší rozmezí zneužívaných dávek k těm přiznaným než je 1 ze 100.

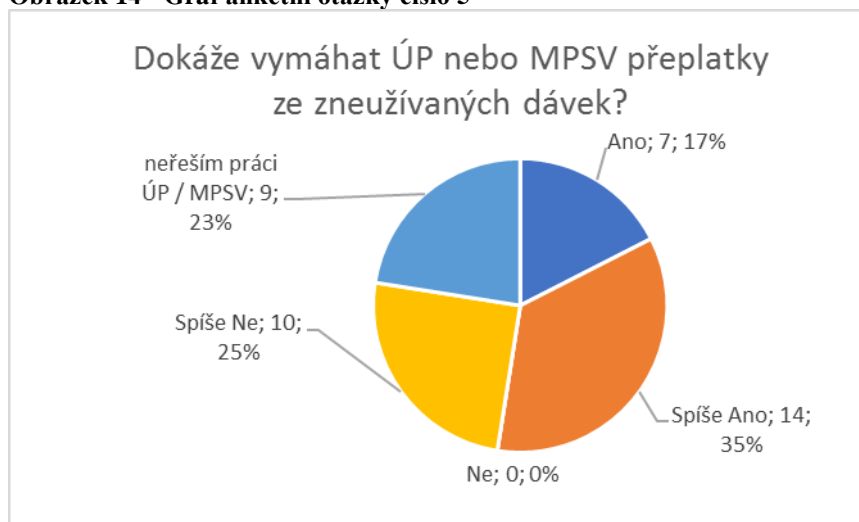
Obrázek 13 - Graf anketní otázky číslo 4

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

Nejčastějším případem zjištěného zneužívání je sehrání jiných příjmů. Informační systém OK Centrum pro dávky SSP spolupracuje se státními organizacemi a dochází k sehrání například nemocenských dávek nebo příjmů z výdělečné činnosti. Tato možnost obdržela 19 hlasů. Druhým případem zjištěného zneužívání je provedené sociální šetření s počtem 12 hlasů. V některých případech dojde na udání osob, kterým jsou dávky přiznávány. Tato varianta odpovědi obdržela 5 hlasů. U možnosti žadatelových vlastních chyb byly vyplněné 3 hlasy, například rozdílného přiznání skutečných příjmů pro dávky SSP a HN. Varianta s jiným případem nebyla rozepsána, ale obdržela 1 hlas. V nejméně ohodnocených variantách můžeme usuzovat, že se například mohl setkat úředník s klientem při výkonu zaměstnání.

Obrázek 14 - Graf anketní otázky číslo 5

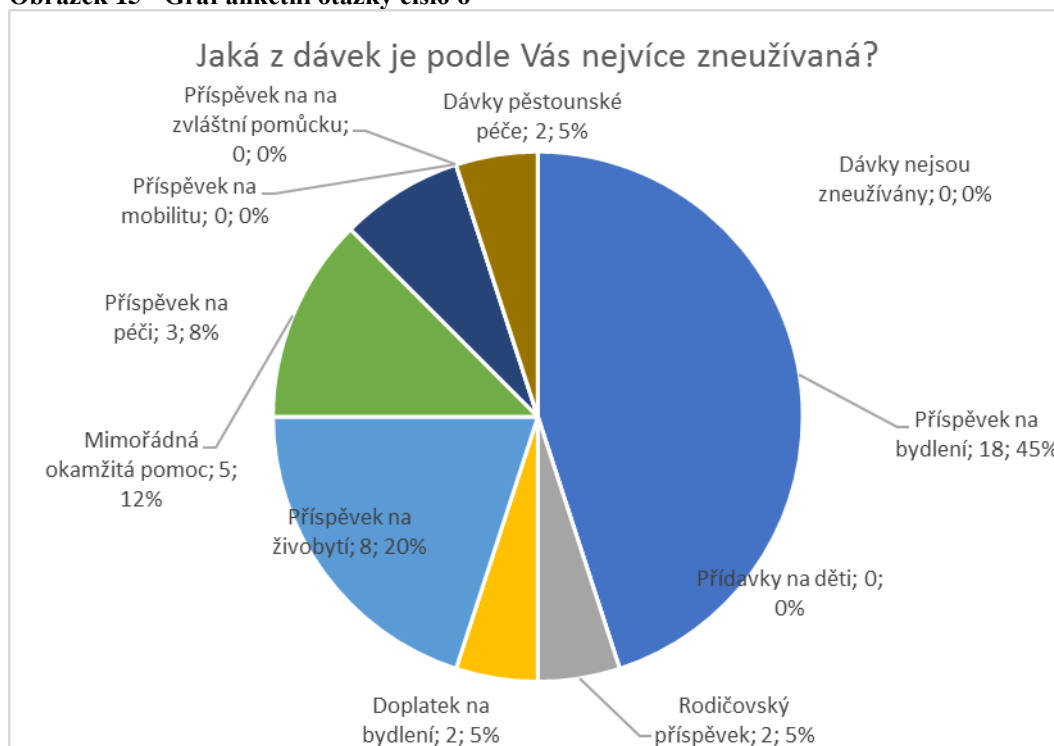
Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

U otázky na vymáhání přeplatků byla nejčastější odpovědí v 35 % zvolena možnost „spíše ano“. Odpověď jednoznačného „ano“ obdržela 17 %. Při součtu kladných odpovědí se více než 50 % zaměstnanců domnívá, že neoprávněné výplaty jsou od klientů vráceny.

Čtvrtina zaměstnanců se domnívá, že kontrolní orgány přeplatky spíše nedokáží vymáhat a 9 zaměstnanců neřeší práci kontrolních orgánů.

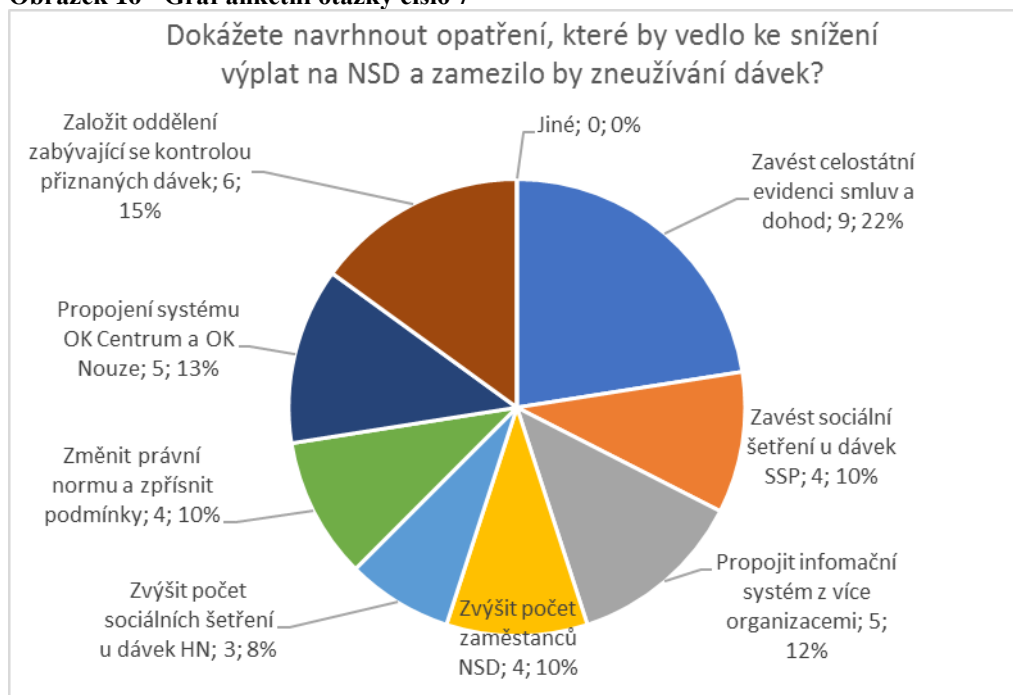
Obrázek 15 - Graf anketní otázky číslo 6

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

Zaměstnanci NSD se domnívají, že nejčastěji dochází ke zneužití dávky příspěvku na bydlení. Dávka SSP obdržela 45 % a volilo jí 18 pracovníků. Druhou volbou zaměstnanců byla dávka HN příspěvku na živobytí, která obdržela pětinu hlasů. Mimořádná okamžitá pomoc obdržela 5 hlasů. Celkově dávky HN obdržely 38 %. PNP obdržel 3 hlasy a dávky PP obdržely 2 hlasy. Ostatní dávky nebyly označeny, jelikož byla umožněna pouze volba jedné možné odpovědi.

Obrázek 16 - Graf anketní otázky číslo 7

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

Anketa se zabývala otázkou ke zjištění názoru na různá opatření zamezující zneužívání dávek a podpoření kontrolních mechanismů vedoucích ke snížení výplat na NSD. Nejvíce odpovědí obdržela možnost celostátní evidence smluv a dohod. Zavedení nejtvrďšího opatření by zvolila více než pětina dotazovaných. Založení kontrolního oddělení by zvolilo 6 pracovníků. Možnosti propojení systémů OK Centrum a OK Nouze nebo propojení s více organizacemi obdržely shodně 5 hlasů. Zlepšení informačních systémů by volilo při součtu 25 % dotázaných.

Ostatní návrhy na opatření obdržely méně než 4 hlasy. Jednalo se o zavedené sociálních šetření u dávek SSP. Zvýšení počtu zaměstnanců na oddělení NSD a s tímto opatřením souvisí i zvýšení počtu sociálních šetření u dávek HN nebo zpřísnění podmínek pro přiznání dávky.

Anketní otázky na změny rodičovského příspěvku.

Obrázek 17 - Graf anketní otázky číslo 8

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

Anketní výzkum zabývající se otázkami na zvýšený objem finančních prostředků rodičovského příspěvku poskytl názor zaměstnanců zda s navýšením souhlasí. Zvýšení bylo správným rozhodnutím, tuto možnost zvolilo 15 zaměstnanců. Pouze o 1 hlas méně obdržela odpověď že částka 220 000 Kč, která byla původním objemem měla být zachována. Navýšený objem by 7 zaměstnanců umožnilo čerpat pouze matkám samoživitelkám. U této varianty by nejspíše opět docházelo k různým typům zneužívání, proto by bylo nutné opatření specifikovat například umrtím otce dítěte nebo doloženým rozsudkem, kdy jeden z rodičů by vůbec nesměl navštěvovat narozené dítě například kvůli domácímu násilí. Někteří zaměstnanci by ještě zvýšili objem poskytnutých peněz na větší částku.

Obrázek 18 - Graf anketní otázky číslo 9

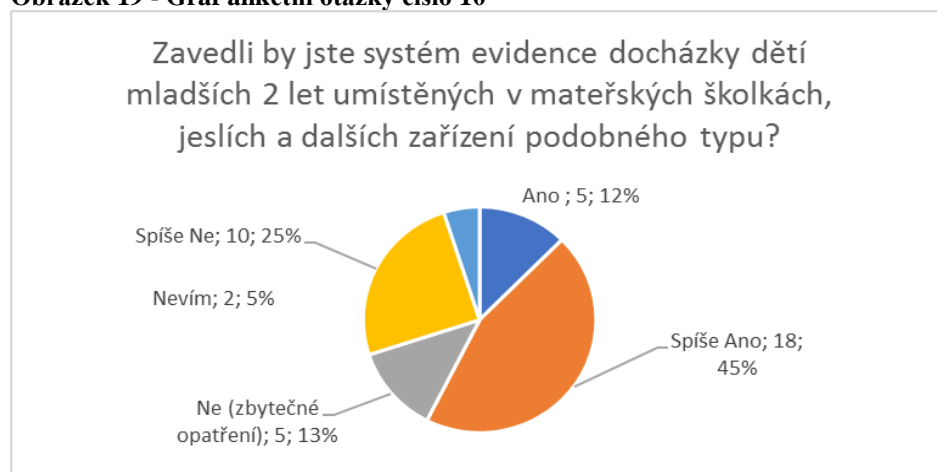

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

Většina dotazovaných zaměstnanců v počtu 27 ze 40 (67 %) se domnívá, že rodičovský příspěvek není zneužíván. Vzhledem k zvýšenému objemu finančních prostředků je možné, že vymizí zneužívání, kdy rodiče narozeného potomka místo celodenní péče vykonávali výdělečnou činnost a svěřili péči svým rodičům.

Celkem 5 zaměstnanců se domnívá, že rodiče nechávají své dítě na delší dobu, než je povolena ve školkách nebo jeslích. Celkově 5 zaměstnanců zvolilo tuto možnost. Možnost jiného typu zneužívání volili 2 respondenti.

Obrázek 19 - Graf anketní otázky číslo 10

Zdroj: vlastní výzkum, vlastní zpracování

K návrhu na opatření evidovat docházku u mladších dětí v mateřských školkách, jeslích a obdobných typech zařízení se nejvíce lidí shodlo na zavedení tohoto informačního systému ke kontrole docházky. Celkem 5 lidí hlasovalo jednoznačným „ano“ a 18 lidí odpovědělo „spíše ano“ k zavedení tohoto systému. V součtu by 57 % respondentů zavedlo opatření. Negativní odpověď „spíše ne“ byla označena 5 hlasy a jednoznačné „ne“ bylo označeno čtvrtinou respondentů. V součtu 38 % zaměstnanců NSD by opatření nezavádělo. Odpověď „nevím“ byla označena 2 hlasy. Můžeme například usuzovat, že tuto odpověď zvolili zaměstnanci, kteří neznají problematiku rodičovského příspěvku nebo nechtěli odpovídat.

5.4 Navržená opatření na kontrolní mechanismy

5.4.1 Opatření na rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek v roce 2020 zaznamenal 27% navýšení objemu finančních prostředků této poskytované dávky. Toto zvýšení bude při podobné porodnosti z minulých let navyšovat státní rozpočet přibližně o 11,7 miliard Kč. Změnila se také podmínka povolené měsíční doby na dvojnásobek, kterou rodič může vykonávat činnosti vedoucí k získání příjmů a je mu umožněno nechat své nezaopatřené dítě mladší dvou let v jeslích nebo mateřské škole. Na základě těchto podmínek by se mohlo uvažovat o zavedení kontrolního mechanismu ohledně propojení informačního systému sledujícího docházku tohoto nezaopatřeného dítěte na informační systém SSP OK Centrum. Systém by sledoval, jak často je nezaopatřené dítě svěřováno do péče zařízeními nahrazujícími rodinou péčí a při přesáhnutí povolené doby, by pracovníky SSP upozornil na nesplnění podmínky celodenní péče a mohl by kontrolní orgán žádat o vysvětlení.

Účast by byla povinná pro všechny typy zařízení zabývající se náhradní péčí o děti. Informační systém by byl napojený na SSP nebo kontrolní orgán a při zvýšeném počtu povolených hodin by došlo k informování o přesahu zákonem dané podmínky celodenní péče. Nesplnění této podmínky by následně mohl řešit OSPOD na základě nedostatečného obhájení překročení povolené doby, na které může být dítě umístěné v zařízeních nahrazujících celodenní péči. Toto opatření by zavedlo 57 % dotázaných zaměstnanců ÚP, kteří odpovídali na anketní otázku zabývající se tímto opatřením.

5.4.2 Zlepšit stávající podmínky pro zaměstnance ÚP

Vzhledem k podprůměrným platovým podmínkám je dlouhodobý stav zaměstnanců na odděleních NSD pod optimálním stavem. Navýšení platových podmínek by zpříjemnilo práci stávajících zaměstnanců a zvýšilo by zájem o práci na odděleních NSD, kde často dochází k neobsazení volných pracovních pozic. Neobsazené pracovní pozice mají za následek přetížení stávajících pracovníků a nedostatečné ověřování přiznaných NSD.

5.4.3 Umožnit sociální šetření absolvováním kvalifikovaného kurzu

Pracovníkům bez vyššího odborného vzdělání (na základě kterého mohou provádět sociální šetření) umožnit absolvování kvalifikovaného kurzu, který by nahradil odborné vzdělání pro možnost docházet na sociální šetření. Kurz by byl pro oddělení NSD vyjma SSP, kde sociální šetření nelze provádět. Absolvovaný kurz by pomohl stávajícím sociálním pracovníkům, kteří musí provádět sociální šetření za své kolegy a nemají příslušné vzdělání. Kurz by mohl být specifický pro jednotlivá oddělení s ohledem na podmínky odborného vzdělání.

Náklady na kurz by byly již v kompetencích Úřadu práce. Podle zjištěných celkových nákladů by absolvování kurzu bylo pro zaměstnance bezplatné, pokud by vydrželi v zaměstnaneckém poměru například po dobu 3 let, aby se vzniklé náklady za kurz vrátily na počtu provedených sociálních šetření. Kurz by nahradil pouze podmínku provádět sociální šetření bez vyššího odborného vzdělání a nenavýšil by platovou třídu.

5.4.4 Sjednocení informačního systému pro NSD

Propojení stávajících informačních systémů OK Nouze a OK Centrum a zavedení jednotného informačního systému pro všechny oddělení NSD. Výhoda jednotného systému by umožnila dokládání méně tiskopisů, které se musí do systému evidovat u každého oddělení zvlášť (například příjmy u dávek SSP a HN). Veškeré písemnosti se musí na ÚP digitalizovat, úbytkem dokládaných dokumentů by se snížil počet operací u této činnosti. U poskytovaných dávek pro OZP a oddělení PNP se musí hlásit hospitalizace. Tuto oznamovací povinnost má žadatel do 8 dnů. V některých případech dochází ke kontaktování pouze jednoho z oddělení, ač je nezbytné kontaktovat obě oddělení. Při zavedení jednotného systému by pracovníci mohli zadávat tyto nové skutečnosti a vzájemně se informovat přes informační systém a nemuseli by docházet za svými kolegy a hlásit tyto nové skutečnosti.

5.4.5 Kontrolní orgán přiznaných NSD

Úřad práce by mohl vytvořit pro jednotlivé pobočky oddělení s pozicemi kontrolorů. Pracovníci by měli za úkol od největších firem získávat informace ohledně

pracovních smluv nebo dohod a popřípadě i vyplacených příjmů, pokud by společnosti byly ochotné tyto informace sdílet s Úřadem práce. Tyto poskytnuté informace by pracovníci kontrolního orgánu porovnávali s žadateli evidovanými v informačních systémech a při zjištění určitých nesrovnalostí by mohli žádat nejprve o vysvětlení a následně vyhodnocovat přeplatky, které by vymáhaly od klientů, kteří se dopustili zneužívání.

5.4.6 Evidovat pracovní smlouvy

Úřad práce by mohl zavést systém pro všechny společnosti v ČR na evidenci pracovních smluv a dohod. Tento systém by nejen ulehčil práci zaměstnancům na odděleních NSD, ale také na odděleních zprostředkování a evidence vzhledem k nutnosti dokládat písemnosti ohledně ukončení pracovního poměru kvůli zápisu do evidence Úřadu práce.

Vzhledem k propojení informačního systému OK Centrum na ČSSZ, která poskytuje informace o vyplacených důchodech by mohlo být zavedeno zlepšení ohledně poskytování informací z ČSSZ na ÚP. V momentě, kdy žadatel o dávku nebo osoba ze společně posuzovaného okruhu by uvedla, že je osobou bez příjmů, by informační systém ČSSZ provedl kontrolu a při evidování placených úhrad sociálního zabezpečení upozornil specialistu dávek, metodické oddělení nebo zavedený kontrolní orgán na nesprávně uvedené informace v doložených příjmech. Při tomto zjištění by mohl ČSSZ poskytnout informace k ověření ÚP o zaměstnavateli nebo by mohl být žadatel nejdříve vyzván k podání vysvětlení.

6 Závěr

Diplomová práce byla zpracována na téma kontrolních mechanismů vyplacených nepojistných sociálních dávek. V teoretické části bylo analýzou právních předpisů a odborné literatury literární rešerší popsáno jaké existují typy jednotlivých dávek, které jsou součástí sociálního zabezpečení ČR. Nepojistné dávky mohou být přiznány jakékoliv osobě bez předchozích účasti na povinném pojištění. Byly zpracovány kontrolní mechanismy jednotlivých oddělení, kde byly řešeny neoprávněné výplaty přiznaných dávek i jaké hrozí pokuty při nezákonném obohacení.

Ve vlastní části práce byly analyzovány výdaje jednotlivých oddělení na veškeré typy dávek a bylo posuzováno proč mají dávky klesající nebo rostoucí charakter vzhledem k dlouhodobě nízké nezaměstnanosti v ČR. V roce 2020 byl navýšen rodičovský příspěvek a byl vypočítán dopad tohoto zvýšení na státní rozpočet. Během absolvované praxe došlo k zjišťování kontrolních mechanismů z rozhovorů poskytnutých zaměstnanci Úřadu práce. Tyto rozhovory se zabývaly prvotním kontaktem s klientem od nabírání žádosti a ostatních doložených dokumentů po zadávání do informačních systémů. V rozhovorech byly probrány metody, kterých se žadatelé o dávku dopouštějí a vedou k zneužívání přiznaných dávek. V práci byl zpracován počet současných zaměstnanců od sloučení agend pod správu Úřadu práce. Zhodnocením bylo zjištěno, že od roku 2012 je stav zaměstnanců Úřadu práce v nižším počtu, než je optimální. Na počátku roku 2019 bylo na Úřadu práce o necelých 10 % zaměstnanců méně, což vede k přetížení stávajících zaměstnanců. Vzhledem k platovým podmínkám často nedochází k obsazování volných pracovních pozic. Vlastní výzkum se zabýval anketou, která byla poskytnuta k vyplnění pracovníkům Úřadu práce. Anketou byly zjišťovány poznatky ohledně stávajících kontrolních mechanismů, vymáhání neoprávněných výplat, zneužívání dávek a změn rodičovského příspěvku. Vyhodnocené výsledky z anketního výzkumu, zjištěné poznatky z rozhovorů byly využity k návrhům na opatření kontrolních mechanismů, které by měly snížit počet pracovních úkonů zaměstnanců, zefektivnit jejich pracovní činnosti a eliminovat zneužívání přiznaných nepojistných sociálních dávek.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Odborná literatura

BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5., dopl. a podstatně přepracované vydání V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 640 s. ISBN 978-80-7400-405-6.

BECK, Petr. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi; Zákon o životním a existenčním minimu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Praktický komentář. 336 s. ISBN 978-80-7478-977-9.

BECK, Petr. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením: k 1. 5. 2012: komentář, právní předpisy*. Olomouc: ANAG, 2012. Práce, mzdy, pojištění. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7.

BŘESKÁ, Naděžda, Eva BURDOVÁ a Lucie VRÁNOVÁ. *Státní sociální podpora: s komentářem a příklady k 1. 6. 2010*. 13. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2010. 239 s. ISBN 978-80-7263-609-9.

ČESKO. *Sociální zabezpečení 2011: státní sociální podpora, sociální péče, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum, působnost jednotlivých orgánů: podle stavu k 1.1.2011*. Ostrava: Sagit, 2011. ISBN 978-80-7208-830-0.

KREBS, Vojtěch a Ladislav PRŮŠA. *Státní sociální podpora*. Praha: Grada, 2002. Právo pro každého (Grada). 136 s., ISBN 80-247-0065-4.

MATEJČEK, Zdeněk, KOLUCHOVÁ, Jarmila, ed. *Osvojení a pěstounská péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 155 s. ISBN 80-7178-637-3

Nebojujte se zákony: příručka pro rodiče. Praha: APERIO – společnost pro zdravé rodičovství, 2016, 136 s. ISBN 978-80-904301-7-4

NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník. Principy a základní pojmy*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). 144 s. ISBN 978-80-247-5163-4.

Nebojujte se zákony: příručka pro rodiče. Praha: APERIO – společnost pro zdravé rodičovství, 2016, 136 s. ISBN 978-80-904301-7-4

PLAČEK, Jakub. *Nepojistné sociální dávky*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerza v Praze. Vedoucí práce JUDr. Daniela Světlíková.

Statistická ročenka České republiky 2017 = Statistical yearbook of the Czech Republic 2017 / Český statistický úřad; předmluva Iva Ritschelová. 1. vydání. Praha: Český statistický úřad, 2017. 823 stran. ISBN:978-80-250-2778-3

Sociální zabezpečení 2020: státní sociální podpora, dávky pro osoby se zdravotním postižením, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum: redakční uzávěrka. Ostrava: Sagit, 2020. ÚZ. ISBN 978-80-7488-391-0

7.2 Právní prameny

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Vyhláška č. 388/2011., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením ve znění pozdějších předpisů

7.3 Internetové zdroje

BUREŠ, Michal. FINANCE.cz: 8 čísel o zvýšeném rodičovském příspěvku. *FINANCE.cz: 8 čísel o zvýšeném rodičovském příspěvku* [online]. 12.11.2019 [cit. 2020-02-07].

Dostupné z: <https://www.finance.cz/529553-zvyseni-rodicovske-2020-v-cislech/>

Česká správa sociálního zabezpečení: *Definice a druhy OSVČ* [online]. 2019 [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/definice-a-druhy-svc>

ČT 24: Průměrná mzda stoupla na 33 697 korun. Dvě třetiny zaměstnanců na ni ale nedosáhnou [online]. Český statistický úřad, 2019 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2995103-prumerna-mzda-v-cesku-ve-tretim-ctvrtleti-mezirocne-stoupla-o-69-procenta>

Deník veřejné správy: Výdaje státního rozpočtu na sociální dávky v letech 2013 až 2018 [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6777000>

DVOŘÁK, Pavel. Sociologická encyklopedie: Anketa [online]. 2018 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Anketa>

ING. ŽUROVEC, Michal. Ministerstvo financí: Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2019 [online]. 2019, 3.1.2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/pokladni-plneni-sr-37026>

Investiční web: Výdaje rozpočtu na sociální dávky loni vzrostly na 557 miliard [online]. 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.investicniweb.cz/news-vydaje-rozpocetna-socialni-davky-loni-vzrostly-na-557-miliard/>

Kurzy.cz: Zvýšení životního minima 2020 [online]. 2019 [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/prispevky-davky/zvyseni-zivotniho-minima/>

Měšec.cz: Přídavek na dítě nově od 1. 1. 2018 [online]. 2018 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/mzdy-a-prace/pridavek-na-dite-nove-od-1-1-2018/>

Ministerstvo práce a sociální věci: Státní sociální podpora [online]. 2019 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statni-socialni-podpora>

Ministerstvo práce a sociální věci: Formy náhradní rodinné péče [online]. 2019 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

Ministerstvo práce a sociální věci: Příspěvek na péči [online]. 2019 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-peci>

Ministerstvo práce a sociální věci: Pomoc v hmotné nouzi [online]. 2019 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

MGR. PIŠTOROVÁ, Markéta. Český statistický úřad: Vybrané údaje o sociálním zabezpečení [online]. 15.11.2019 [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90404487/19002919301.pdf/1479d48f-801b-43ed-8790-c7cab53f9dc6?version=1.3>

Novinky.cz: Do školek už chodí více dvouletých dětí než dříve do jeslí [online]. 30. 7. 2019 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/veda-skoly/clanek/do-skolek-uz-chodi-vice-dvouletych-deti-nez-drive-do-jesli-40291525>

Portál veřejné správy: Pomoc v hmotné nouzi [online]. 2019 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/obcan/zivotni-situace/socialni-zabezpeceni/pomoc-v-hmotne-nouzi>

Příspěvek na péči: Kritéria příspěvku na péči [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <http://www.prispevek-na-peci.cz/kriteria-pro-priznani.html>

Státní správa: Navýšení příspěvku na péči ve III. a IV. stupni závislosti vstoupilo v účinnost [online]. 2019 [cit. 2020-02-17]. Dostupné z: <https://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/navyseni-prispevku-na-peci-ve-iii-a-iv-stupni-zavislosti-vstoupilo-v-ucinnost-19040208-48773938>

Úřad práce: Informace pro občany [online]. 2020 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/informace-pro-obcany>

Úřad práce: Přídavek na dítě [online]. 2020 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/pridavek-na-dite>

Úřad práce: Příspěvek na bydlení [online]. 2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-na-bydleni>

Úřad práce: Rodičovský příspěvek [online]. 2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/rodicovsky-prispevek>

Úřad práce: Dávky péčovské péče [online]. 2019 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>

Úřad práce: Dávky pro osoby se zdravotním postižením [online]. 2019 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pro-ozp>

Referaty.sk: Techniky sociologického výskumu [online]. 2007 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://referaty.centrum.sk/vseobecne-humanitne/nauka-o-spolocnosti/40767/?page=1>

8 Přílohy

Příloha číslo 1 – vlastní výzkum – anketní otázky

Domníváte se, že kontrolní mechanismy NSD jsou dostačující?	Počet jednotlivých odpovědí
Ano	0
Spíše ano	9
Spíše ne	26
Ne	5
Nechci odpovídat	0
ČR má dlouhodobě nejnižší nezaměstnanost v EU. Proč se domníváte, že dochází stále k nárůstům vyplacených NSD?	Počet jednotlivých odpovědí
Narůstají potřebné dávky (PNP, RP, OZP)	13
Lidé dávka zneužívají, jelikož znají systém vyplácení NSD a kontrolní mechanismy	18
Lidé stále pracují za nižší mzdy / platy, než je průměr a dávky potřebují	6
Jiný názor	3
Kolik dávek může být zneužíváno ze 100 přiznaných?	Počet jednotlivých odpovědí
1 z 10	17
2 až 3	3
4 až 6	0
1 ze 100	19
Jiný názor	1
Jak se přišlo na zneužívání?	Počet jednotlivých odpovědí
Žadatel se dopustil vlastních chyb	3
Při sociálním šetření	12
Sehrání jiných příjmů v informačním systému NSD	19
Na základě udání	5
Jiný případ	1

Dokáže vypomoci MPSV přeplatky na základě zneužívání?	Počet jednotlivých odpovědí
Ano	7
Spíše Ano	14
Ne	0
Spíše Ne	10
neřeším práci MPSV	9
Jaká z dávek je podle Vás nejvíce zneužívaná?	Počet jednotlivých odpovědí
Příspěvek na bydlení	18
Přídavky na děti	0
Rodičovský příspěvek	2
Doplatek na bydlení	2
Příspěvek na živobytí	8
Mimořádná okamžitá pomoc	5
Příspěvek na péči	3
Příspěvek na mobilitu	0
Příspěvek na zvláštní pomůcku	0
Dávky péstounské péče	2
Dávky nejsou zneužívány	0
Dokážete navrhnout opatření, které by vedlo ke snížení výplat na NSD a zamezilo by zneužívání dávek?	Počet jednotlivých odpovědí
Zavést celostátní evidenci smluv a dohod	9
Zavést sociální šetření u dávek SSP	4
Propojit infomační systém z více organizacemi	5
Zvýšit počet zaměstnanců NSD	4
Zvýšit počet sociálních šetření u dávek HN	3
Změnit právní normu a zpřísnit podmínky	4
Propojení systému OK Centrum a OK Nouze	5
Založit oddělení zabývající se kontrolou přiznaných dávek	6
Jiné	0
Zvýšili by jste rodičovský příspěvek u narození jednoho dítěte?	Počet jednotlivých odpovědí
Ano je to správné rozhodnutí	15
Zvýšení pouze u matek "samoživitelek"	7
Navýšení by mělo být ještě větší	4
Částka měla zůstat stejná	14
Může být rodičovský příspěvek zneužívaný?	Počet jednotlivých odpovědí

Rodičovský příspěvek není zneužíván	27
Lidé nechávají děti svým rodičům a vykonávají výdělečné činnosti	6
Ano lidé, se dopouští jiné zneužívání rodičovského příspěvku	2
Lidé nechávají děti na delší dobu v jeslích a MŠ	5
Zavedli by jste systém evidence docházky dětí mladších 2 let umístěných v mateřských školách, jeslích a dalších zařízení podobného typu?	Počet jednotlivých odpovědí
Ano	5
Spíše Ano	18
Nevím	2
Spíše Ne	10
Ne (zbytečné opatření)	5